

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΚΡΟΚΙΔΗ ΦΑΝΟΥΛΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΣ ΚΑΜΠΙΣΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

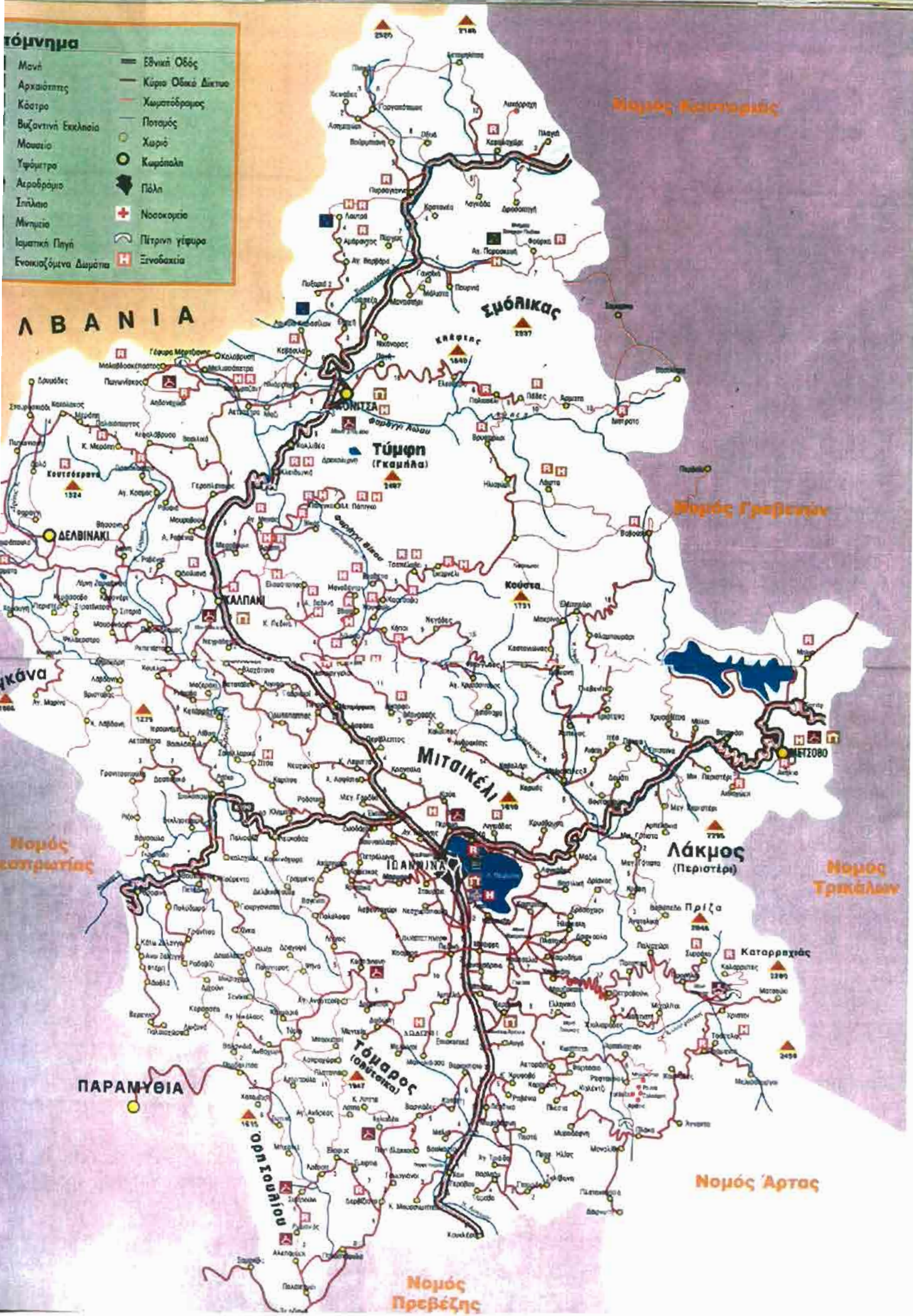
ΠΑΤΡΑ 2002

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	3596
----------------------	------

τόμνημα

Μονή	Εθνική Οδός
Αρχαίοτητα	Κύριο Οδικό Δίκτυο
Κάστρο	Χωματοδρομίες
Βυζαντινή Εκκλησία	Ποταμός
Μουσείο	Χωριό
Υψόμετρο	Κωμόπολη
Αεροδρόμιο	Πύλη
Σπίλιο	Νοσοκομείο
Μνημείο	Πέτρινη γέφυρα
Ιαματική Πηγή	Σινοβάτσια
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	

Λ Β Α Ν Ι Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ **1****ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ** **2**

- 1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ
- 1.2 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ
- 1.3 ΕΞΕΛΙΞΗ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ- ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
- 1.4 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ- Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ
- 1.5 ΜΑΖΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ
- 1.6 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
- 1.7 ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ- ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ **6**

- 2.1 ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΟΥ
- 2.2 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ
- 2.3 ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ
- 2.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΝΕΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ- ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ **11**

- 3.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
- 3.2 ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ **16**

- 4.1 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
- 4.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
- 4.3 ΚΟΣΤΟΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ
- 4.4 ΠΛΕΓΜΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5° ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 20

- 5.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
- 5.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
- 5.3 Ο ΝΟΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ
- 5.4 ΉΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΖΑΓΟΡΙ
- 5.5 Η ΤΩΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ
- 5.6 ΜΕΤΣΟΒΟ-ΚΟΝΙΤΣΑ-ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6° ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 45

- 6.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- 6.2 ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- 6.3 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- 6.4 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- 6.5 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- 6.6 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
- 6.7 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7° ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 85

- 7.1 ΒΑΣΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ
- 7.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ
- 7.3 ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ
- 7.4 ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ
- 7.5 ΑΦΙΞΕΙΣ- ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ
- 7.6 ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8° Ο ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΛΟΤΗΤΑ 92

- 8.1 ΟΡΕΙΝΟΣ ΌΓΚΟΣ
- 8.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ
- 8.3 ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
- 8.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9° Η ΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 11^η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 99

- 9.1 Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ 100
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είναι σε όλους μας γνωστό, ότι ο τουρισμός σαν οικονομική δραστηριότητα συμβάλλει στην ταχεία αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος, στη βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών, στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών, σε έναν κλάδο με σημαντική προστιθέμενη αξία για μια χώρα σαν την Ελλάδα.

Εν τούτοις, η σπουδαιότερη προσφορά της τουριστικής βιομηχανίας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, σχετίζεται με την Περιφερειακή ανάπτυξη.

Οι φυσικές καλλονές και τα πολιτιστικά μνημεία που αποτελούν την « πρώτη ύλη » της τουριστικής προσφοράς, συνήθως βρίσκονται διάσπαρτες στα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας.

Αυτό συντελεί στο να έχει καθιερωθεί ο τουρισμός σαν μια κατεξοχήν περιφερειακή δραστηριότητα, και αυτό συμβαίνει διότι στηρίζεται στην αξιοποίηση των φυσικών πόρων μιας περιοχής.

Έτσι η αξιοποίηση των τουριστικών πόρων που θα διαθέτει ο επαρχιακός χώρος, αποτέλεσε τη βάση για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη ενός μεγάλου αριθμού περιφερειακών, κυρίως νησιωτικών περιοχών της χώρας.

Η Ήπειρος όμως γεωγραφικά απομονωμένη και εγκαταλελειμμένη, δεν ακολούθησε τους ρυθμούς ανάπτυξης της υπόλοιπης χώρας, με αποτέλεσμα να παρουσιάζει έναν από τους πιο χαμηλούς δείκτες οικονομικής ανάπτυξης όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στη ευρωπαϊκή ένωση.

Δυνατότητες όμως οικονομικής ανάπτυξης υπάρχουν και ιδιαίτερα στον τουριστικό τομέα, αν αναλογιστούμε ότι ολόκληρη η περιοχή αποτελεί ένα μνημείο της φύσης.

Έχουν συνταχθεί για αυτό το σκοπό αρκετές μελέτες σε επίπεδο Περιφέρειας, νομών και γεωγραφικών διαμερισμάτων των νομών. Επιπλέον υπάρχουν αρκετές μελέτες για την τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδος, με χρηματοδότηση κατά κύριο λόγο από την ΕΤΒΑ.

Από την πλευρά μου έγινε μια συγκέντρωση ορισμένων μελετών και στοιχείων, έτσι ώστε να έχουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για τον τουρισμό στο Νομό Ιωαννίνων, δημιουργώντας έτσι μια νέα μελέτη με πληθώρα στοιχείων και φωτογραφιών για όλο το νομό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1.1 Ιστορική Αναδρομή

Ο Τουρισμός, ως περιήγηση- γνωριμία με πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες άλλων λαών, υπήρχε πάντα από την αρχαιότητα και στη μορφή του αυτή οφείλονται πλήθος ταξιδιωτικές, ιστορικές και γεωγραφικές πληροφορίες από ταξιδιώτες διαφόρων εποχών. Θρησκευτικά, εμπορικά και πνευματικά κέντρα, κέντρα διοργάνωσης αθλητικών αγώνων της αρχαιότητας οδήγησαν στις πρώτες « ειδικές μορφές τουρισμού » που χάνονται στα βάθη των αιώνων.

Ομαδικές μετακινήσεις για προσκύνημα ιερών τόπων, τέλεση αθλητικών αγώνων, μακροχρόνιες πολεμικές εκστρατείες και σταυροφορίες δεν είναι παρά οι προπομποί του θρησκευτικού, του αθλητικού, του περιηγητικού, του θαλάσσιου, του θεραπευτικού, του εκπαιδευτικού τουρισμού, αλλά ακόμη και του μαζικού τουρισμού.

1.2 Ο Τουρισμός ως Κοινωνική Ανάγκη

Σε κάθε περίπτωση, οι δυσκολίες και οι κίνδυνοι στις μετακινήσεις έδιναν στα ταξίδια αυξημένο κόστος, πράγμα που καθιστούσε απρόσιτα στις μάζες και δυνατά μόνο σε υψηλές εισοδηματικές τάξεις, δυνατότητα και προνόμια των ολίγων που διατηρήθηκε ως τις αρχές του 20ου αιώνα. Ενώ από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα είχαν αρχίσει να δημιουργούνται τα πρώτα θέρετρα σε περιοχές με εύκρατο και υγιεινό κλίμα για αριστοκράτες ταξιδιώτες.

Με τη βιομηχανική επανάσταση, την εκβιομηχάνιση της Ευρώπης, την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, την αύξηση του εισοδήματος και την άνοδο του επιπέδου ζωής, τα ταξίδια έγιναν προσιότερα. Άρχισαν να καλύπτουν νέες κοινωνικές ανάγκες, όπως αυτή της ανάπαυσης και αναψυχής των εργαζομένων κατά την ετήσια άδειά τους, κοινωνική ανάγκη που εξελίχθηκε ακόμη περισσότερο όταν η άδεια του εργαζομένου κατοχυρώθηκε επαγγελματικά και αποζημιώθηκε από τον εργοδότη.

1.3 Εξέλιξη Μεταφορών- Επικοινωνιών και επίδραση στον τουρισμό

Η εξέλιξη των μεταφορών- οδικών, θαλάσσιων, εναέριων- έκανε ευκολότερες τις μετακινήσεις και προσιότερα τα ταξίδια στους αστικούς πληθυσμούς. Η εξέλιξη των επικοινωνιών έκανε πιο γνωστούς και πιο ελκυστικούς, τους τόπους αναψυχής και διακοπών, τις φυσικές και πολιτισμικές αξίες των τόπων προορισμού και οδήγησε στη δημιουργία πόλων έλξης. Οι εξελίξεις αυτές καθιέρωσαν τον τουρισμό μέσα στην κλίμακα των κοινωνικών αξιών σαν χαρακτηριστικό τρόπο ζωής, πέρα από την απλή ανάγκη ανάπαυσης ή επικοινωνίας.

1.4 Η Ανάπτυξη της Βιομηχανίας Τουρισμού- Διαμόρφωση του πακέτου του Προϊόντος

Αυτή η μεταστροφή του ταξιδιού περιήγησης σε τουρισμό χαρακτηρίζει την απαρχή του φαινομένου « τουρισμός» που η ανάπτυξη του χρονολογείται από τις αρχές του 20ου και είδη από τα μέσα του αιώνα εξελίσσεται σε « βιομηχανία» για πολλές χώρες δέκτριες τουρισμού καθώς και για ταξιδιωτικές επιχειρήσεις που τον διαχειρίζονται ως « προϊόν».

Ο τουρισμός είναι η μόνη βιομηχανία που το προϊόν της καταναλώνεται στον τόπο παραγωγής του. Το προϊόν συνίσταται σε καλές κλιματικές συνθήκες, σε ήλιο, θάλασσα ή βουνό, φυσικούς ή και πολιτιστικούς πόρους (πρωτογενής τουριστική προσφορά) και σε εγκαταστάσεις - υπηρεσίες- εξυπηρετήσεις διαμονής, εστίασης, αναψυχής, ψυχαγωγίας, μεταφορών κλπ. (δευτερογενής τουριστική προσφορά).

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των τόπων προορισμού τουρισμού και των αντίστοιχων επιχειρηματιών για την προσέλκυση ολοένα και μεγαλύτερου ποσοστού της τουριστικής πελατείας οδηγεί στη διαμόρφωση, την προβολή και την επιχειρηματική διαχείριση (marketing) και πώληση οργανωμένων πακέτων προσφοράς προϊόντων κατά το δυνατόν προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις της αγοράς στην οποία απευθύνονται, τόσο από πλευράς περιεχομένου του πακέτου όσο και από πλευράς τιμών.

1.5 Μαζικότητα και εποχικότητα

Η προσιότητα και ελκυστικότητα του τουρισμού, η συν τον χρόνο αύξησης του εισοδήματος και ως εκ τούτου η αύξηση της διαθέσιμης για τουρισμό οικογενειακής δαπάνης, η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και η άνοδος του επιπέδου ζωής δημιουργεί συνεχείς τάσεις αύξησης της τουριστικής πελατείας. Αφετέρου η δυνατότητα ολοκλήρωσης του τουριστικού πακέτου με την απεξάρτηση του από τους εθνικούς αερομεταφορείς και την ενσωμάτωση της μεταφοράς με τη χρήση ιδιόκτητων charters από τα οργανωμένα τουριστικά πρακτορεία αλλά και απόκτηση και χρήση ιδιόκτητων αλυσίδων εγκαταστάσεων διαμονής και εστίασης οδήγησε στη μείωση των τιμών πακέτου για οργανωμένα ταξίδια.

Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού από τα μέσα του αιώνα μας, που οφείλεται κυρίως στους παραπάνω λόγους αποτελεί σήμερα ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά προσανατολισμού του διεθνούς τουρισμού και σήμερα καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής αγοράς όλων των χωρών που δέχονται τουρισμό.

Ένα άλλο από τα κύρια χαρακτηριστικά του σύγχρονου τουρισμού είναι η εποχικότητα, η περιορισμένη δηλαδή διάρκεια του και η δημιουργία αιχμής τους θερινούς μήνες ή σε ορισμένες περιπτώσεις

τους χειμερινούς. Οφείλεται κυρίως στον προκαθορισμένο χρόνο οικογενειακών διακοπών της μέσης αστικής τάξης που καλύπτει και το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής αγοράς. Η εποχικότητα είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του τουρισμού στον νομό Ιωαννίνων.

Τα χαρακτηριστικά αυτά - μαζικότητα, εποχικότητα - έχουν επηρεάσει τη διαμόρφωση του τουριστικού κλάδου γενικότερα από πλευράς εγκαταστάσεων και εξυπηρετήσεων, με αλυσιδωτές επιπτώσεις στην οικονομία, την κοινωνική δομή και το περιβάλλον ολόκληρων περιοχών.

1.6 Η Περιφερειακή Αναπτυξιακή και η περιβαλλοντική διάσταση του τουρισμού

Η σημασία του τουρισμού για τις χώρες δέκτριες είναι αναμφισβήτητη, μια και καλύπτει σημαντικό μέρος των συναλλαγματικών εισροών ενώ παράλληλα δημιουργεί μεγάλο αριθμό άμεσης και έμμεσης απασχόλησης.

Τα πολλαπλασιαστικά φαινόμενα του τουρισμού στην οικονομία ολόκληρων περιοχών τον καθιστούν «κλειδί» για την περιφερειακή ανάπτυξη, δεδομένου ότι η εξάρτηση του κυρίως από φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους με προσπελασιμότητα κάνει δυνατή την απομάκρυνσή του από τα μεγάλα αστικά κέντρα και τη διασπορά του εις όφελος της περιφέρειας.

Αντίστοιχα, αρνητικές επιπτώσεις από τη μονοκαλλιέργεια ή τους γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης τουρισμού σε ορισμένες περιοχές, όπως η εξάρτηση από ολιγοπωλιακά κέντρα του εξωτερικού ή από άλλα διεθνή γεγονότα, η εγκατάλειψη του πρωτογενή τομέα, η εμπορευματοποίηση της γης, η αστικοποίηση και η άναρχη δόμηση θα πρέπει να προβληματίζουν και να οδηγούν σε σωστό σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης σε νέες περιοχές.

Τέλος η χρήση φυσικών και πολιτιστικών πόρων ως πόλων έλξης ενέχει κινδύνους υπερεκμετάλλευσης, αλλοίωσης ή και καταστροφής από τον ίδιο τον τουρισμό, με έμμεσο αποτέλεσμα την κατάργηση του αντικειμένου για το οποίο συντελέσθηκε στο συγκεκριμένο τόπο η τουριστική ανάπτυξη, η οποία ως εκ τούτου αυτοκαταστρέφεται. Ορθολογική χρήση των πόρων επομένως και σωστή περιβαλλοντική ένταξη αποτελεί προϋπόθεση τουριστικής ανάπτυξης. Η αντοχή των περιβαλλοντικών πόρων θα πρέπει να αποτελεί το μέτρο του βαθμού χρήσης- αξιοποίησης τους για τον τουρισμό.

1.7 Μεταστροφή, Προβληματισμοί και Προοπτικές

Σήμερα, έναν αιώνα μετά την ανάπτυξη του τουρισμού παγκόσμια, επικρατεί ένας γενικότερος προβληματισμός για τον κλάδο και τις

επιπτώσεις του είναι θετικές και αρνητικές. Δεδομένου ότι οι προοπτικές για την μελλοντική εξέλιξη του κλάδου είναι αισιόδοξες, η ανάγκη ελαχιστοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων και μεγιστοποίησης των θετικών είναι προφανής. Ο προβληματισμός είναι διεθνής, πανευρωπαϊκός και εθνικός για όλες τις χώρες δέκτριες τουρισμού. Η συνειδητοποίηση της περιβαλλοντικής διάστασης και των φυσικών και πολιτισμικών αξιών ως τρόπου και αξιών ζωής δημιουργεί νέες απαιτήσεις ζωής και διακοπών, Η ανάπτυξη προσωπικών προτιμήσεων, χόμπυ και ειδικών ενδιαφερόντων οδηγεί στην αποποίηση των απρόσωπων μαζικών διακοπών.

Η διαμόρφωση και ο εμπλουτισμός των τουριστικών πακέτων ώστε να απευθύνονται σε όσο το δυνατόν περισσότερες και ποικίλες ομάδες ενδιαφερόντων είναι πια γεγονός. Ο ανταγωνισμός των χωρών που δέχονται τουρισμό στη μεταστροφή της προσφοράς από το κοινότυπο λογότυπο « ήλιος και θάλασσα » σε διαφοροποιημένες νέες μορφές τουρισμού προσαρμοσμένες όχι μόνο στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας αλλά και κάθε επιμέρους περιοχή της βρίσκεται σε εξέλιξη.

Για την Ελλάδα, χώρα δέκτης ισχυρού τουριστικού ρεύματος, υπάρχουν πολλές δυνατότητες διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος σε σχέση με άλλες χώρες προκειμένου να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό, αλλά και να ελαχιστοποιήσει στο μέλλον αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του πρότυπου μαζικού τουρισμού που αναπτύχθηκε μέχρι σήμερα. Έχει ληφθεί ήδη το μήνυμα και έχει ωριμάσει η προσπάθεια στροφής, από πλευράς τουλάχιστον κυβερνητικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ- ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1 Το πρότυπο του Μαζικού τουρισμού και η Αμφισβήτηση του

Ο μαζικός τουρισμός είναι ο τουρισμός των μεγάλων αριθμών και αποτελεί κυρίαρχη έκφραση τουριστικής δραστηριότητας του αστικού πληθυσμού των ανεπτυγμένων χωρών μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '50 και διαμόρφωσε σταθερά χαρακτηριστικά στις δεκαετίες του '60 και '70. Από την αρχή της δεκαετίας του '80 το πρότυπο του μαζικού τουρισμού διανύει περίοδο αμφισβήτησης.

Οι αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τις παραδοσιακές κοινωνίες στις περιοχές υποδομής τουριστών, οδήγησε σε διεθνή επανεξέταση της άποψης ότι ο τουρισμός έχει μόνο θετικά αποτελέσματα. Αντίθετα πολλοί σήμερα εκτιμούν ότι τα ενδεχόμενα βραχυχρόνια οικονομικά οφέλη τελικά δεν αντισταθμίζουν το υψηλό κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος. Παρόλο που οι απόψεις αυτές δεν έχουν ακόμη αποκρυσταλλωθεί σε συγκεκριμένη εναλλακτική πρόταση, η κίνηση αμφισβήτησης του μαζικού τουρισμού αν και περιορισμένη είναι σαφής, αυξητική και μαχητική.

2.2 Το Ελληνικό Τουριστικό Πρότυπο

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα άρχισε μετά την ανάληψη από την πολιτεία πρωτοβουλιών για την προστασία και ποιοτική ανάδειξη των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών αξιών ως τουριστικών πόρων υψηλής στάθμης επιλεκτικού τουρισμού. Αυτό συντέλεσε και στην ισόρροπη κατανομή των αντίστοιχων δραστηριοτήτων στο χώρο.

Η αναπόφευκτη εξέλιξη όμως του μαζικού τουρισμού και οι γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης που ακολούθησε ο ελληνικός τουρισμός οδήγησαν σταδιακά στη διαμόρφωση ενός διαφορετικού πρότυπου, βασισμένου στην υπερεκμετάλλευση των τουριστικών πόρων και πόλων έλξης για την ποσοτική προσέλκυση τουριστών μαζικού τουρισμού.

Τα προβλήματα που το τουριστικό αυτό πρότυπο δημιούργησε συνοψίζονται στη χωρική υπερσυγκέντρωση της προσφοράς σε ορισμένους πόλους έλξης, στην εποχικότητα της ζήτησης, στην υποβάθμιση της προσφοράς και των υπηρεσιών, στην ποιοτική υποβάθμιση των τουριστικών πόρων και του περιβάλλοντος.

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η αναζήτηση τρόπων μεταβολής του προτύπου αυτού :

- για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργεί.
- για την προστασία των τουριστικών πόρων που αποτελούν τη μη ανανεώσιμη πρώτη ύλη του τουρισμού.
- για την ποιοτική αναβάθμιση, τον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς και την προσαρμογή της στη ζήτηση.
- για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της χώρας.

- για τη αύξηση του οικονομικού και κοινωνικού οφέλους από τον τουρισμό.

2.3 Νέες Μορφές στην Ελλάδα: Ιστορική Αναδρομή

Ο Ελληνικός τουρισμός, με την τρέχουσα έννοια υφίσταται από την δεκαετία του 1950. Αρχικά αναπτύχθηκε ο παραθεριστικός, περιηγητικός και πολιτιστικός καθώς δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση από πλευράς δημοσίου τομέα στη δημιουργία αντίστοιχων έργων υποδομής(π.χ. ξενοδοχεία του ΕΟΤ- ΞΕΝΙΑ- κοντά σε αξιόλογες ακτές και πολιτιστικά μνημεία, δρόμοι, τουριστικά περίπτερα, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων, αναστηλώσεις μνημείων στους αρχαιολογικούς χώρους και πολιτιστικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ).

Το πρότυπο αυτό του τουρισμού εμπλουτίστηκε με πρωτοβουλία της πολιτείας σταδιακά στις δεκαετίες του '50 και '60. Ειδικότερα από τον ΕΟΤ έγιναν συμπληρωματικά έργα υποδομής για την ανάπτυξη θεραπευτικού και ορεινού τουρισμού (υδροθεραπευτήρια και ορεινά καταφύγια της δεκαετίας του '50) και αργότερα υπήρξαν διευκολύνσεις ελλιμενισμού και ανεφοδιασμού θαλαμηγών σκαφών σε υφιστάμενα λιμάνια για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, ενώ ήδη είχαν αρχίσει οι κρουαζιέρες στα νησιά. Η ίδρυση της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης έδωσε τη δυνατότητα ανάπτυξης εκθεσιακού τουρισμού στη συμπρωτεύουσα. Η δημιουργία του Καζίνο της Πάρνηθας στη δεκαετία του '60 και άλλων δύο καζινών αργότερα στη Ρόδο και στην Κέρκυρα προσέδωσε στην Αθήνα και στα δύο τουριστικά νησιά τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα των φημισμένων θέρετρων της εποχής εκείνης.

Στην αρχή της δεκαετίας του '70, με πρότυπο την τουριστική Ισπανία, προγραμματίστηκαν μεγάλης κλίμακας σύνθετα προγράμματα πολλαπλών τουριστικών δραστηριοτήτων σε εκτάσεις ιδιοκτησίας του ΕΟΤ, 15 Ειδικά προγράμματα Τουριστικής ανάπτυξης, με έμφαση στις μαρίνες, υδροθεραπευτήρια και γήπεδα golf. Η μαρίνα Γουβιών Κέρκυρας, το golf Αφάντου Ρόδου και το νέο υδροθεραπευτήριο Κυλλήνης χρονολογούνται από την εποχή εκείνη.

Μετά το 1975 τα προγράμματα μεγάλης κλίμακας και τα αντίστοιχα έργα ειδικής τουριστικής υποδομής ανεστάλησαν και προωθήθηκε ο χιονοδρομισμός με τη δημιουργία χιονοδρομικών κέντρων στον Παρνασσό και στη Β. Ελλάδα. Σε αυτό το σημείο μπορούμε να πούμε ότι ξεκινάει και η ανάπτυξη του Χειμερινού τουρισμού στην Ήπειρο.

Το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '70 χαρακτηρίζεται από μια μεταστροφή του τουρισμού προς τις πολιτιστικές και φυσικές αξίες. Από τον ΕΟΤ προωθούνται Προγράμματα Μετατροπής Παραδοσιακών Σπιτιών σε Ξενώνες και από το Υπουργείο Γεωργίας Προγράμματα Αγροτουρισμού. Επίσης από την εποχή εκείνη χρονολογείται το θεσμικό πλαίσιο για Επαγγελματικά Τουριστικά Σκάφη.

Στη δεκαετία του '80 αρχίζει η εφαρμογή του Κοινωνικού Τουρισμού, με την μορφή των επιδοτούμενων από το κράτος διακοπών για χαμηλόμισθους και συνταξιούχους και επεκτείνεται η εφαρμογή του Αγροτουρισμού με χρηματοδότηση της ΕΟΚ. Γίνεται επεξεργασία θεσμικών πλαισίων για το Γυμνισμό, τη χρονομεριστική Μίσθωση και τα Καζίνα από τα οποία θεσπίζονται τα δύο πρώτα ως Νόμοι. Από πλευράς κυβερνητικής πολιτικής προγραμματίζονται μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα και υδροθεραπευτήρια ως ολοκληρωμένα συμπλέγματα Θαλάσσιου, Χειμερινού και Θεραπευτικού τουρισμού. Παράλληλα δίνονται κίνητρα για την ανάπτυξη του Συνεδριακού και Αθλητικού τουρισμού.

Από το 1990 ο θαλάσσιος τουρισμός προωθείται σε προτεραιότητα με προγράμματα κατασκευής μαρίνων στα πλαίσια των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων. Δίνονται κίνητρα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για συνδυασμό ξενοδοχειακών συγκροτημάτων με μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα, συνεδριακά κέντρα και υδροθεραπευτήρια.

Από τη σύντομη αυτή ιστορική αναδρομή της εξέλιξης των νέων ή ειδικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα φαίνεται ότι οι περισσότερες μορφές έχουν αρχίσει να εφαρμόζονται από δεκαετίες. Χαρακτηριστικό όμως είναι οι ασυντόνιστες προσπάθειες, η έλλειψη συνέπειας και συνέχειας της κυβερνητικής πολιτικής και κυρίως η έλλειψη οργάνωσης σε όλα τα επίπεδα, ώστε η κάθε μορφή να αποτελέσει ένα ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν προς την αγορά.

Οι ελλείψεις της υφιστάμενης υποδομής, η καθυστέρηση παραγωγής νέας, τα ανεπαρκή, ασαφή και αναχρονιστικά πολλές φορές θεσμικά πλαίσια, το πλήθος των αναρμόδιων φορέων και οι χρονοβόρες διαδικασίες αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη των μορφών αυτών σε ανταγωνιστικό επίπεδο, πολύ περισσότερο από την έλλειψη επενδύσεων ή την ανεπάρκεια χρηματοδότησης.

2.4 Περιφερειακή Ανάπτυξη

Μια από τις συχνά αναφερόμενες επιδράσεις του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας είναι η συμβολή του στον περιορισμό των περιφερειακών ανισοτήτων. Ο τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί σε προβληματικές ή απομονωμένες περιοχές συντελώντας στη δημιουργία εισοδήματος και θέσεων εργασίας που είναι αδύνατον να προέλθουν από την ανάπτυξη άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων. Η συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη περιοχών των οποίων η οικονομία συχνά χαρακτηρίζεται από την περιορισμένη εμπορευματοποίηση των τοπικών προϊόντων και τα αυτοκαταναλωτικά πρότυπα είναι καθοριστική. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι επιπτώσεις του τουριστικού ρεύματος είναι αναλογικά πολύ μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες επιπτώσεις όμοιου ρεύματος σε περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

Έχει εκφρασθεί και η άποψη ότι, ενώ η εκμετάλλευση της έλξης που ασκούν ορισμένα χαρακτηριστικά του φυσικού ή ανθρωπογενούς

περιβάλλοντος και η επακόλουθη τουριστική ανάπτυξη είναι η πλέον εύκολη και ταχεία μέθοδος για τη μεγέθυνση των τοπικών οικονομιών, ίσως μακροπρόθεσμα να μην είναι η καλύτερη επιλογή. Για πολλές περιοχές θα μπορούσε να αποδειχθεί ότι ο εκσυγχρονισμός του παραδοσιακού αγροτικού τομέα, που κυριαρχεί και χαρακτηρίζει την οικονομία τους, θα απέβαινε μακροπρόθεσμα περισσότερο αποδοτικός. Σε άλλες περιοχές θα ήταν προτιμότερο να αναπτυχθεί μια βιομηχανική βάση που ίσως θα ήταν αποδοτικότερη από το είδος εκείνο της βιομηχανίας και βιοτεχνίας που αναπτύσσεται ως συμπλήρωμα του τουρισμού.

Γενικά, η υπόθεση ότι εάν κάποια περιοχή δεν αναπτυχθεί τουριστικά δεν πρόκειται να αναπτυχθεί καθόλου, ισχύει μόνο για μερικές ακραίες περιπτώσεις περιοχών, οι οποίες δεν έχουν καμία άλλη προοπτική. Για το νομό Ιωαννίνων, αυτή η υπόθεση ισχύει για ορισμένα απομακρυσμένα χωριά που περιθωριοποιούνται και δεν αναπτύσσονται και ας διαθέτουν φυσικούς πόρους. Έτσι, αν δεν αναπτυχθούν τουριστικά ώστε να υπάρχει επάγγελμα και εισόδημα για τους κατοίκους, είναι φυσικά και επόμενο να τα χωριά.

Η σύγκριση που πρέπει να γίνεται κάθε φορά προκειμένου να αξιολογηθεί η δυνατότητα του τουρισμού να προαγάγει την περιφερειακή ανάπτυξη, δεν είναι σωστό να αφορά την πραγματικότητα πριν και μετά την τουριστική ανάπτυξη, αλλά μάλλον την κατάσταση μετά την τουριστική ανάπτυξη με την κατάσταση που θα διαμορφωνόταν εάν αυτή δεν είχε συμβεί.

Ένα μοντέλο σχεδιασμού της ανάπτυξης της τοπικής τουριστικής δραστηριότητας θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα εξής στάδια :

- Διερεύνηση και συλλογή στοιχείων που αναφέρονται τόσο στα φυσικά, δημογραφικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των πιθανών εναλλακτικών τοποθεσιών, όσο και στις στάσεις των φορέων και του τοπικού πληθυσμού απέναντι στην τουριστική ανάπτυξη.
- Καταγραφή των στοιχείων σε τράπεζα πληροφοριών.
- Μηχανογραφική επεξεργασία των στοιχείων, ιεράρχηση των εναλλακτικών περιοχών και τελική επιλογή των πλέον κατάλληλων.
- Εφαρμογή τοπικών τουριστικών προγραμμάτων.
- Έλεγχος των προγραμμάτων και διαπίστωση της επιτυχίας εφαρμογής τους.
- Βελτίωση των τουριστικών προγραμμάτων σύμφωνα με τα συμπεράσματα του ελέγχου.

Οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες ο τουρισμός θα μπορούσε πράγματι να αναδειχθεί σε ηγετικό κλάδο σε κάποια περιοχή συντελώντας ουσιαστικά στην ανάπτυξη της, πέρα από το σωστό προγραμματισμό, θα μπορούσαν να συνοψισθούν ως εξής :

- Όσο το δυνατόν περισσότεροι τομείς της τοπικής οικονομίας θα πρέπει να είναι αρκετά ανεπτυγμένοι, ώστε να μπορέσουν να αναπτύξουν

διασυνδέσεις με τον τουριστικό τομέα και να επωφεληθούν από την ανάπτυξη του.

- Η τοπική τουριστική βιομηχανία θα πρέπει να αποτελείται από μονάδες σχετικά μικρού μεγέθους τις οποίες θα ελέγχουν πλήρως τοπικοί συλλογικοί φορείς ή φυσικά πρόσωπα.
- Ο τουριστικός τομέας πρέπει να έχει την τάση να αναπτύσσεται παράλληλα με τους άλλους τοπικούς τομείς.
- Πρέπει να υπάρχει μια συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση για το τοπικό τουριστικό προϊόν.

Συμπερασματικά είναι δυνατό να αναφερθεί ότι η συμβολή του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη μεγιστοποιείται στις περιφέρειες που διαθέτουν ήδη μια στοιχειώδη οικονομική συγκρότηση. Εάν η υπό ανάπτυξη περιοχή δεν έχει ανεπτυγμένο ούτε αγροτικό ούτε βιομηχανικό τομέα, τότε κατά πάσα πιθανότητα δεν θα διαθέτει την υποδομή και το εργατικό δυναμικό που απαιτούνται για την ανάπτυξη του τουρισμού.

Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να γίνουν μεγάλες δαπάνες για την ανάπτυξη υποδομής και την προσέλκυση εργατικού δυναμικού από άλλες περιοχές της χώρας.

*** Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

Ως τουριστικός προορισμός ο Νομός χωρίζεται σε δύο περιοχές : τα Ιωάννινα και το υπόλοιπο του νομού. Βέβαια, το πρώτο συνδέεται με το δεύτερο, αλλά το γεγονός ότι η μέση ετήσια πληρότητα είναι 55% σημαίνει ότι πολλές ημέρες του χρόνου, επέρχεται κορεσμός και άρα εμφανίζονται μαζικά φαινόμενα. Το ζήτημα είναι ότι η μαζικότητα δε σχετίζεται σε καμία περίπτωση με τον παραθαλάσσιο τουρισμό, αλλά με ειδικά ενδιαφέροντα τα οποία επεκτείνονται σε όλο το νομό. Σε συγκεκριμένες περιόδους - Χριστούγεννα- Πάσχα- Αργίες, το φαινόμενο του κορεσμού είναι γενικό και τα Ιωάννινα λειτουργούν καθαρά συμπληρωματικά ως προς το υπόλοιπο του Νομού, όπου οι μονάδες είναι « κλεισμένες» πριν από τις συγκεκριμένες ημερομηνίες. Από την άλλη πλευρά, την περίοδο Απριλίου- Σεπτεμβρίου μεγάλο μέρος της πλεονάζουσας ζήτησης, οφείλεται σε διερχόμενες ομάδες τουριστών, οι οποίοι σταθμεύουν στην πόλη για 1-2 ημέρες. Τέλος, ένα τουριστικό φαινόμενο του Νομού είναι ότι σχετίζεται με ειδικά ενδιαφέροντα σε μεγάλο ποσοστό. Τα τελευταία χρόνια στο Νομό έχει βελτιωθεί η ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών, όμως υπάρχουν ακόμη αρκετές ελλείψεις που πρέπει να βελτιωθούν ώστε να συνεχίσει η ανοδική πορεία του τουριστικού τομέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΝΕΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ- ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Εννοιολογικές Οριοθετήσεις και Διεθνείς Τάσεις στις Ειδικές Μορφές

Η εμπειρία από την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού διαφέρει κατά επίπεδο και τύπο τουριστικής ανάπτυξης της χώρας υποδοχής. Παράλληλα καθοριστικοί παράγοντες στην ανάπτυξη των ειδικών μορφών αποδείχθηκαν οι τοπικές ιδιομορφίες σε χώρες ή περιοχές και η συχνή συνύπαρξη δύο ή τριών ειδικών μορφών σε ένα κοινό μοντέλο ανάπτυξης με παράδοση πολλών ετών.

Υπάρχει κατά αυτόν τον τρόπο μία τομή ανάμεσα στις ειδικές και τις νέες μορφές τουρισμού υπό δύο έννοιες. Πρώτον σε πολλές περιπτώσεις π.χ. (αγροτουρισμός) οι ειδικές μορφές προϋπήρχαν χρονικά τόσο του μαζικού τουρισμού όσο και των νέων μορφών τουρισμού (π.χ. οικοτουρισμός) , και δεύτερον οι ειδικές μορφές λειτούργησαν σε πολλές περιπτώσεις ως συμπληρωματική μορφή του μαζικού τουρισμού. Ενώ οι νέες μορφές εμφανίσθηκαν κυρίως τα τελευταία είκοσι χρόνια ως απάντηση στην αλλαγή των κινήτρων των τουριστών με έμφαση σε αυτά που συνδέονται με την οικολογία και το περιβάλλον.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι κάθε προσπάθεια πλήρους ανάλυσης της συνολικής εικόνας των διεθνών τάσεων στις ειδικές μορφές προσκρούει στην αδυναμία εφαρμογής μιας πλήρους φερέγγυας τυπολογίας. Συχνά άλλωστε οι εννοιολογικές διαφορές των όρων « ειδικές », « νέες», και «εναλλακτικές» μορφές παραμένουν ασαφείς, ενώ παράλληλα δεν υπάρχουν εμπειρίες συγκροτημένης ανάπτυξης ενός προγράμματος για το σύνολο των ειδικών μορφών. Οι περισσότερες περιπτώσεις αφορούν μέρος των ειδικών μορφών και ιδιαίτερα όσες εμφανίζουν συγγενή χαρακτηριστικά, για παράδειγμα αγροτουρισμό- τουρισμό στην ύπαιθρο- χειμερινό τουρισμό.

Πρόγραμμα ανάπτυξης του συνόλου των ειδικών μορφών δεν έχει υπάρξει σε καμία χώρα. Ο προγραμματισμός αφορούσε συνήθως κάποιες ειδικές μορφές (π.χ. κοινωνικός τουρισμός, χειμερινός, αγροτουρισμός) που θεωρήθηκαν σε επίπεδο εθνικής τουριστικής πολιτικής προσοδοφόρες ή ανταποκρινόμενες σε ώριμα αιτήματα κοινωνικών ομάδων. Σε άλλες περιπτώσεις ο προγραμματισμός ξεκίνησε από το τοπικό επίπεδο σαν μια μορφή ανάπτυξης που θα απέτρεπε τη μετανάστευση. Συχνά επίσης προγράμματα ειδικών μορφών ξεκίνησαν από ιδιωτικές εταιρείες που στόχευαν στη βελτίωση και διεύρυνση της προσφοράς του κλασσικού πακέτου του μαζικού, οργανωμένου τουρισμού με ειδικές μορφές που ανταποκρίνονται περισσότερο στη ζήτηση του σύγχρονου τουρίστα.

Στις περισσότερες περιπτώσεις οι ειδικές μορφές που προκρίθηκαν να αναπτυχθούν χαρακτηρίζονται από συμπληρωματικότητα στο υπάρχον πρότυπο του μαζικού τουρισμού. Συχνά δηλαδή χρησιμοποιούνται σαν ένα ποιοτικό συμπλήρωμα ενός τυπικού πακέτου οργανωμένου τουρισμού. Σε άλλες περιπτώσεις η ανάπτυξη πολλών ειδικών μορφών ακολούθησε την πορεία μαζικού τουρισμού απευθυνόμενη σε περισσότερο απαιτητικούς πελάτες.

Οι καθαρά τουριστικές χώρες, αυτές δηλαδή που στήριξαν την ανάπτυξη τους στο πρότυπο του μαζικού οργανωμένου τουρισμού (Ισπανία, Ελλάδα, Ιταλία κλπ), άργησαν να αναπτύξουν τις ειδικές μορφές. Σε αυτές τις χώρες η ανάπτυξη των ειδικών μορφών συνδέθηκε με τον κορεσμό του μαζικού τουρισμού διακοπών. Στις χώρες πάλι που ο τουρισμός είναι ένας από τους παραγωγικούς τομείς, αλλά όχι ο κυρίαρχος, οι ειδικές μορφές έχουν αναπτυχθεί εδώ και αρκετά χρόνια- συχνά υπάρχει παράδοση σε ορισμένες από αυτές (όπως κοινωνικός, χειμερινός). Το γεγονός αυτό συνδέεται τόσο με το ότι οι χώρες αυτές δεν μονοκαλλιέργησαν το πρότυπο του ήλιου και της θάλασσας όσο και με το ότι τα προβλήματα του περιβάλλοντος αλλά και το ζήτημα της ενταγμένης στην τοπική κοινωνική δομή ανάπτυξης υπήρξε αντικείμενο σημαντικού προβληματισμού σε αυτές.

Η ανάπτυξη των ειδικών μορφών εμφανίζει συχνά χωρικές και τοπικές ιδιομορφίες. Ο χειμερινός τουρισμός για παράδειγμα, έχει παράδοση αιώνων στην Κεντρική Ευρώπη είτε με τη μορφή οικογενειακού αγροτουρισμού είτε με τη μορφή αθλητικού, περιηγητικού τουρισμού. Ο αγροτουρισμός και ο τουρισμός στην ύπαιθρο πάλι έχει μεγάλη ανάπτυξη στη Γαλλία, την Αυστρία και τη Μ. Βρετανία, γεγονός που συνδέεται τόσο με την παράδοση και το κίνημα για την επιστροφή στη φύση όσο και με την ανάγκη για οικογενειακές διακοπές.

Μια πρώτη προσέγγιση των ψυχικών και δημογραφικών χαρακτηριστικών των τουριστών που προτιμούν τέτοιες μορφές διακοπών μας οδηγεί στις εξής επισημάνσεις : Τις μορφές αθλητικού και περιηγητικού τουρισμού προτιμούν άτομα με νεωτεριστικές τάσεις, συνήθως νέας ή μέσης ηλικίας. Τον αγροτουρισμό προτιμούν συνήθως οικογένειες με μικρά παιδιά που αναζητούν ησυχία και ξεκούραση. Το χειμερινό και φυσιολατρικό τουρισμό προτιμούν οι νεώτερες ηλικίες και ιδιαίτερα τα άτομα που έχουν ηγετικές ικανότητες.

Πολλές φορές σημαντικές νομοθετικές ρυθμίσεις, όπως το περιοδικό σύστημα αδειών σε συνδυασμό με τις διακοπές των σχολείων, συνέλαβε στην ταχύτερη ανάπτυξη συγκεκριμένων ειδικών μορφών όπως π.χ. ο χειμερινός τουρισμός. Στις περισσότερες περιπτώσεις πάντως οι ειδικές μορφές λειτουργούν με ελλιπές ή και ανύπαρκτο νομοθετικό πλαίσιο.

Τέλος η παράδοση, η συνάφεια των χαρακτηριστικών της προσφοράς και η συμπληρωματικότητα προς το πρότυπο του μαζικού τουρισμού διακοπών οδήγησε στην ανάπτυξη των ειδικών μορφών συχνά σαν ένα πλέγμα δύο ή τριών ειδικών μορφών. Ο αγροτουρισμός για

παράδειγμα συχνά αναπτύσσεται παράλληλα με το χειμερινό ή το φυσιολατρικό τουρισμό ενώ ο οικοτουρισμός σχετίζεται με τον πολιτιστικό τουρισμό και το φυσιολατρικό τουρισμό. Η ανάπτυξη τέλος του συνεδριακού τουρισμού και του τουρισμού κινήτρων ή του τουρισμού τρίτης ηλικίας σχετίζεται με την ανάγκη συμπληρωματικότητας προς το μαζικό τουρισμό διακοπών.

3.2 Ειδικές Μορφές Τουρισμού στον Ελλαδικό χώρο: παράδοση, πολυμορφία και συγκροτημένες προσπάθειες ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από αποσπασματικότητα και έλλειψη συγκροτημένου αναπτυξιακού σχεδιασμού. Μόνο μετά το 1975 αρχίζουν οι ειδικές μορφές να γίνονται αντικείμενο μελέτης της τουριστικής πολιτικής χωρίς αυτό να καταλήξει και σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης τους.

Παρόλα αυτά η δεκαπενταετία αυτή μας έδωσε ορισμένες σημαντικές προσπάθειες να υπάρξει ένα νομοθετικό και οργανωμένο πλαίσιο που θα επέτρεπε την ανάπτυξη ορισμένων από τις ειδικές μορφές. Η επιλογή τους έγινε είτε με κριτήρια κοινωνικά είτε διότι θεωρήθηκε ότι μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά στο μαζικό τουρισμό. Στην προσέγγιση μας αναλύεται ιστορικά η ανάπτυξη των ειδικών μορφών στην Ελλάδα σε σχέση με το υπάρχον πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης της εποχής.

A. Ειδικές μορφές που είχαν παραδοσιακά σημαντική ανάπτυξη ήδη από την αρχαιότητα στην Ελλάδα

Η ανάπτυξη των τριών πρώτων συνδέθηκε με την πλούσια ιστορική και πολιτιστική παράδοση της χώρας και έφερνε, ακόμα και σε εποχές όπου οι μεταφορές ήταν πολύ δύσκολες, τουρίστες από όλη την Ευρώπη στη χώρα για ένα ταξίδι που συνδύαζε περιήγηση και γνωριμία με τον τοπικό πολιτισμό. Παρόμοια είναι η περίπτωση και του ιαματικού τουρισμού που αναπτύχθηκε σημαντικά παρά την έλλειψη υποδομής κυρίως λόγω της εγχώριας ζήτησης και της σημαντικής διασποράς των πηγών στο χώρο.

Αυτές οι ειδικές μορφές συνέχισαν και μετά την επικράτηση του προτύπου του μαζικού τουρισμού διακοπών να έχουν μια αυτόνομη ανάπτυξη(π.χ. ιαματικός) ή λειτούργησαν παράλληλα με αυτό το πρότυπο σαν στοιχείο του συνολικού πακέτου. (π.χ. ξεναγήσεις σε ιστορικά μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους).

B. Ειδικές μορφές που συνδέθηκαν άμεσα με την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού διακοπών

Πρόκειται για περιπτώσεις που χωρίς να έχουν την παράδοση των προηγούμενων αναπτύχθηκαν σαν αναπόσπαστο στοιχείο του μαζικού τουρισμού διακοπών. Τέτοιες ειδικές μορφές είναι όσες συνδέονται με

το θαλάσσιο και αθλητικό τουρισμό (π.χ. ιστιοπλοΐα, κρουαζιερόπλοια, θαλάσσια σπορ) αλλά και ο χειμερινός που η ανάπτυξη του συνδέθηκε αποκλειστικά με την εγχώρια ζήτηση για χειμερινό σκι. Οι περισσότερες από αυτές τις ειδικές μορφές δεν λειτούργησαν σαν πραγματικές ειδικές μορφές στη χώρα αλλά σαν στοιχείο της προσφοράς του τουρισμού διακοπών.

Γ. Ειδικές μορφές που ανταποκρίνονται σε μια σταθερή ειδική ζήτηση στη σύγχρονη εποχή

Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνεται καταρχάς ο φυσιολατρικός και οικολογικός τουρισμός που έχουν μια σημαντική ανάπτυξη παρά την ανυπαρξία κάποιας οργανωμένης μορφής υποδομής λόγω της σταθερά αυξανόμενης ζήτησης αλλοδαπών πελατών (Γερμανοί, Σκανδιναβοί κλπ). Εδώ επίσης πρέπει να αναφερθεί ο θρησκευτικός τουρισμός που έχει μια σημαντική ζήτηση από πλευράς εγχώριας πελατείας με εντοπισμένους (χωρικά και χρονικά) τόπους επισκέψεων: Τήνος, Πάτμος, Άγιο Όρος, Παναγία Σουμελά, Άγιος Ραφαήλ κλπ. Και στις δύο περιπτώσεις αυτές οι ειδικές μορφές αναπτύχθηκαν αυτόνομα στηριζόμενες στην ύπαρξη μιας εξειδικευμένης (κατά εθνικότητες, χώρο ,χρόνο) ζήτησης που σταθερά αυξάνεται.

Δ. Προγραμματισμένη ανάπτυξη ειδικών μορφών : οι πρόσφατες εξελίξεις

Μια σχετικά πρόσφατη προσπάθεια για ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού έθεσε δύο στόχους: Την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού ώστε να κάνουν διακοπές οι λιγότερο προνομιούχες ομάδες του πληθυσμού και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού σαν μια μορφή περισσότερο ενταγμένης τουριστικής ανάπτυξης σε σχέση με τον μαζικό τουρισμό. Μια αποτίμηση αυτών των προσπαθειών οδηγεί στα εξής συμπεράσματα:

- Ο κοινωνικός τουρισμός είχε πολύ σημαντική επιτυχία, αν κρίνει κανείς από τη συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση. Η ανάπτυξη όμως των προγραμμάτων αυτών παρουσίασε σημαντικές αδυναμίες. Πρώτον υπήρξαν επικαλύψεις αρμοδιοτήτων ανάμεσα σε διαφορετικούς φορείς του Δημοσίου (ΕΟΤ, Εργατική εστία, ΙΚΑ, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς) και έλλειψη οργανωτικού και νομοθετικού πλαισίου. Δεύτερον, ακολούθησε το κλασικό μοντέλο του κοινωνικού τουρισμού που είχε τη μορφή της κοινωνικής παροχής, γεγονός που το κάνει ευάλωτο σε δυσμενείς οικονομικές συγκυρίες. Τρίτον, δεν υπήρξαν προσπάθειες να αναπτυχθεί ο κοινωνικός τουρισμός επαγγελματικών ενώσεων που επιτρέπει υψηλότερης ποιότητας προσφορά και μικρότερη εξάρτηση από κρατικές επιδοτήσεις. Τέλος δημιουργήθηκαν σε πολλές περιπτώσεις ξενοδοχείων δύο τύποι προσφοράς : ένας φθηνός για τους κοινωνικούς τουρίστες και ένας κανονικός για τους υπόλοιπους με αποτέλεσμα δυσμενή για την ανάπτυξη του προγράμματος.

- Τα προγράμματα αγροτουρισμού δεν μπορούν να θεωρηθούν επιτυχημένα διότι εξαρχής υπήρξαν οργανωτικές αδυναμίες. Συγκεκριμένα στα προγράμματα αυτά ενεπλάκησαν πολλοί φορείς (ΕΟΤ, Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτική Τράπεζα, ΟΤΑ, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς, Συνεταιρισμοί) οι οποίοι συχνά με διαφορετικά κριτήρια και πηγές χρηματοδότησης ανέπτυξαν προγράμματα που δεν έλαβαν υπόψη τους τη διεθνή εμπειρία. Επίσης, έλειψε ο έλεγχος και ο κεντρικός προγραμματισμός με κυριότερα αποτελέσματα την ανάπτυξη τέτοιων προγραμμάτων σε περιοχές μαζικού τουρισμού. Γεγονός που οδήγησε σε σταδιακό εκφυλισμό τους σε ένα είδος επιδοτούμενων ενοικιαζομένων δωματίων και την είσπραξη επιδοτήσεων από μη ενεργούς αγρότες.
- Μια άλλη προσπάθεια των τελευταίων χρόνων στοχεύει στην παράλληλη ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού, του θαλάσσιου τουρισμού σκαφών αναψυχής, του συνεδριακού τουρισμού και της πολυμίσθωσης (time sharing). Οι στόχοι είναι ουσιαστικά δύο: προσέλκυση τουριστών υψηλότερου εισοδήματος και ποιότητας και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε περιοχές μαζικού τουρισμού μέσω ιδιαίτερα της ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού και της πολυμίσθωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ- ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ

Ολοκληρωμένα και συγκροτημένα προγράμματα ανάπτυξης ειδικών μορφών δεν υφίστανται διεθνώς και οι εμπειρίες που υπάρχουν είναι συνήθως αποσπασματικές και στοχεύουν συνήθως σε ανάπτυξη μέρους των ειδικών μορφών. Η ελληνική εμπειρία δεν ξέφυγε από αυτή την πρακτική και κατά αυτόν τον τρόπο γίνεται αναγκαίο να αναφερθούμε στα κριτήρια και τις προϋποθέσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη προγραμμάτων ειδικών μορφών. Σε κάθε περίπτωση τα κριτήρια δεν αφορούν το σύνολο των ειδικών μορφών αλλά περισσότερο ομάδες αυτών που μπορούν να έχουν κοινά τυπολογικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Τα κριτήρια αυτά είναι τα εξής:

- Να υπάρχει συμπληρωματικότητα με το ήδη υπάρχον μοντέλο του μαζικού οργανωμένου τουρισμού. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις ειδικές μορφές που αναπτύχθηκαν παράλληλα με το μαζικό τουρισμό στοχεύοντας είτε στην επιμήκυνση της περιόδου, είτε στην προσθήκη νέων προϊόντων στα πακέτα.
- Να λαμβάνονται υπόψη τοπικές ιδιομορφίες που σχετίζονται είτε με γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά είτε με την ύπαρξη κάποιας παράδοσης σε ειδικές μορφές. Παραδείγματα της πρώτης περίπτωσης είναι ο φυσιολατρικός τουρισμός και ο οικολογικός, ενώ στη δεύτερη περίπτωση μπορούμε να αναφέρουμε το χειμερινό, θαλάσσιο και το θρησκευτικό.
- Η δυνατότητα συμπληρωματικότητας δύο ή τριών ή περισσότερων τέτοιων μορφών ώστε να αναπτυχθούν προγράμματα που να δίνουν έμφαση στο πλέγμα ειδικών μορφών. Η αναφορά στο πλέγμα γίνεται με δύο έννοιες: Πρώτον, των κοινών χαρακτηριστικών των ειδικών μορφών που θα τον απαρτίζουν και Δεύτερον της δυνατότητας του να αναπτυχθεί είτε αυθύπαρκτα και παράλληλα με το μαζικό οργανωμένο τουρισμό, είτε σε συσχετισμό και στενή συνεργασία μαζί του. Τέλος, η ανάπτυξη ενός πλέγματος ειδικών μορφών συνδέεται τόσο με την ανάγκη εξοικονόμησης πόρων όσο και με τα κίνητρα που οδηγούν τους τουρίστες στην επιλογή των ειδικών μορφών.

Θεωρούμε πρωταρχική την ύπαρξη αυτών των κριτηρίων χωρίς να σημαίνει ότι δεν μπορούν να υπάρξουν και άλλα που να εξυπηρετούν εξειδικευμένους στόχους της τουριστικής πολιτικής ή να ανταποκρίνονται σε στόχους των εθνικών προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης. Τα κριτήρια όμως σημαίνουν ουσιαστικά και αναπτυξιακές επιλογές που δεν μπορούν να υλοποιηθούν χωρίς να συντρέχουν κάποιες προϋποθέσεις που θα αποτελέσουν την αναγκαία υποδομή- νομοθετική, διοικητική, οργανωτική, οικονομική- ώστε αν υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα ανάπτυξης ειδικών μορφών. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι :

■ 4.1 Νομοθετικό πλαίσιο :

Η δημιουργία ενός νομοθετικού πλαισίου που να καλύπτει την ανάπτυξη και υλοποίηση ενός προγράμματος ειδικών μορφών παρουσιάζει πολλές δυσκολίες. Απαιτούνται καταρχάς διατάξεις που να καλύπτουν τόσο την κάθε ειδική μορφή χωριστά όσο και το σύνολό τους. Πρέπει επιπλέον να αποτραπούν οι επικαλύψεις με άλλα νομοθετικά πλαίσια που αφορούν είτε τον τουρισμό είτε αρμοδιότητες άλλων υπουργείων. Επομένως απαιτείται ένα εξειδικευμένο νομοθετικό πλαίσιο που θα στηριχθεί στη μελέτη της διεθνούς εμπειρίας, στην πληροφόρηση των εμπλεκόμενων επαγγελματικών φορέων και ενώσεων και στην παράλληλη ενημέρωση των τοπικών φορέων ανάπτυξης (Τοπική Αυτοδιοίκηση, Νομαρχίες, Περιφέρειες) που εμπλέκονται στην τουριστική ανάπτυξη. Μια τέτοια διαδικασία πρέπει χρονικά να βαδίσει παράλληλα με σειρά μέτρων διοικητικού, προγραμματικού και οικονομικού χαρακτήρα.

♦ Πρόγραμμα Εθνικό- Περιφερειακό

Στην περίπτωση των ειδικών μορφών η ύπαρξη ενός προγράμματος σημαίνει ένταξη των στόχων ανάπτυξης στους ευρύτερους στόχους της εθνικής και περιφερειακής τουριστικής πολιτικής. Είναι φανερό ότι υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στον προγραμματισμό και τη νομοθεσία στην περίπτωση αυτή ιδιαίτερα αν λάβουμε υπόψη ότι λείπει η ουσιαστική εμπειρία στο ζήτημα. Τα στοιχεία που θεωρούμε αναγκαία στην ανάπτυξη ενός τέτοιου προγράμματος είναι τα εξής :

A. Πληροφόρηση των επενδυτών για τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρει μια τέτοια επένδυση με έμφαση στην αλλαγή που παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά της ζήτησης τα τελευταία χρόνια.

B. Επενδυτικά κίνητρα διαφοροποιημένα κατά τύπο τουριστικής περιοχής. Το θέμα αυτό συνδέεται με την ανάγκη να τεθούν κάποια κριτήρια που αφενός θα περιγράφουν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά και επίπεδα τουριστικής ανάπτυξης που κατά νομό και αφετέρου θα συνδεθούν και θα ομαδοποιούν τυπολογικά τους νομούς που έχουν κοινά χαρακτηριστικά με διαφορετικούς στόχους της τουριστικής πολιτικής. Ένας από αυτούς τους στόχους αυτούς θα είναι η ανάπτυξη διαφορετικών πλεγμάτων ειδικών μορφών κατά τύπο τουριστικού νομού.

Γ. Έμφαση στις τοπικές ιδιομορφίες και χαρακτηριστικά ιδιαίτερα των μη ανεπτυγμένων τουριστικά νομών. Πολλές περιπτώσεις ειδικών μορφών θα μπορούσαν να λειτουργήσουν για ανάπτυξη περιοχών της μεσόγειας μη τουριστικής περιοχής της χώρας. (π.χ. χειμερινός, αγροτουρισμός, φυσιολατρικός, οικολογικός κλπ.)

4.2 Εκπαίδευση και Μετεκπαίδευση

Η σημερινή δομή της τουριστικής εκπαίδευσης στη χώρα δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες του τομέα και το κυριότερο δεν ακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις που απαιτούν συνεχή εκπαίδευση και μετεκπαίδευση του προσωπικού. Είναι χαρακτηριστικό ότι, με εξαίρεση τους αποφοίτους της Σχολής Ξεναγών, τόσο οι απόφοιτοι της Σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών και πολύ περισσότερο των ΤΕΙ δεν απορροφούνται πλήρως από τον τομέα. Είναι αναμφισβήτητο ότι ιδιαίτερα β στην επαρχία, ο τομέας στηρίχθηκε στην απασχόληση μη εκπαιδευμένων ατόμων με αποτελέσματα αρνητικά για την ποιότητα της προσφοράς.

Στην περίπτωση των ειδικών μορφών οι απαιτήσεις στο ζήτημα της εκπαίδευσης είναι σημαντικές και εμφανίζουν ιδιαιτερότητες. Υπάρχει καταρχάς ανάγκη μετεκπαίδευσης στελεχών του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στις ειδικές μορφές ώστε να δημιουργηθεί μια βασική τεχνογνωσία στα θέματα αυτά. Αυτό μπορεί να γίνει είτε στις σε χώρες που έχουν παράδοση στις ειδικές μορφές (Μ. Βρετανία, Αυστρία, Γαλλία , Ιταλία) είτε με μετεκπαίδευση σε κέντρα του εξωτερικού και στην Ελλάδα. Σε ένα δεύτερο στάδιο θα απαιτηθεί εξειδίκευση του προσωπικού στις ειδικές μορφές και ιδιαίτερα μετεκπαίδευση του υπάρχοντος προσωπικού και διαφοροποίηση της διδακτέας ύλης στις υπάρχουσες σχολές.

Είναι πρωταρχική προϋπόθεση η συνεχής έρευνα και μελέτη των διεθνών τάσεων στις ειδικές μορφές. Τέλος, πληθώρα μελετών της Τελευταίας δεκαετίας δείχνει τη στροφή του σύγχρονου ανθρώπου-τουρίστα σε ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, την τάση να αναδεικνύεται το περιβάλλον κυρίαρχο στοιχείο της τουριστικής δραστηριότητας και την απαίτηση των τουριστών για περισσότερες και πιο ευέλικτες δραστηριότητες στη διάρκεια ενός ταξιδιού τους.

4.3 Κόστος Υποδομής

Ουσιαστική προϋπόθεση για την ανάπτυξη των ειδικών μορφών αποτελεί η αναλυτική μελέτη του κόστους υποδομής που θα απαιτηθεί για την κάθε ειδική μορφή. Πρέπει να επισημανθεί ότι το μεγαλύτερο κόστος εμφανίζουν οι ειδικές μορφές που συνδέονται με το μαζικό τουρισμό (συνεδριακός, θαλάσσιος, χειμερινός, κλπ) ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις το κόστος είναι μικρότερο και μέρους αυτού αφορά την ανάγκη να δημιουργηθεί τεχνογνωσία. Επομένως θα πρέπει στην πρώτη περίπτωση να συνυπολογισθεί και το όφελος από την επιμήκυνση της περιόδου αλλά και από τις δυνατότητες επέκτασης του τομέα σε νέα πελατεία.

4.4 « ΠΛΕΓΜΑ» ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ

Η ανάπτυξη των ειδικών μορφών κατά ομάδες με κοινά χαρακτηριστικά αποτελεί πρόταση περισσότερο παρά προϋπόθεση. Η πρόταση αυτή ξεκινάει από μια βασική παραδοχή ότι είναι ανάγκη να δοθούν στον τουρίστα οι περισσότερες δυνατές επιλογές στη διάρκεια του ταξιδιού χωρίς να ξεφεύγει από το πρωταρχικό κίνητρο που τον οδήγησε στη συγκεκριμένη ειδική μορφή.

Επιπλέον η ανάπτυξη πλεγμάτων λαμβάνει υπόψη και το γεγονός ότι πρέπει να εξυπηρετηθούν αναπτυξιακοί στόχοι με το λιγότερο δυνατό κόστος. Για αυτό σε κάποιες ομάδες ειδικών μορφών λαμβάνεται υπόψη η υπάρχουσα υποδομή του μαζικού τουρισμού μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά με αυτές ενώ σε κάποιες άλλες η πρόταση για κοινή ανάπτυξη τους θα οδηγήσει σε μείωση τους κόστους σε τρία επίπεδα: οργανωτικό, διοικητικό, διαφημιστικό - προβολής.

Η παραπάνω αναφορά στον τουρισμό, τις ειδικές μορφές του , στα νέα τουριστικά προϊόντα και τις προϋποθέσεις εφαρμογών τους έχει ως σκοπό να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα την τουριστική κατάσταση στη χώρα μας και ειδικότερα την περιφερειακή ανάπτυξη του νομού. Έχοντας ως βάση αυτά τα στοιχεία, θα μελετήσουμε στα επόμενα κεφάλαια την σημερινή τουριστική κατάσταση στο Νομό Ιωαννίνων, τις μορφές τουρισμού που εφαρμόζονται ιδιαίτερα, τις Αφίξεις στο νομό συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ηπείρου και γενικά θα ερευνήσουμε τις προοπτικές του για περαιτέρω εξέλιξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 .ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ και ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ένας τόπος παράξενος, με άγρια φυσική ομορφιά, μια πόλη με χρονική διαδρομή δεκαπέντε αιώνων περίπου από την εποχή που υπάρχουν γραπτές μαρτυρίες για την ύπαρξή τους. Μια περιοχή με ιστορία που ξεκινάει από την Τρίτη χιλιετηρίδα π.Χ., συνθέτει την εικόνα του Νομού Ιωαννίνων και της ομώνυμης πόλης. Τραχειά και απρόβλεπτη για τον επισκέπτη ετούτη η γωνιά, στη Β.Δ. άκρη της ελληνικής χερσονήσου, όπου το τοπίο εναλλάσσεται με ταχύτητα. Βουνά, κοιλάδες, οροπέδια, πανέμορφες λίμνες συνθέτουν το ανάγλυφο της περιοχής. Περιδιαβαίνοντας την ο επισκέπτης ανιχνεύει, ίσως και την ιστορική πορεία ολόκληρης της Ελλάδας από την προϊστορία μέχρι τις μέρες μας.

5.1 ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ : Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ο νομός Ιωαννίνων είναι ένας από τους τέσσερις νομούς της Ηπείρου. Ανατολικά ορίζεται από τους νομούς Κοζάνης και Τρικάλων, βόρεια από την Αλβανία, δυτικά από το νομό Θεσπρωτίας και νότια από τους νομούς Άρτης και Πρεβέζης. Η έκταση του φτάνει τα 4.990 τ. χλμ. Και ο πληθυσμός του ανέρχεται στους 158.193 κατοίκους. Το μεγαλύτερο μέρος του καλύπτουν ορεινοί όγκοι, ένα τμήμα των οποίων ανήκει στην οροσειρά της Πίνδου, που αποτελεί το όριο μεταξύ Ηπείρου, Μακεδονίας και Θεσσαλίας. Τα κυριότερα όρη της περιοχής είναι ο Σμόλικας (2.637μ.), ο Γράμμος (2.520μ), η Τύμφη ή Γκαμήλα (2.497 μ.), ο Λάκμος ή Περιστερί (2.295 μ.), ο Τόμαρος ή Ολύτσικα (1.974 μ.), το Μιτσικέλι (1.810 μ.) κ.α. Ο ορεινός όγκος του νομού Ιωαννίνων συγκροτείται κυρίως από ασβεστόλιθους και φλύσχη, που ευνοούν τη δημιουργία περιεργων γεωλογικών σχηματισμών και σπηλαίων, όπως το σπήλαιο των Ιωαννίνων και των Πραμάντων αλλά και άλλων καστρικών φαινομένων, όπως το «βάραθρο της Προβατίνας» κοντά στο Πάπιγκο. Μεταξύ των ορεινών όγκων δημιουργούνται μικρές εύφορες πεδιάδες, μακρόστενες κοιλάδες και απότομα φαράγγια, όπως το φαράγγι του Αώου και η περίφημη χαράδρα του Βίκου.

Το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων δηλαδή η αρχαία Ελλοπία, με την ονομαστή λίμνη Παμβώτιδα καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα του νομού. Η λίμνη Παμβώτιδα έχει μήκος περίπου 7.5 χλμ., πλάτος 5χλμ. Και το βάθος της κυμαίνεται ανάμεσα στα 3-9μ. Υπάρχουν και άλλες μικρότερες λίμνες όπως η Ζαραβίνα (στο δρόμο προς Δελβινάκι), η τεχνητή λίμνη του Αώου στα βουνά του Μετσόβου και η Δρακολίμνη στην Τύμφη. Ολόκληρο σχεδόν τον Νομό Ιωαννίνων διαρρέουν οι ποταμοί Άραχθος, Αώος, Βοϊδομάτης, Καλαμάς, Λούρος και Αχέροντας που πηγάζουν από τους ορεινούς όγκους. Ο Άραχθος από τα μεγαλύτερα ποτάμια της Ηπείρου με μήκος 143 χλμ, διασχίζει το ανατολικό τμήμα του νομού και κατευθύνεται στον Αμβρακικό κόλπο. Στα νερά του χύνονται οι παραπόταμοι Ζαγορίτικος, Βάρδας, Μετσοβίτικος και Καλαρρύτικος. Ο νομός Ιωαννίνων είναι γνωστός για την σπάνια πανίδα και χλωρίδα, που αναπτύσσεται κυρίως στα ορεινά και σε

αντίθεση με άλλες περιοχές της Ελλάδος διαθέτει ένα μοναδικό οικοσύστημα που παραμένει αλώβητο και δεν έχει υποβαθμιστεί από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Στις χαμηλές πλαγιές των βουνών επικρατεί η θαμνώδης βλάστηση κυρίως από πουρνάρια, κουμαριές, ενώ στα ψηλότερα μέρη υπάρχουν δάση από βελανιδιές, οξιές, καστανιές και έλατα. Φυτρώνουν επίσης σπάνια κωνοφόρα, όπως η μαύρη πεύκη (*Pinus Nigra*), το ρόμπλολο (*Pinus helreichii*), το ακόμη σπανιότερο κοκκινόπευκο και άλλα είδη δέντρων όπως η ασημοφλαμουριά, ο γαύρος και η οστρουά. Πλούσια είναι επίσης και τα παραποτάμια δάση με πλατάνια και ιτιές που προσφέρουν δυνατότητες για ξεκούραση και αναψυχή. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα φυτά και τα ζώα του δρυμού, που ζουν εδώ σε μια ποικιλία και ισορροπία σπάνια για τον ελληνικό χώρο. Ιδιαίτερα πλούσια είναι η πανίδα, τόσο σε αριθμό ειδών όσο και σε σπάνια είδη που έχουν από χρόνια εξαφανιστεί σε άλλες περιοχές της χώρας. Υπάρχουν περισσότερα από 1.800 είδη φυτών αρκετά από τα οποία είναι σπάνια και ενδημικά. Εντυπωσιακά είναι πολλά αγριολούλουδα που φυτρώνουν στην περιοχή όπως ο κίτρινος κρίνος της Πίνδου, η *dactulorisa*, *saccifera*, η *primula veris*, το *crocus veluchensis*, η *centaurea vlachorum* και η *viola dukadjinica*.

Για τη προστασία της πλούσιας αυτής πανίδας και χλωρίδας της περιοχής δημιουργήθηκαν στο νομό Ιωαννίνων δύο εθνικοί δρυμοί, του Βίκου- Αώου και της Βάλια Κάλντα. Ο Εθνικός δρυμός Βίκου- Αώου και το ορεινό όγκο της Τύμφης. Το ανάγλυφο της περιοχής χαρακτηρίζεται για τις εναλλαγές του τοπίου με έντονες αντιθέσεις, όπου οι απότομες χαράδρες με τις ήρεμες πλαγιές των βουνών και το γκρίζο των βράχων με το πράσινο του δάσους. Τη μορφολογία της περιοχής συμπληρώνουν οι παραδοσιακοί οικισμοί του Ζαγορίου και τα γραφικά χωριά της Κόνιτσας. Στο δρυμό βρίσκουν καταφύγιο τα πιο σπάνια αρπακτικά πτηνά και ζώα, όπως η αρκούδα, ο λύκος, το τσακάλι και το αγριόγιδο. Έχουν επίσης καταγραφεί 10 είδη αμφιβίων με πιο αξιόλογο τον αλπικό τρίτωννα καθώς και 20 είδη ερπετών με χαρακτηριστικό τη σαύρα της Πίνδου (*algyroides nidropunctatus*).

Ο Εθνικός δρυμός Βάλια Κάλντα στα όρια των Νομών Ιωαννίνων- Γρεβενών είναι ο σημαντικότερος της Ελλάδος. Θεωρείται από τις πιο αξιόλογες, σε φυσικό πλούτο, περιοχές της Ευρώπης. Εκεί βρίσκουν καταφύγιο πάνω από 80 είδη πτηνών όπως ο γύπας, ο χρυσαετός, ο νεροκότσυφας, ο χρυσογέρακας, η χιονότσιχλα, ο μαύρος δρυοκολάπτης. Η Βάλια Κάλντα έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο με τις 12 πιο ευαίσθητες περιοχές του κόσμου που έχουν άμεση ανάγκη προστασίας.

Το κλίμα του νομού είναι ηπειρώτικο. Οι κλιματολογικές συνθήκες επηρεάζονται από το ανάγλυφο του εδάφους με αποτέλεσμα στα ορεινά να επικρατούν χαμηλές θερμοκρασίες κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Τα χιόνια και η διατήρησή τους στο έδαφος επί μήνες ήταν συνηθισμένο φαινόμενο μέχρι πρόσφατα. Τα τελευταία χρόνια σπανίζουν ενώ συνηθισμένο φαινόμενο τους χειμερινούς μήνες είναι οι πρωινές ομίχλες.

Χαρακτηρίζεται ως μια από τις περιοχές με τις περισσότερες βροχοπτώσεις, αφού οι πολλές βροχές κυριαρχούν όλες τις εποχές του έτους. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 17° - 18° C. Η απόλυτη ελάχιστη θερμοκρασία φθάνει έως και τους -10ο C. Κατά την εποχή του καλοκαιριού που είναι δροσερό, η θερμοκρασία σπάνια φθάνει τους 38° C. Ο πιο ζεστός μήνας είναι ο Αύγουστος.

5.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

A. ΠΡΟΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Οι πρώτες ενδείξεις ανθρώπινης κατοίκησης στο νομό Ιωαννίνων χρονολογείται τη Μέση Παλαιολιθική περίοδο, περίπου 38.000 χρόνια πριν από το παρόν. Η διαμόρφωση του εδάφους της περιοχής ευνόησε σε πρώιμες εποχές την ανάπτυξη πλούσιας πανίδας, η οποία διευκόλυνε την εγκατάσταση εδώ της ανθρώπινης παρουσίας. Την παρουσία του παλαιολιθικού ανθρώπου μαρτυρούν τα λίθινα εργαλεία, που βρέθηκαν στις ανασκαφές που έγιναν στο σπήλαιο της Καστρίτσας. Τροφή τους μ Η Μεσολιθική και Νεολιθική περίοδος(8.000- 3.000) είναι λιγότερο γνωστές σε σχέση με την Παλαιολιθική, αλλά εξίσου ενδιαφέρουσες. Η συστηματοποίηση των κλιματολογικών συνθηκών έπαιξε σημαντικό ρόλο στην αλλαγή του τρόπου διαβίωσης του ανθρώπου. Την μακρινή αυτή εποχή πιστεύεται ότι άρχισε να χρησιμοποιείται ως χώρος λατρείας η Δωδώνη όπου αρχικά λατρευόταν η Μεγάλη θεά και αργότερα αντικαταστάθηκε από την λατρεία του Δωδωναίου Δία. Η τελευταία περίοδος της εποχής του χαλκού συμπίπτει με την ανάπτυξη του μυκηναϊκού πολιτισμού και αντιπροσωπεύεται στην περιοχή των Ιωαννίνων κυρίως από τα χάλκινα ευρήματα της Δωδώνης, της Μεσογέφυρας και του Καλπακίου..

B. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Η ανεύρεση ενός Μολοσσικού οικισμού στη Βίτσα, ο οποίος καταστράφηκε από πυρκαγιά, αποκάλυψε ότι εκεί υπήρχαν δραστηριότητες που καλύπτουν περίοδο έξι αιώνων, από τις αρχές του 9^{ου} αιώνα έως το τέλος του 4^{ου} π.Χ. αιώνα. Αντίστοιχα ευρήματα έχουν εντοπισθεί στη Δουρούτη και στο Λιατοβούνι της Κόνιτσας. Με την άνοδο στην εξουσία του βασιλιά Θαρύππα, οι Μολοσσοί άρχισαν να αναπτύσσονται και να επεκτείνονται. Το 295 π.Χ. βασιλιάς των Μολοσσών ανεδείχθη ο Πύρρος που κατάφερε να ενώσει τα Ηπειρωτικά φύλα και να εκστρατεύσει κατά της Ιταλίας. Το 168 π.Χ. η Ήπειρος καταλήφθηκε από τους Ρωμαίους που κατέστρεψαν περί τις 70 πόλεις και 150.000 κάτοικοι της πουλήθηκαν ως δούλοι.

Γ. ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Ο νομός Ιωαννίνων τα πρώτα χριστιανικά χρόνια ανήκε στη ρωμαϊκή επαρχία, Παλαιά Ήπειρος με πρωτεύουσα τη Νικόπολη της Πρέβεζας. Πρόκειται όμως για περίοδο που υπάρχουν ελάχιστες ιστορικές πληροφορίες για την περιοχή. Το 5^ο και 6^ο αιώνα μ.Χ. η Ήπειρος έγινε στόχος βαρβαρικών επιδρομών. Το 1204 ιδρύθηκε από το Μιχαήλ Α΄ Κομνηνό Δούκα το ανεξάρτητο Δεσποτάτο της Ηπείρου με πρωτεύουσα τα Ιωάννινα.

Δ. ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Τα Γιάννενα κατακτήθηκαν από τους Τούρκους το 1430 αλλά κατάφεραν να εξασφαλίσουν μια σειρά από κοινωνικά, οικονομικά και εκκλησιαστικά προνόμια. Αναλόγου είδους προνόμια εξασφάλισαν τα Ζαγοροχώρια και το Μέτσοβο. Στις αρχές του 17^{ου} αιώνα τα Γιάννενα αναταράχθηκαν από το αποτυχημένο επαναστατικό κίνημα του Διονυσίου Σκυλόσοφου. Τον 18^ο αιώνα ολόκληρη η Ήπειρος αντιμετώπισε αναταραχές εξαιτίας των συγκρούσεων των αλβανών μπέηδων, ενώ η τοποθέτηση του Αλή Πασά στα Ιωάννινα έφερε την ηρεμία στην περιοχή για αρκετά χρόνια.

Ε. ΑΛΗ ΠΑΣΑ ΤΕΠΕΛΕΝΛΗΣ

Καλώς ή κακώς όταν κάποιος σήμερα επισκέπτεται ή μιλάει για τα Ιωάννινα αναφερόμενος στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, το μυαλό του πηγαίνει αυθόρμητα σε ένα μόνο κομμάτι και στο νου του στροβιλίζει το όνομα Αλή πασάς. Εν ολίγοις τα Γιάννενα και ο Αλή πασάς είναι ταυτισμένα μέσα από θρύλους και παραδόσεις. Εξ ου και ο «Αλή Πασάς στα Γιάννενα». Αυτή η πόλη υπέγραψε, δια των τότε αρχόντων της, την παράδοση της στους Τούρκους το 1430. Η εμφάνιση του Αλή πασά σε αυτήν την περιοχή γίνεται τριακόσια και πάνω χρόνια αργότερα. Γεγονός όμως είναι ότι δι' αυτού του προσώπου, όχι μόνο τα Ιωάννινα αλλά και η μισή σχεδόν Ελλάδα έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στα δρώμενα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και προετοίμασαν τον απελευθερωτικό αγώνα ο οποίος άρχισε ενώ ακόμη δέσποζε η μορφή του Αλή πασά.

5.3 Ο ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

1. Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΡΥΘΜΟΥ

Τα Ιωάννινα, μεγάλο πολιτιστικό και διοικητικό κέντρο δεν ζει μόνο στους απόηχους του ένδοξου παρελθόντος, αλλά ταυτόχρονα έχει δημιουργήσει τη δική του σύγχρονη ευρωπαϊκή ταυτότητα. Μια ανθρώπινη πόλη που σφύζει από ζωή και κίνηση με καινούργια κτίρια, σύγχρονους δρόμους, χώρους αναψυχής, άλση, πάρκα όπου ο καθένας βιώνει στους ρυθμούς της ποιότητας. Τα περισσότερα ξενοδοχεία βρίσκονται στο κέντρο της πόλης και διευκολύνουν τους επισκέπτες στις εξορμήσεις τους για την γνωριμία με την πόλη. Ιδανικότερη περίπτωση για μια πρώτη επαφή με αυτή είναι ένας περίπατος από την κεντρική πλατεία, είτε προς την οδό Δωδώνης, είτε προς την γραφική λίμνη της. Στην πρώτη διαδρομή συναντάει κανείς το Δικαστικό Μέγαρο, τη Νομαρχία και άλλα σύγχρονα κτήρια και καταστήματα ενώ στη δεύτερη διαδρομή κατηφορίζοντας την οδό Αβέρωφ θαυμάζει κανείς το πάρκο Λιθαρίτσια με την εκπληκτική θέα της λίμνης και του ιστορικού νησιού και πολλά καταστήματα λαϊκής τέχνης.

Σήμερα η πόλη των Ιωαννίνων, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, αποτελεί το σημαντικότερο οικονομικό και πνευματικό κέντρο της ΒΔ Ελλάδος. Βρίσκεται στο κέντρο μιας ραγδαία αναπτυσσόμενης περιοχής που συνδυάζει και διατηρεί τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, εναρμονισμένο στις νέες εξελίξεις. Στην πνευματική ανάπτυξη της περιοχής συμβάλλει ουσιαστικά το πανεπιστήμιο της πόλης με σχολές όπως η Φιλοσοφική, Ιατρική, Σχολές Θετικών Επιστημών, επιστημών Αγωγής, Τμήμα Οικονομικών επιστημών κ.α. οι οποίες στεγάζονται σε νέα κτίρια που κτίστηκαν πρόσφατα. Το πανεπιστημιακό campus των Ιωαννίνων θεωρείται από τα πλέον σύγχρονα της Ευρώπης. Πλήθος επιστημονικών συνεδρίων με διεθνές κύρος διοργανώνονται στα σύγχρονα συνεδριακά κέντρα του νομού. Η σχέση του νομού είναι αρκετά καλή. Ο τουρισμός της είναι κυρίως εποχιακός και έχει αναπτύξει τις σχεδόν όλες τις μορφές: Συνεδριακό, Χειμερινό, Αγροτουρισμό, Οικοτουρισμό, Ιαματικό, Πολιτιστικό, Θρησκευτικό και έχει αρκετές ξενοδοχειακές μονάδες για την φιλοξενία των επισκεπτών του.

2. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η πόλη των Ιωαννίνων παρόλο που προσελκύει αρκετούς επισκέπτες αντιμετωπίζει πλήθος προβλημάτων που είναι φυσικό και επόμενο να συντελέσουν στη μείωση της τουριστικής κίνησης της. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε να αναφέρουμε το έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης που τα τελευταία τρία με τέσσερα χρόνια έχει γίνει αρκετά έντονο. Η εικόνα παραμένει της πόλης είναι απαράδεκτη- τα πεζοδρόμια σπασμένα, γεμάτα λακκούβες και σε ορισμένα σημεία σχεδόν ανύπαρκτα. Επίσης, οι μετακινήσεις μέσα στην πόλη με την αστική συγκοινωνία έχουν βελτιωθεί (δρομολόγια προς όλες τις κατευθύνσεις, Νοσοκομείο, Κεντρική Πλατεία, Πανεπιστήμιο, ΤΕΙ,

απαράδεχτα πεζοδρόμια σπασμένα, γεμάτα λακκούβες και σε ορισμένα σημεία σχεδόν ανύπαρκτα. Επίσης, οι μετακινήσεις μέσα στην πόλη με την αστική συγκοινωνία έχουν βελτιωθεί (δρομολόγια προς όλες τις κατευθύνσεις, Νοσοκομείο, Κεντρική Πλατεία, Πανεπιστήμιο, ΤΕΙ, κλπ.), σε αντίθεση με εύρεση ταξί τις ώρες αιχμής που είναι πλέον πολύ απογοητευτική. Αρκετοί δρόμοι που συνδέουν τα Ιωάννινα με τα χωριά του (Ζαγορωχώρια, Κόνιτσα, κλπ), που αρκετά είναι και τουριστικά θέρετρα, δεν είναι ασφαλτοστρωμένοι. Γενικά, όμως η πόλη των Ιωαννίνων, την τελευταία τετραετία δίνει την εικόνα μιας αρκετά καθαρής πόλης και σημαντικό είναι το ενδιαφέρον που έδειξαν οι αρχές για τον «ΜΩΛΟ», (περιοχή με τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση στη πόλη) και προχώρησαν στην περαιτέρω αξιοποίηση και αναβάθμιση του.

3. ΥΠΕΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ο νομός διαθέτει αεροδρόμιο για πτήσεις εσωτερικού, μόνο για (Αθήνα & Θεσ/νίκη), και εκτελούνται καθημερινά 4 για την Αθήνα και 1 για Θεσ/νίκη. Στα Ιωάννινα υπάρχουν πλέον τρία Κτελ Υπεραστικών Συγκοινωνιών που συνδέουν την πόλη με την υπόλοιπη Ελλάδα. Στο πρώτο Κτελ, συναντάμε τα δρομολόγια προς την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τη Λάρισα, τη Κοζάνη, τα Τρίκαλα, το Βόλο, την Ηγουμενίτσα. Επίσης, σε αυτό το Κτελ συναντάμε τα δρομολόγια προς το Μέτσοβο, την Κόνιτσα, το Ζαγόρι, το Γραμμένο και την Κακαβιά. Στο δεύτερο Κτελ συναντάμε τα δρομολόγια προς την Άρτα, τη Πρέβεζα, το Αγρίνιο, τη Πάτρα, τη Καλαμάτα και για τα χωριά Καλέντζι, Πράμαντα, Τέροβο, Κουκλέσι κλπ. Στο τρίτο Κτελ βρίσκονται τα δρομολόγια προς την Καβάλα, το Ηράκλειο, την Καρδίτσα και την Κόρινθο. Ύστερα από μελέτη των δρομολογίων προς όλες τις περιοχές παρατήρησα τα εξής.

1° Υπεραστικό Κτελ : (Οδού Ζωσιμαδών)

ΙΩΑΝΝΙΝΑ προς: Δρομολόγια καθημερινά:

ΑΘΗΝΑ	10
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	6
ΚΟΖΑΝΗ	2
ΤΡΙΚΑΛΑ	2
ΒΟΛΟ	1
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	9
ΜΕΤΣΟΒΟ	2
ΚΟΝΙΤΣΑ	7

2° Υπεραστικό Κτελ: (Οδού Μπιζανίου):

ΙΩΑΝΝΙΝΑ προς: Δρομολόγια καθημερινά:

ΑΡΤΑ	10
ΠΡΕΒΕΖΑ	10
ΑΓΡΙΝΙΟ	6
ΠΑΤΡΑ	4

3° Υπεραστικό Κτελ (Οδού Παπανδρέου)

ΙΩΑΝΝΙΝΑ προς: Δρομολόγια την Εβδομάδα:

ΚΑΒΑΛΑ	3
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	3
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	2
ΚΟΡΙΝΘΟ	1 (καθημερινά)
ΚΑΛΑΜΑΤΑ	4

Παρατηρώντας τα δρομολόγια καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι προς τις περισσότερες μεγάλες πόλεις τα δρομολόγια είναι αρκετά ικανοποιητικά. Αλλά για τις περιοχές : Μέτσοβο, Κόνιτσα, Πάτρα, Καβάλα και Ηράκλειο που αποτελούν τουριστικούς προορισμούς ή πέρασμα προς άλλες περιοχές (π.χ. Πάτρα, διαθέτει λιμάνι και αποτελεί πέρασμα προς την Ιταλία κλπ.) θα έπρεπε να πραγματοποιούνται περισσότερα δρομολόγια καθημερινά και ιδιαίτερα κατά τους μήνες που είναι αυξημένη η τουριστική κίνηση. Ιδιαίτερα προς την πόλη της Πάτρας που διαθέτει λιμάνι και μετακινούνται χιλιάδες σπουδαστές θα έπρεπε να υπάρχουν περισσότερα δρομολόγια την ημέρα.

4. ΕΡΓΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ

Α. ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

Το έργο της Εγνατίας Οδού

Στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα το μεγαλύτερο έργο οδοποιίας που πραγματοποιείται στον Ελλαδικό χώρο και ένα από τα μεγαλύτερα στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο, είναι η Εγνατία Οδός που αποτελεί ιστορική συνέχεια της Ρωμαϊκής Εγνατίας οδού. Η Εγνατία Οδός είναι ένας σύγχρονος Αυτοκινητόδρομος μήκους 680 χλμ, που πρόκειται να αποτελέσει την μοναδική ίσως, οδική και κατ' επέκταση επικοινωνιακή γέφυρα ανάμεσα στα Ανατολικά και Δυτικά σύνορα του Βόρειου τμήματος της Ελλάδος.

Ξεκινά από τους Νομούς Θεσπρωτίας, **Ιωαννίνων**, Γρεβενών, Κοζάνης, Ημαθίας, Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου και καταλήγει στους Κήπους στα σύνορα με την Τουρκία. Συμπληρώνεται με 9 Κάθετους Οδικούς Άξονες που συνδέουν την Ελλάδα με την ΠΓΔΜ (FYROM), την Βουλγαρία και την Τουρκία. Ο κύριος άξονας πλαισιώνεται με παρόδιους βοηθητικούς δρόμους συνολικού μήκους 720 χλμ. Η Εγνατία Οδός σχεδιάστηκε με τις προδιαγραφές των Διευρωπαϊκών δικτύων, διατομής κλειστού αυτοκινητόδρομου με δυο ανεξάρτητους κλάδους κυκλοφορίας με διαχωριστική νησίδα, δυο λωρίδες κυκλοφορίας και μία έκτακτης ανάγκης ανά κλάδο, συνολικού πλάτους

οδοστρώματος 24,5 μ στο μεγαλύτερο μέρος της, με εξαίρεση μικρά ορεινά τμήματά της.

Ειδικότερα κατασκευάζονται:

- 1650 Γέφυρες συνολικού μήκους 40 χλμ
- 76 Σήραγγες συνολικού μήκους 49,5 χλμ, από τις οποίες τρεις έχουν μήκος μεγαλύτερο των 3 χλμ. Όπως η διδυμη Σήραγγα Δρίσκου 4,7 χλμ ανά κλάδο κυκλοφορίας, η διδυμη Σήραγγα Δωδώνης 3,4 χλμ και η διπλής κυκλοφορίας Σήραγγα Μετσόβου μήκους 3,5 χλμ- που είναι ήδη κατασκευασμένη- περιλαμβανομένων των σηράγγων της Μεσογειακής Χάραξης Στρυμώνας- Πέραμος.
- 50 Ανισόπεδοι κόμβοι που θα εξυπηρετήσουν την σύνδεση του άξονα με το υπάρχον οδικό δίκτυο.
- 43 Περάσματα ποταμών
- 11 Ανισόπεδες διασταυρώσεις με το σιδηροδρομικό δίκτυο.

B. ΚΑΘΕΤΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

Η Εγνατία Οδός, ως συλλεκτήριος οδικός άξονας των μεταφορών της Βαλκανικής και της Ν.Α Ευρώπης συνδέεται με 9 κάθετους άξονες που εξασφαλίζουν την σύνδεση της με την Αλβανία, τη FYROM και τη Βουλγαρία των Πανευρωπαϊκών Διαδρομών. Η Εγνατία Οδός Α.Ε. ανάλαβε και εκπονεί σήμερα τις μελέτες τεσσάρων από αυτούς προς Βορρά, καθώς και τις μελέτες ενός άξονα προς το Νότο με εξασφαλισμένη χρηματοδότηση. Επίσης εκτελεί έργα σε 4 κάθετους άξονες. Πύλες της Εγνατίας Οδού αποτελούν τα λιμάνια και τα αεροδρόμια της Βόρειας Ελλάδας. Οι κάθετοι άξονες είναι: Ιωάννινα-Κακαβιά - Σιάτιστα- Κρυσταλλοπηγή- Κοζάνη- Φλώρινα- Νίκη- Θεσσαλονίκη (FYROM), Θεσσαλονίκη- Σέρρες- Προμαχώνας (Βουλγαρία), Δράμα-Νευροκόπι (Βουλγαρία), Ξάνθη- Εχίνος- Κομοτηνή- Νυμφαίο- Αρδάνιο-Ορμένιο. Έχουν ήδη δοθεί σε κυκλοφορία, η σύνδεση με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης, ο κόμβος της Ανατολικής Περιφερειακής Θεσσαλονίκης, η γέφυρα της Ποτιδαίας, η Περιαστική Σερρών, η Παράκαμψη Σουφλίου και το τμήμα Καβύλη- Καστανιές- Δίκαια. Επίσης έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή της γέφυρας της Μερτζάνης.

Γ. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ

Σε εθνικό επίπεδο, η Εγνατία Οδός αποτελεί τη ραχοκοκαλιά του συστήματος μεταφορών της Βόρειας Ελλάδας, βγάζει από την απομόνωση την Ήπειρο, τη Δυτική Μακεδονία και τη Θράκη. Θα δώσει ευκαιρία συμπληρωματικών επενδύσεων στον τομέα των μεταφορών, της βιομηχανίας και του τουρισμού. Σίγουρα θα αποτελέσει άξονα ανάπτυξης της Βόρειας Ελλάδας. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η Εγνατία Οδός ενώνει τα βιομηχανικά κέντρα της Δύσης με την ανατολή και όσο περισσότερο διαμορφώνεται ένας μεγάλος πολιτικός και οικονομικός σχηματισμός, τόσο περισσότερο γίνονται αναγκαίες οι ακτινικές συνδέσεις από το κέντρο προς την περιφέρεια. Για αυτό χρηματοδοτείται με μεγάλα ποσά από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πριν μιλήσουμε αναλυτικά για την τουριστική δραστηριότητα του νομού, θα ήθελα να σας ξεναγήσω στα χωριά- τουριστικά θέρετρα του Νομού, όπου και παίρνουν μέρος οι περισσότερες τουριστικές δραστηριότητες και έχουν ύψιστη σημασία για το νομό. Θα παρουσιάσω τα Ζαγοροχώρια που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του Νομού και στη συνέχεια το Μέτσοβο, την Κόνιτσα και τα Τζουμέρκα. Θα γνωρίσουμε το φυσικό τους περιβάλλον, τον πολιτισμό τους, την τουριστική τους δομή, την σημερινή τους κατάσταση και τις προοπτικές που έχουν για περαιτέρω εξέλιξη.

5.4 ΉΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΖΑΓΟΡΙ

A. ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ- ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Ήπειρος με έκταση 9203,2 τ.χ. και πληθυσμό 340000 κατοίκους είναι η χώρα των βουνών, γιατί είναι η ορεινότερη περιοχή της Ελλάδας. Το 77% της επιφάνειας είναι ορεινό, το 13% ημιορεινό και μόλις το 10% είναι πεδινό. Εξάλλου οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις στην Ήπειρο αποτελούν το 14,1%, 51% βοσκότοποι, 26,2% δάση και 8,7% λοιπές εκτάσεις (οικισμοί, ύδατα κλπ). Οι Μέσοι Όροι επί εθνικού επιπέδου αντίστοιχα είναι: καλλιεργήσιμες εκτάσεις 30%, βοσκότοποι 40%, δάση 22% και 8% λοιπές εκτάσεις.

Οι αναλογίες αυτές είναι για τον νομό Ιωαννίνων μη συγκρίσιμες, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αφού της συνολικής έκτασης των 4990,4 τ.χ. του νομού, το 88% είναι ορεινό, το 8% ημιορεινό και μόλις το 4% είναι πεδινό. Αυτές οι αναλογίες γίνονται δραματικές και πρωτοφανείς για το Ζαγόρι, αφού επί της συνολικής έκτασης του είναι 96% ορεινό και 4% ημιορεινό και πεδινό.

Αναλυτικά είναι:

Καλλιεργήσιμη γη:	373,3 τ.χ.	ποσοστό	3,54%
Βοσκότοποι:	418,4 τ.χ.		39,74%
Δάση:	537,3 τ.χ.		51,03%
Λοιπές εκτάσεις:	59,9 τ.χ.		5,69%

Η πυκνότητα του πληθυσμού αντίστοιχα είναι:

Ελλάδα: 78κ.

Ήπειρος: 37κ.

Ζαγόρι : 6κ.

Β. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ

Στα βόρεια της Ηπείρου και των Ιωαννίνων βρίσκεται το Ζαγόρι με τα περίφημα Ζαγοροχώρια, γνωστά για την ομορφιά τους, την πολιτιστική τους κληρονομιά και την αρχιτεκτονική των σπιτιών.

Η ονομασία του που κατά τον Λαμπρίδη, δόθηκε τον 6^ο μ.Χ. αιώνα επί Ιουστινιανού, είναι λέξη σλαβική, παραγόμενη από το ζα (προς, πίσω) και γκόρι (βουνό), το Μισικέλι δηλαδή, και εκτείνεται στις περιοχές της Παρωραίας και Τυμφαίας. Το Ζαγόρι με έκταση 1053 τ.χ. και πληθυσμό 6357 κατοίκους (1991), συνορεύει ανατολικά με την επαρχία Μετσόβου, δυτικά με την επαρχία Πωγωνίου, βόρεια με την επαρχία Κόνιτσας και νότια με την υπόλοιπη επαρχία Δωδώνης, στην οποία και ανήκει.

Ενδεικτικά μπορούμε να πούμε πως περιβάλλεται νότια από το βουνό Μισικέλι, νοτιοδυτικά από την Εθνική οδό Ιωαννίνων-Κόνιτσας (19^ο χιλ. μέχρι Γέφυρα Κλειδονιάς), νοτιοανατολικά από την εθνική οδό Ιωαννίνων- Μετσόβου(Λιγγιάδες- Μπαλντούμα) και βόρεια από τον ποταμό Αώο (Βουβούσα- Βρυσοχώρι).

Γ. ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΟΥ

Το σημερινό Ζαγόρι έχει 47 χωριά (45 κοινότητες) και χωρίζεται σε τρία τμήματα: Δυτικό, Κεντρικό και Ανατολικό. Τα χωριά του Ζαγορίου κατά αλφαβητική σειρά είναι:

Δυτικό: Άγιος Μηνάς, Άνω Πεδινά (Άνω Σουδενά), Άριστη (Αρτισιστα), Βίκος (Βίτσικο), Βίσα, Ελαφότοπος (Τσερβάρι), Καλπάκι, Κάτω Πεδινά (Κάτω Σουδενά), Μεσοβούνι, Μονοδέντρι, Πάπιγκο.

Κεντρικό: Ανθρακίτης(Καμνιά), Ασπραγγέλοι (Ντοβρά), Βραδέτο, Βρυσοχώρι (Λεσινίτσα), Δίκορφο (Τζοντίλα), Δίλοφο (Σοποτσέλι), Διπόταμο (Στολοβό), Ελάτη (Μπούλτση), Ηλιοχώρι (Ντομπρίνοβο), Καλωτά, Καπέσοβο, Κήποι (Μπάγια), Κουκούλι, Λαΐστα, Λεπτοκαρυά (Λιασκοβέτσι), Μανασσή, Νεγάδες, Σκαμνέλι, Τσεπέλοβο, Φραγκάδες.

Ανατολικό: Βοβούσα, Γρεβενίτι, Δεμάτι, Δόλιανη (Ν. Αμαρουσιού), Ελατοχώρι (Τσερνέσι), Ιτέα, Καβαλάρι, Καρυές (Μογγλίοι), Καστανώνας (Δραγάρι), Κρυόβρυση (Γκοβριτσά), Λιγκιάδες, Μακρίνο, Μηλιωτάδες, Πέτρα, Τρίστενο (Ντρεστενίκο), Φλαμπουράρι.

Δ. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ - ΚΛΙΜΑ

Περιοχή ορεινή το Ζαγόρι με υψόμετρο που κυμαίνεται από 500 έως 2500μ. Βουνά, ποτάμια, χείμαρροι, κοιλάδες, μικρόκαμποι, άγριες-βραχώδεις και δασωμένες βουνοπλαγιές, βαθιές και απότομες χαράδρες - με ξεχωριστή τη χαράδρα του Βίκου- και ένα απέραντο πράσινο από εκτεταμένα δάση συνθέτουν το Ζαγορίσιο τοπίο. Λόγω της μορφολογίας του και της μεγάλης σχετικά απόστασης από τη θάλασσα έχει κλίμα εύκρατο- ηπειρωτικό με κρύο χειμώνα (η θερμοκρασία κατεβαίνει και μέχρι -15° βαθμούς C), δροσερό καλοκαίρι και πολλές βροχοπτώσεις. Είναι από τα πιο υγιεινά κλίματα στον ελλαδικό και ευρωπαϊκό χώρο και από τα καλύτερα θέρετρα.

Ε. ΒΟΥΝΑ

Βουνά πολλά περικυκλώνουν το Ζαγόρι. Νότια το Μιτσικέλι αποτελεί το νότιο «τείχος» του. Βόρεια και ανατολικά οι οροσειρές του Πίνδου. Σύνθετο ορεινό συγκρότημα. Ιδιόρρυθμο και επιβλητικό, τόσο σε έκταση και ύψος, όσο και σε διαστάσεις, τραχύτητα και πολυμορφία. Τα άλλα βουνά της Ελλάδας αποτελούν ξεχωριστή μονάδα, έχουν ένα ορισμένο περίγραμμα.

Η Πίνδος έχει κάτι το μοναδικό. Χιλιάδες κορυφές και ράχες, πλαγιές, βαθουλώματα και υψώματα εκεί ενώνονται, εκεί ξεχωρίζουν. Αστράκα, Πλόσκος, Γκαμήλα, Τσούκα, Γκούρα, οι ψηλότερες κορυφές της Τύμφης, σχηματίζουν ένα απροσπέλαστο «τείχος». Βόρεια και απέναντι τους, στην περιοχή Κόνιτσας, υψώνεται ο Σμόλικας (2637μ) και βορειανατολικά ο Κοζιακός, ο Κουκουρούντζος και ο Πεστρίτσος. Πιο ανατολικά στα σύνορα του Ζαγορίου και Μετσόβου, το Μαυριβούνι, ο Ζυγός και η περίφημη Βάλια Κάλντα.

ΣΤ. ΠΟΤΑΜΙΑ

Ο Αώος και ο παραπόταμος του Βοϊδομάτης, ο Βάρδας και ο Ζαγοριτικός (παραπόταμοι του Αράχθου) είναι τα ποτάμια του Ζαγορίου. Φυσικά υπάρχουν και πάρα πολλά μικρά ξηροπόταμα, που για να τα περνούν, είχαν φτιάξει τα παλιά χρόνια πολλά θολωτά γεφύρια.

Ζ. ΚΑΜΠΟΙ

Οι πεδιάδες στο Ζαγόρι είναι ανύπαρκτες. Υπάρχουν βέβαια μικρόκαμποι, όπως αυτός των Ασπραγγέλων, ο λεγόμενος « Κάμπος της Ντοβράς», τα « Βαρκά» της Βίτσας και ο κάμπος των Άνω και Κάτω Πεδινών. Στους Μηλιωτάδες σχηματίζεται μια εκτεταμένη επίπεδη κοιλάδα. Ψηλά στα βουνά υπάρχουν αρκετά μικρά οροπέδια που αποτελούν άριστα καλοκαιρινά χορτολίβαδα για τα πρόβατα. Πεδινή έκταση έχει βέβαια το Καλπάκι, χωριό που γεωγραφικά είναι λίγο ξεκομμένο από το Ζαγορίσιο χώρο.

Η. ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑ

Η χλωρίδα του Βίκου είναι από τις πιο πλούσιες στη χώρα μας. Ιδιαίτερα η χαράδρα του Βίκου έχει από τα πιο σπάνια φυτά της ελληνικής χλωρίδας. Από τα δέντρα του Δάσους σε μεγαλύτερη συχνότητα είναι: Δρυς, πουρνάρι, πεύκο, έλατο, οξιά, ρόμππολο, κέδρος, λεπτόκαρυά, γάβρος, φράξος, σφένταμος, κρυνιά, γκορτσιά, πλάτανος, ιτιά, φλαμουριά, πυξάρι, λεύκα, κουτσοπιά, φτελιά, αγριοκαστανιά, αγριοκερασιά κ.α. Η χαράδρα του Βίκου, μήκους 12 περίπου χιλιομέτρων και ύψους 900μ - το Γκράντ Κάνυον της Ελλάδας- αποτελεί μοναδικό γεωλογικό φαινόμενο στον Ελλαδικό χώρο και είναι από τους ωραιότερους εθνικούς δρυμούς της χώρας μας. Ο Κ. Λαζαρίδης στη βοτανική συλλογή του που βρίσκεται στο ομώνυμο πνευματικό κέντρο Κουκούλι από τις 149 οικογένειες όλων των φυτών του κόσμου έχει τις 96 με 1240 είδη φυτών.

Στο Ζαγόρι ζουν σχεδόν όλο τα άγρια ζώα της ελληνικής πανίδας (λαγός, χελώνα, κουνάβι, σκίουρος, λύκος) καθώς και μερικά σπάνια άγρια ζώα όπως η αρκούδα. Επίσης στο Ζαγόρι ζουν και πολλά σπάνια πουλιά. Ο Γ. Κατσαδωράκης, βιολόγος στο Δελτίο του ΚΕΖ αναφέρει ότι στο Ζαγόρι υπάρχουν κάπου 200 είδη πουλιών, εκ των οποίων τα παρακάτω 28 είναι σπάνια ή και επαπειλούμενα να εξαφανιστούν: Μαυροπελαργός, Φιδαιτός, Αετοβαρβακίνα, Σταυραετός, Χρυσαιτός, Κουκάλογο, Όρνιο, Μελισσοφάγος, Χαλκοκουρούνα, Μιλτοχελίδονο, Δενδροβάτης, Κιτρινοκαλιακούδα, Τσίφτης, Σπιζαιτός, Γυπαετός, Χρυσογέρακας, Πετρίτης, Μπούφος, Μαυροτσικλιτάρα, Σταχτοτσικλιτάρα, Νανοτσικλιτάρα, Στραβολαίμης, Χιονοτσιχλα, Λοφοπαπαδίτσα, Ελατοσταυρομύτης, Συκοφάγος και Κοράκι.

Θ. ΤΑ ΔΑΣΗ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Ο Νομός Ιωαννίνων είναι από τους πλουσιότερους, σε δασικό πλούτο, νομούς της χώρας μας, αφού από τα 4991 τ.χ. συνολικής έκτασης, τα 1355 τ.χ. είναι παραγωγικά δάση και άλλα τόσα περίπου υποβαθμισμένα. Αντίστοιχα τα δάση του Ζαγορίου, παραγωγικά και μη, αποτελούν το 51% της έκτασης του και είναι ο σπουδαιότερος πλουτοπαραγωγικός παράγοντας πρώτων υλών στην περιοχή του Ανατολικού και Κεντρικού Ζαγορίου. Αντίθετα το Δυτικό Ζαγόρι δεν παραγωγικά εκμεταλλεύσιμα δάση.

Ιδιαίτερα τα χωριά Τσεπέλοβο, Σκαμνέλι, Λαϊστα, Βοβούσα, Ηλιοχώρι, Βρυσόχωρι, Ελατοχώρι, Γρεβενίτι, Φλαμπουράρι, Μακρίνο και Καστανώνας έχουν πάρα πολλά πευκοδάση. Έτσι, από την υλοτομή μέχρι το εργοστάσιο ξυλείας που φτάνει το προϊόν πολλοί άνθρωποι δουλεύουν. Υπάλληλοι Δασικών Συνεταιρισμών, Υλοτόμοι, Σύρτες, Δασικοί, όπου κατασκευάζονται δασοτεχνικά έργα, δασικοί δρόμοι κλπ.

I. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις του Ζαγορίου αποτελούν το 3,54%. Γίνεται φανερό ότι με αυτή τη μικρή καλλιεργήσιμη γη, η γεωγραφική παραγωγή είναι μηδαμινή ως ανύπαρκτη στα περισσότερα χωριά. Στους μικρούς κήπους των χωριών, για τις ανάγκες του σπιτιού και σπάνια για εκμετάλλευση, καλλιεργούν πατάτες, κρεμμύδια, φασόλια και λαχανικά. Υπάρχουν βέβαια και οι εξαιρέσεις, όπως στα χωριά Καλπάκι, Πεδινά, Ασπράγγελοι και Μηλιωτάδες όπου καλλιεργούνται σιτηρά, τριφύλλι και καλαμπόκι. Οπωροφόρα δέντρα έχει αρκετά το Ζαγόρι, όπως: καρυδιες, μηλιές, κερασιές, καστανιές και λεπτοκαρυές.

Πρέπει εδώ να πούμε πως τον περασμένο αιώνα στο Ζαγόρι, όταν αυτό ήταν γεμάτο κόσμο, υπήρχε υπερεπάρκεια σε οπωρικά όλων των ειδών και σε σταφύλια. Ονομαστά ήταν τα αμπέλια του Καπεσόβου, της Καλωτάς, των Φραγκάδων, του Στολοβού κ.α. Το ζωικό κεφάλαιο στο Ζαγόρι ήταν την 31-12-1994 σύμφωνα με τα επεξεργασθέντα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας ήταν: 21000 πρόβατα, 1230 αγελάδες, 410 άλογα και 1850 μελίτσια. Για μια σύγκριση το καλοκαίρι του 1961 το Ζαγόρι είχε περίπου 150000 πρόβατα, Δεν είναι αγρότες λοιπόν οι σημερινοί κάτοικοι του Ζαγορίου με την έννοια της παραγωγής αγροτικών προϊόντων και της διάθεσης τους στην αγορά, πλην ελαχίστων.

ΙΑ. Κοινωνική Συγκρότηση του Ζαγορίου

Κοινωνικές τάξεις, Επαγγέλματα και Σαρακατσαναίοι:

Θα μπορούσαμε στο Ζαγόρι να διακρίνουμε από κοινωνιολογική άποψη, τρεις κοινωνικές τάξεις στο Ζαγόρι: Η πρώτη κοινωνική τάξη ήταν οι Ταξιδευμένοι και οι Διανοούμενοι, δηλαδή οι άνθρωποι του πλούτου και της ευημερίας. Η δεύτερη τάξη ήταν πάλι οι γηγενείς Ζαγορίσιοι που δεν ταξίδευαν και είχαν κάποια αυτάρκεια. Η Τρίτη κατηγορία ήταν οι μέτοικοι, οι «φερτοί», που δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα.

Μια ξεχωριστή κατηγορία ήταν οι σκηνίτες Σαρακατσαναίοι, οι οποίοι έρχονταν στο Ζαγόρι κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και δειλά δειλά άρχισαν να εγκαθίστανται στα χωριά του Ζαγορίου. Είναι οι λεγόμενοι «Βλάχοι», οι οποίοι κατοίκησαν στα χωριά: κουκούλι, Τσεπέλοβο, Βραδέτο, Σκαμνέλι, Πάπιγγο, Βίτσα, Μονοδέντρι, Βοβούσα, Ανθρακίτης.

5.5 Η Τωρινή Κατάσταση του Ζαγορίου και οι Προοπτικές

Η τωρινή κατάσταση του Ζαγορίου εκ πρώτης όψεως φαίνεται απογοητευτική. Στην πραγματικότητα όμως δεν είναι. Υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης. Το Ζαγόρι μπορεί να στηριχθεί σε τρεις τομείς ανάπτυξης

- (i) Στην εκμετάλλευση του δασικού πλούτου
- (ii) Στην περαιτέρω ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και
- (iii) Στην τουριστική ανάπτυξη ήπιας μορφής.

Σχολιάζοντας αυτό το τελευταίο σημειώνουμε πως το Ζαγόρι θα αυξήσει σημαντικά τους επισκέπτες του και τους παραθεριστές του, υπό δύο προϋποθέσεις: Προϋπόθεση πρώτη να γνωρίσει ο πολύς ο κόσμος, Έλληνες και Ξένοι ποιο είναι το Ζαγόρι γιατί το Ζαγόρι είναι πραγματικά ένας παράδεισος και όποιος το γνωρίσει θα έρθει και θα ξανάρθει. Δεύτερη προϋπόθεση είναι να κερδίσει το Ζαγόρι τους επισκέπτες του παρέχοντας τους εξαιρετική περιποίηση από άποψη φαγητού και ύπνου, χωρίς να τους εκμεταλλεύεται

Επομένως σε κάθε Ζαγοροχώρι θα πρέπει να γίνουν εκεί που δεν υπάρχουν ξενώνες παραδοσιακού τύπου ώστε να εξυπηρετούνται άνετα οι κάθε λογής ξένοι που επισκέπτονται τα χωριά. Το βέβαιο και το παρήγορο πάντως είναι ένα: Πως την παρακμή και την ερήμωση αυτών των πανέμορφων χωριών, θα τη διαδεχθεί σίγουρα η ανάκαμψη. Εξάλλου η ζωή της πόλης άρχισε πια να κουράζει.

Ήδη πολλοί άρχισαν να τα τελευταία χρόνια να χτίζουν σε όλα τα χωριά καινούρια σπίτια. Βέβαια δεν μιλάμε για μόνιμη επανεγκατάσταση στα χωριά. Το Ζαγόρι δεν πρόκειται να γίνει εκείνο που ήταν. Αποτελεί και θα αποτελεί ένα θαυμάσιο θέρετρο για το καλοκαίρι, για ορεινό τουρισμό, κάτι παρόμοιο με αυτό που γίνεται στα νησιά μας.

♦ Τα Χωριά του Ζαγορίου

Σε αυτό το σημείο θα κάνουμε μια συνοπτική περιοδεία σε όλα τα χωριά για να γνωρίσουμε το καθένα από αυτά στη μορφή και στην τουριστική κατάσταση που βρίσκεται σήμερα. Για να γίνει καλύτερη η γνωριμία μας με το κάθε χωριό του Ζαγορίου, θα κάνουμε 10 διαδρομές κατά ομάδες χωριών με αφετηρία την πόλη των Ιωαννίνων. Ξεκινώντας την περιοδεία μας από το Δυτικό Ζαγόρι, πάμε στο Κεντρικό και καταλήγουμε στο Ανατολικό. Οι διαδρομές μας γίνονται κατά ομάδες χωριών με βάση το υπάρχον οδικό δίκτυο και τη γειτνίαση των χωριών και είναι οι εξής:

Δυτικό Ζαγόρι

1^η Διαδρομή: Καλπάκι- Μεσοβούνι-Αγ. Μηνάς- Αρίστη-Βίκος-Πάπιγκο

2^η Διαδρομή: Βίτσα- Μονοδέντρι- Α. Πεδινά- Κ.Πεδινά- Ελαφότοπος

Κεντρικό Ζαγόρι:

1^η Διαδρομή: Ασπράγγελοι- Ελάτη- Δίλοφο- Κήποι- Κουκούλι- Καπέσοβο- Βραδέτο-Τσεπέλοβο- Σκαμνέλι

2^η Διαδρομή: Λαϊστα- Ηλιοχώρι- Βρυσοχώρι

3^η Διαδρομή: Νεγάδες- Διπόταμο- Φραγκάδες- Λεπτοκαρυά

4^η Διαδρομή: Δίκορφο- Μανασσή- Καλωτά- Ανθρακίτης

Ανατολικό Ζαγόρι:

1^η Διαδρομή: Λιγκιάδες- Κρυόβρυση- Καρυές- Καβαλάρι

2^η Διαδρομή: Μηλιωτάδες- Δεμάτι- Ιτέα- Πέτρα

3^η Διαδρομή : Δόλιανη- Καστανώνας- Μακρίνο

4^η Διαδρομή: Τρίστενο- Γρεβενίτη- Φλαμπουράρι- Ελατοχώρι-Βοβούσα

A. ΔΥΤΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ - 1^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

• ΚΑΛΠΑΚΙ

Το Καλπάκι βρίσκεται 35 χιλιόμετρα έξω από το Νομό Ιωαννίνων. Το σημερινό χωριό είναι όμορφο με καινούριες οικοδομές και πολύ κόσμο. Είναι το ζωντανότερο και πολυπληθέστερο σε μόνιμο πληθυσμό χωριό του Ζαγορίου με 521 Σαρακατσαναίους στην πλειοψηφία τους. Έχει τυροκομικό εργοστάσιο, μύλους, νεροτριβές, καταστήματα, εστιατόρια, αστυνομία, δημοτικό σχολείο και νηπιαγωγείο. Το Καλπάκι αποτελεί σπουδαίο συγκοινωνιακό κόμβο, αφού υποχρεωτικά από αυτό περνούν οι δύο εθνικοί δρόμοι, Ιωάννινα- Κόνιτσα- Μακεδονία και Ιωάννινα-Κακαβιά- Αλβανία. Έχει πολύ διερχόμενο κόσμο και αρκετή τουριστική κίνηση. Διαθέτει ενοικιαζόμενα δωμάτια για την διανυκτέρευση των ξένων και ένα σύγχρονο ξενοδοχείο που πολύ σύντομα θα λειτουργήσει.

• ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ

Το Μεσοβούνι είναι ένα μικρό χωριό, όμορφο και προσηλιακό που βρίσκεται 41 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 74 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση του χωριού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες είναι πολύ μεγάλη, δεδομένου ότι το Μεσοβούνι είναι υποχρεωτικό πέρασμα προς την αρίστη και το Πάπιγκο.

• ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ

Ο Άγιος Μηνάς είναι ένα χωριό χτισμένο ψηλά σε λόφο, βρίσκεται 48 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων και έχει 53 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση του χωριού είναι πολύ μικρή ανύπαρκτη.

• ΑΡΙΣΤΗ

Η Αρίστη, το μεγαλύτερο χωριό του Δυτικού Ζαγορίου, βρίσκεται 48 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 174 κατοίκους. Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ραγδαία τουριστική ανάπτυξη. Έχει δύο ξενώνες, τα οποία αποτελούν πραγματικά ότι πιο όμορφο μπορεί να φανταστεί κανείς και από άποψη αρχιτεκτονικής και από άποψη προσφοράς τουριστικών αγαθών. Λόγω θέσης- υποχρεωτικό πέρασμα για Βοϊδομάτη - Πάπιγκο προσιωνίζεται πολύ καλό το τουριστικό μέλλον της Αρίστης.

• ΒΙΚΟΣ

Ο Βίκος, είναι ένα μικρό χωριό που διοικητικά ανήκει στην Κοινότητα Αρίστης. Βρίσκεται 50 χλμ έξω από το νόμο Ιωαννίνων με 36 κατοίκους. Είναι χτισμένο πάνω στη κόχη του φαραγγιού και ακριβώς πάνω από τις πηγές του Βοϊδιμάτη, αποτελεί τη δυτική είσοδο της χαράδρας του Βίκου. Είναι υποχρεωτικό το πέρασμα για όσους θέλουν να διασχίσουν τη χαράδρα και έχει το πλεονέκτημα μιας σπάνιας θέας προς το Βίκο, τα βράχια και τα βουνά του Πάπιγκου.

Έτσι από απρόσιτο και ασήμαντο που ήταν μέχρι τη δεκαετία του '80 αναδείχθηκε σήμερα σε ένα τουριστικό χωριό που χιλιάδες τουρίστες, εγχώριοι και ξένοι, το επισκέπτονται κάθε χρόνο. Για την εξυπηρέτηση των τουριστών- ο τουρισμός φαίνεται να είναι το μέλλον του μικρού

αυτού χωριού- έγιναν και λειτουργούν αρκετά ενοικιαζόμενα δωμάτια, παραδοσιακοί οικισμοί και εστιατόρια.

- **ΠΑΠΙΓΚΟ**

Το Πάπιγκο είναι το τελευταίο χωριό της πρώτης διαδρομής μας τη α' ομάδας των χωριών του Δυτικού Ζαγορίου. Αποτελείται από δύο συνοικισμούς: το Μεγάλο και το Μικρό Πάπιγκο. Βρίσκεται 60 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 183 κατοίκους. Χάρη στην σπάνια άγρια ομορφιά του το Πάπιγκο γνωρίζει τα τελευταία χρόνια αλματώδη τουριστική ανάπτυξη και έγινε διάσημο. Από το Πάπιγκο Βέβαια περνούν και οι χιλιάδες ορειβάτες που ανεβαίνουν στη Δρακολίμνη και στη Γκαμήλα.

Για να εξυπηρετήσει τους επισκέπτες του το Πάπιγκο, Έλληνες και Ξένους, δημιούργησε μια καλή τουριστική υποδομή. Έχει 5 ξενοδοχεία δυναμικότητας 34 δωματίων και 64 κλινών καθώς και 18 καταλύματα ενοικιαζόμενων δωματίων δυναμικότητας 55 δωματίων και 141 κλινών ενώ βρίσκονται υπό κατασκευή και άλλα. Το Πάπιγκο σήμερα ζει και αναπνέει από τον τουρισμό.

2^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **Βίτσα**

Βρίσκεται 37 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 153 κατοίκους. Η σημερινή Βίτσα παρά την παρακμή της έχει ακόμα ζωή. Ιδιαίτερα το καλοκαίρι είναι ένα πολύ ζωντανό χωριό και αποτελεί σίγουρα πόλο έλξης τουριστών, ξένων και ντόπιων. Διατηρούνται σε πολύ καλή κατάσταση αρχοντικά του περασμένου αιώνα και ωραία καλντερίμια, ενώ πολλά σπίτια οικοδομούνται ή επισκευάζονται παραδοσιακά. Ένα πολύ όμορφο καφέ- μπαρ είναι στον πλάτανο και πιο κάτω ένας παραδοσιακός ξενώνας με δυναμικότητα 7 δωματίων, με άριστη εξυπηρέτηση και ωραίο εστιατόριο. Διαθέτει και άλλα τρία παραδοσιακά σπίτια με δυναμικότητα 10 δωματίων.

- **ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ**

Το Μονοδέντρι βρίσκεται 39 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 132 κατοίκους. Το Μονοδέντρι απέκτησε το τουριστικό χαρακτήρα όπως και το Πάπιγκο. Αν τα άλλα χωριά έχουν ερημώσει από το κόσμο, εδώ το πρόβλημα είναι η πολυκοσμία. Τουρίστες που θέλουν να επισκεφτούν το Ζαγόρι θα πάνε πρώτα στο Μονοδέντρι γιατί έχει δύο προνόμια: Πρώτον έχει πρόσβαση στη χαράδρα του Βίκου και δεύτερον είναι η ιδιαίτερη πατρίδα των Ριζάρηδων. Το Μονοδέντρι έχει ραγδαία τουριστική ανάπτυξη τα τελευταία δέκα χρόνια. Λειτουργούν καφετέριες, ξενοδοχεία, εστιατόρια που κάθε καλοκαίρι γεμίζει από κόσμο. Έχει δύο ξενοδοχεία και παραδοσιακούς ξενώνες με ενοικιαζόμενα δωμάτια.

- **ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ**

Βρίσκεται 35 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 170 κατοίκους. Τα τελευταία χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται στο χωριό ο τουρισμός. Ένα παλιό αρχοντικό μεταβλήθηκε σε παραδοσιακό ξενώνα

με δυναμικότητα 9 δωματίων και εστιατόριο. Άλλα τέσσερα πολύ ωραία πέτρινα σπίτια έγιναν ξενώνες ενοικιαζόμενων δωματίων για την εξυπηρέτηση και διαμονή των επισκεπτών του χωριού.

- **ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ**

Βρίσκεται 37 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 68 κατοίκους. Λόγω της παρακμής και της ερήμωσης του χωριού, δεν έχει αναπτυχθεί τουριστικά, αν και διαθέτει καλοδιατηρημένα παλιά σπίτια που θα μπορούσαν να μετατραπούν σε παραδοσιακούς ξενώνες.

- **ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ**

Ο Ελαφότοπος είναι χτισμένος σε υψόμετρο 1100μ, βρίσκεται 41 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 73 κατοίκους. Δέχεται καθημερινά χιλιάδες επισκέπτες και πριν δύο χρόνια λειτούργησε ένας θαυμάσιος παραδοσιακός ξενώνας με δυναμικότητα 7 δωματίων και σύγχρονες ανέσεις.

Β. ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ

1^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ**

Είναι το πρώτο χωριό του Κεντρικού Ζαγορίου, βρίσκεται 30 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 208 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση στους Ασπραγγέλους είναι αρκετή. Το καλοκαίρι το χωριό γεμίζει επισκέπτες, λίγοι ξένοι και περισσότεροι ντόπιοι. Το χωριό έχει αρκετά καταστήματα, ταβέρνες και έναν πολύ όμορφο λιθόχτιστο ξενώνα. Έχει προοπτική για τουριστική ανάπτυξη το χωριό αυτό γιατί η θέση του είναι πολύ καλή όπως και το κλίμα του.

- **ΕΛΑΤΗ**

Η Ελάτη βρίσκεται 30 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 46 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση της είναι αρκετά μεγάλη. Έχει ένα πολύ ωραίο εστιατόριο και διαθέτει δύο πολύ ωραία ξενοδοχεία με καφετέριες, πάρκιγκ και άψογη εξυπηρέτηση. Η Ελάτη πάντως βρίσκεται σε ανάκαμψη και το μέλλον της προδιαγράφεται πολύ αισιόδοξο όσον αφορά την τουριστική κίνηση και την προσέλκυση παραθεριστών.

- **ΔΙΛΟΦΟ**

Ένα από τα ωραιότερα χωριά του Ζαγορίου, βρίσκεται 35 χιλ από την πόλη των Ιωαννίνων με 42 κατοίκους. Το Δίλοφο μπορεί να μην έχει πολλούς μόνιμους κατοίκους, αλλά το καλοκαίρι γεμίζει επισκέπτες. Η τουριστική κίνηση του χωριού είναι καλή και για αυτό έχουν δημιουργηθεί δύο ξενώνες και ένα εστιατόριο που αποτελούν πραγματικά πόλο έλξης των τουριστών.

- **ΚΗΠΟΙ**

Οι Κήποι βρίσκονται 38 χιλ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 187 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση στους Κήπους είναι μεγάλη γιατί διαθέτει πολλά αξιοθέατα και στα ποτάμια του υπάρχουν πολλά

γραφικά γεφύρια. Υπάρχουν δύο σπίτια 9 ενοικιαζόμενων δωματίων και τώρα δημιουργείται και άλλος ξενώνας. Γενικά είναι ένα χωριό με αρκετά καλή τουριστική κίνηση και έχει προοπτικές για μελλοντική εξέλιξη.

- **ΚΟΥΚΟΥΛΙ**

Το Κουκούλι βρίσκεται 38 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 88 κατοίκους. Η τουριστική του κίνηση είναι μεγάλη λόγω των παραδοσιακών χτισμάτων, των γεφυριών, της Χαράδρας του Βίκου και του Μουσείου που διαθέτει. Υπέροχα τουριστικά καταλύματα δημιουργήθηκαν και λειτουργούν σε αυτό το χωριό που είναι σίγουρο ότι θα έχει ένα πολύ καλό τουριστικό μέλλον.

- **ΚΑΠΕΣΟΒΟ**

Το Καπέσοβο βρίσκεται 43 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 53 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση στο Καπέσοβο δεν είναι αμελητέα. Είναι χωριό που προσελκύει το ενδιαφέρον του κάθε ξένου. Το πολύ συμπαθητικό και καλοφτιαγμένο καφενείο-ταβέρνα είναι πάντα γεμάτο όλο το καλοκαίρι και κάθε Σαββατοκύριακα. Τελευταία δημιουργήθηκε και ένας παραδοσιακός ξενώνας δυναμικότητας 5 δωματίων και 13 κλινών.

- **ΒΡΑΔΕΤΟ**

Είναι χτισμένο σε υψόμετρο 1340μ και είναι το ψηλότερο χωριό του Ζαγορίου. Βρίσκεται 49 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 32 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση είναι αρκετά καλή κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ το χειμώνα το χωριό ερημώνει λόγω των ισχυρών χιονοπτώσεων. Το Βραδέτο έχει το μειονέκτημα ότι δεν διαθέτει τουριστικά καταλύματα ώστε να μπορέσει να εξυπηρετήσει τους επισκέπτες του.

- **ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ**

Το Τσεπέλοβο βρίσκεται 51 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 304 κατοίκους. Εδώ και αρκετά χρόνια το Τσεπέλοβο έχει συνεχώς μια αυξανόμενη τουριστική κίνηση και έχει δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή σε ξενοδοχεία και εστιατόρια. Αυτή τη χρονική στιγμή υπάρχουν πέντε ξενοδοχεία και έξι σπίτια με ενοικιαζόμενα δωμάτια.

- **ΣΚΑΜΝΕΛΙ**

Το Σκαμνέλι βρίσκεται 54 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 186 κατοίκους. Το Σκαμνέλι είναι ένα ζωντανό χωριό με αρκετά καλή τουριστική κίνηση και αρκετές προοπτικές ανάπτυξης. Για την φιλοξενία των επισκεπτών του διαθέτει έναν υπέροχο ξενώνα Β' κατηγορίας με δυναμικότητα 14 δωματίων καθώς και άλλα δυο παραδοσιακά σπίτια με εννέα ενοικιαζόμενα δωμάτια.

2^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **ΛΑΙΣΤΑ**

Η Λάιστα βρίσκεται 85 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 96 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση στη Λάιστα τους καλοκαιρινούς μήνες είναι αρκετά μεγάλη. Τα τουριστικά καταλύματα της Λάιστας είναι ένα

πολύ όμορφο ξενοδοχείο, σύγχρονα εξοπλισμένο, και ένας θαυμάσιος ξενώνας. Το τουριστικό μέλλον της Λάιστα σίγουρα είναι αισιόδοξο.

- **ΗΛΙΟΧΩΡΙ**

Το Ηλιοχώρι βρίσκεται 71 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 66 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση είναι αυξημένη λόγω των διερχόμενων τουριστών προς το Βρυσοχώρι. Πιστεύω πως σε αυτό το χωριό θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας ξενώνας για την εξυπηρέτηση των ξένων κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

- **ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ**

Το Βρυσοχώρι βρίσκεται 82 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 94 κατοίκους. Η σύνδεση που έγινε με τα χωριά της Κόνιτσας μέσω της γέφυρας Αώου, εξυπηρετεί τη διέλευση των τουριστών που κατευθύνονται προς το Σμόλικα. Αν και η τουριστική του κίνηση είναι αρκετά μεγάλη, δεν υπάρχει παρά μόνο ένας μικρός ξενώνας δυναμικότητας τριών δωματίων και έξι κλινών.

3^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **ΝΕΓΑΔΕΣ**

Οι Νεγάδες είναι ένα πολύ μικρό χωριό, 48 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 74 κατοίκους. Η τουριστική του κίνηση είναι πολύ μικρή και πιστεύω πως και στους Νεγάδες είναι απαραίτητο να χτιστεί ένας ξενώνας. Μοναδικό σημείο στάσης των τουριστών είναι ένα μικρό καφενείο του χωριού.

- **ΔΙΠΟΤΑΜΟ**

Το Διπόταμο βρίσκεται 53 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 23 κατοίκους. Η τουριστική του κίνηση είναι πολύ μικρή κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και δεν διαθέτει καθόλου τουριστικά καταλύματα.

- **ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ**

Οι Φραγκάδες είναι ένα γραφικό χωριό που βρίσκεται 58 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 116 κατοίκους. Οι Φραγκάδες είναι ένα ζωντανό χωριό, με πολλά καινούρια σπίτια και αρχοντικά που τα συντηρούν σε άριστη κατάσταση. Η τουριστική τους κίνηση είναι πολύ μικρή και το μόνο που διαθέτει το χωριό είναι έναν ξενώνα με 5 δωμάτια και ένα πολύ ωραίο καφενείο.

- **ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ**

Η Λεπτοκαρυά βρίσκεται 53 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 72 κατοίκους. Στον τουρισμό η Λεπτοκαρυά έχει τις προϋποθέσεις να φιλοξενήσει τους επισκέπτες της αφού διαθέτει ενοικιαζόμενα δωμάτια καθώς και εστιατόριο. Λόγω της θέσης της πάντως έχει προοπτικές για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη.

4^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **ΔΙΚΟΡΦΟ**

Το Δίκορφο βρίσκεται 42 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 111 κατοίκους. Το χειμώνα το χωριό είναι άδειο, ενώ το καλοκαίρι η τουριστική του κίνηση είναι αρκετά καλή. Για την εξυπηρέτηση των τουριστών έχει διαμορφωθεί ένας ξενώνας.

- **ΜΑΝΑΣΣΗ**

Η Μανασσή βρίσκεται 45 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 31 κατοίκους. Είναι ένα χωριό που έχει αρκετή έκταση, ανεκμετάλλευτη και με καθόλου σχεδόν τουριστική κίνηση.

- **ΚΑΛΩΤΑ**

Η Καλωτά βρίσκεται 47 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 41 κατοίκους. Το καλοκαίρι τη Καλωτά επισκέπτονται αρκετοί τουρίστες. Τα τελευταία χρόνια στο χωριό υπάρχει ανάκαμψη και έχει δημιουργηθεί ένας παραδοσιακός κοινοτικός ξενώνας για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

- **ΑΝΘΡΑΚΙΤΗΣ**

Ο Ανθρακίτης βρίσκεται 52 χιλιόμετρα έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 171 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση είναι πολύ μικρή, γιατί δύσκολα επισκέπτονται οι τουρίστες τα χωριά που βρίσκονται στον άξονα Γρεβενιτίου- Βοβούσας.

Γ. ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ - 1^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **ΛΙΓΓΙΑΔΕΣ**

Οι Λιγγιάδες βρίσκονται 13 χιλ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων, το πλησιέστερο προς την πόλη χωριό του Ζαγορίου με 114 κατοίκους. Οι Λιγγιάδες βρίσκονται τα τελευταία χρόνια σε μεγάλη άνοδο και αποτελούν ένα τουριστικό χωριό. Έχουν χτιστεί πανέμορφα παραδοσιακά σπίτια με άσπρη πέτρα, ταβέρνες, εστιατόρια, τρία ξενοδοχεία, ένας παραδοσιακός ξενώνας και υπάρχουν ελάχιστα ενοικιαζόμενα δωμάτια. Είναι φανερό ότι το τουριστικό μέλλον των Λιγγιάδων προβλέπεται περισσότερο από αισιόδοξο.

- **ΚΡΥΟΒΡΥΣΗ**

Η Κρυόβρυση βρίσκεται 19 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 147 κατοίκους. Δεν έχει τουριστική κίνηση δεδομένου ότι είναι μεμονωμένη και δεν αποτελεί πέρασμα για άλλα χωριά.

- **ΚΑΡΥΕΣ**

Οι Καρυές βρίσκονται 35 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 167 κατοίκους. Δεν έχει καθόλου τουριστική κίνηση όλη τη διάρκεια του έτους.

- **ΚΑΒΑΛΑΡΙ**

Το Καβαλάρι βρίσκεται 39 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 95 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση του είναι πολύ μικρή μόνο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Επιβάλλεται όμως η κατασκευή ξενώνα γιατί το χωριό αυτό έχει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη καλύτερης τουριστικής κίνησης.

2^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **ΔΕΜΑΤΙ- ΜΗΛΙΩΤΑΔΕΣ**

Το Δεμάτι αποτελείται από πέντε συνοικισμούς: Δεμάτι, Αγία Βαρβάρα, Άγιος Γεώργιος, Βοτανσαίοι και οι Μηλιωτάδες. Βρίσκονται περίπου 41 χλμ από τη πόλη των Ιωαννίνων με συνολικά 414 κατοίκους. Το Δεμάτι έχει πολύ μικρή τουριστική κίνηση κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, ενώ δεν διαθέτει ούτε ένα τουριστικό κατάλυμα.

Αντιθέτως, η τουριστική κίνηση των Μηλιωτάδων είναι μεγάλη κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αφού αποτελεί υποχρεωτικό πέρασμα προς τα άλλα χωριά. Δεν διαθέτει ούτε και αυτό το χωριό κάποιο παραδοσιακό ξενώνα που κρίνεται απαραίτητος.

- **ΙΤΕΑ**

Η Ιτέα βρίσκεται 36 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 216 κατοίκους. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες έχει μικρή τουριστική κίνηση, αλλά δεν έχει αξιοποιηθεί τουριστικά όπως και τα υπόλοιπα χωριά του Ανατολικού Ζαγορίου. Ούτε και εδώ συναντάμε κάποιο τουριστικό κατάλυμα.

- **ΠΕΤΡΑ**

Η Πέτρα αποτελείται από δύο συνοικισμούς, βρίσκεται 41 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με συνολικά 439 κατοίκους. Η κατάσταση της Πέτρας δεν είναι τόσο απογοητευτική όπως σε άλλα χωριά του Ζαγορίου. Έχει μικρή τουριστική κίνηση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και δεν διαθέτει τουριστική υποδομή και καταλύματα.

3^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **ΔΟΛΙΑΝΗ**

Η Δόλιανη βρίσκεται 44 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 65 κατοίκους. Το καλοκαίρι συγκεντρώνει αρκετούς επισκέπτες και διαθέτει ξενώνα με 5 δωμάτια για την εξυπηρέτηση των ξένων. Πάντως, η Δόλιανη έχει αρκετές πιθανότητες να αυξήσει την τουριστική της κίνηση ακόμη περισσότερο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες με την επισκευή του δρόμου που τη συνδέει με τα υπόλοιπα χωριά.

- **ΚΑΣΤΑΝΩΝΑΣ**

Ο Καστανώνας βρίσκεται 48 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 50 κατοίκους. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες η τουριστική κίνηση είναι αρκετά αυξημένη και τα τελευταία χρόνια πολλοί επισκέπτες από την υπόλοιπη Ελλάδα έχουν χτίσει σπίτια σε αυτό το χωριό. Έχει προοπτικές εξέλιξης αφού αποτελεί πέρασμα για το Μακρίνο και την

κατασκευή του δρόμου θα είναι πιο εύκολη η πρόσβαση στον Καστανώνα.

- **ΜΑΚΡΙΝΟ**

Το Μακρίνο βρίσκεται 53 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 78 κατοίκους. Τουριστικός ξενώνας βρίσκεται υπό ανέγερση με προοπτική να λειτουργήσει το προσεχές καλοκαίρι με πέντε δωμάτια, εστιατόριο και καφετέρια. Σίγουρα το Μακρίνο έχει άριστες προϋποθέσεις για να παραθερίσει κανείς και με τη λειτουργία του ξενώνα θα είναι πολύ ευχάριστη η παραμονή εκεί το χειμώνα.

4^η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

- **ΤΡΙΣΤΕΝΟ**

Το Τρίστενο βρίσκεται 42 χλμ με 161 κατοίκους. Το καλοκαίρι η τουριστική κίνηση στο χωριό είναι μεγάλη γιατί υπάρχουν πολλοί έλληνες και ξένοι επισκέπτες. Το Τρίστενο χάρη στη θέση και το κλίμα του έχει πολλές δυνατότητες να αναπτυχθεί τουριστικά. Σήμερα στο κτίριο που στεγάζεται ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος υπάρχει και ο Κοινοτικός Ξενώνας για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

- **ΓΡΕΒΕΝΙΤΙ**

Το Γρεβενίτι βρίσκεται 44 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 376 κατοίκους. Τα τελευταία χρόνια το Γρεβενίτι όπως και όλο το Ζαγόρι παρουσιάζει μια αυξημένη τουριστική κίνηση. Το τουριστικό μέλλον αυτής της περιοχής προοιωνίζεται αισιόδοξο, δεδομένου ο άξονας Γρεβενίτι- Βοβούσα- Γρεβενά, θα έχει πολύ μεγάλη κίνηση.

- **ΦΛΑΜΠΟΥΡΑΡΙ**

Το Φλαμπουράρι βρίσκεται 55 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 138 κατοίκους. Το Φλαμπουράρι έχει αρκετή τουριστική κίνηση τα τελευταία χρόνια, αφού είναι υποχρεωτικό πέρασμα για Βοβούσα- Γρεβενά και έχει τις δυνατότητες εξυπηρέτησης τουριστών. Έχει καταστήματα, καφέ- μπαρ και είναι σημαντικό να λειτουργήσει στο χωριό ο κοινοτικός ξενώνας που έχει δυναμικότητα 10 δωματίων. Στο Φλαμπουράρι λειτουργούν από χρόνια και οι κατασκηνώσεις των προσκόπων σε ένα φανταστικό σημείο.

- **ΕΛΑΤΟΧΩΡΙ**

Το Ελατοχώρι βρίσκεται 57 χλμ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 180 κατοίκους. Από το Ελατοχώρι λείπει δυστυχώς κάποια υποτυπώδεις τουριστική υποδομή. Πιστεύω πως και σε αυτό το χωριό πρέπει να δημιουργηθεί ένας ξενώνας παραδοσιακού τύπου για τους ξένους, που είναι σίγουρο ότι αν βρουν την ανάλογη εξυπηρέτηση θα αυξηθεί η κίνηση του χωριού.

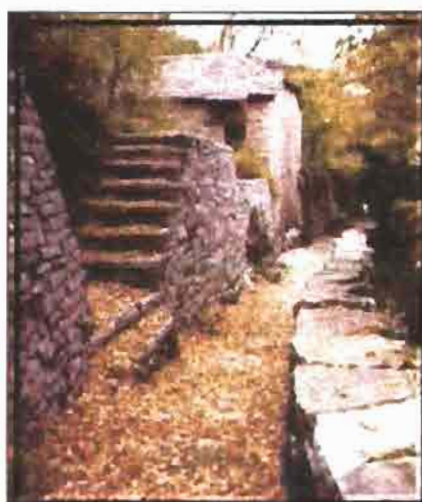
- **ΒΟΒΟΥΣΑ**

Η Βοβούσα είναι το πιο απομακρυσμένο χωριό του Ανατολικού Ζαγορίου, βρίσκεται 77 χιλ έξω από την πόλη των Ιωαννίνων με 136 κατοίκους. Η τουριστική κίνηση στη Βοβούσα είναι μεγάλη κατά τους

καλοκαιρινούς μήνες και διαθέτει για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών αρκετά τουριστικά καταλύματα.

ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ

5.6 ΜΕΤΣΟΒΟ- ΚΟΝΙΤΣΑ- ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ

A. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ο Δήμος Μετσόβου περιλαμβάνει τα δημοτικά διαμερίσματα Μετσόβου, Ανήλιου, Ανθοχωρίου και Βοτονοσίου. Έχει έκταση 200.000 στρέμματα και πληθυσμό περίπου 6.000 κατοίκους. Βόρεια συνορεύει με το Νομό Γρεβενών, ανατολικά και νοτιοδυτικά με το νομό Τρικάλων και δυτικά και νοτιοδυτικά με το υπόλοιπο τμήμα του νομού Ιωαννίνων. Το έδαφος του είναι ορεινό με έντονες εδαφικές εξάρσεις και πολλά δάση όπου βρίσκουν καταφύγιο πολλά είδη της πανίδας της χώρας μας. Το κλίμα είναι ηπειρωτικό με μακρύ, δριμύ χειμώνα, έντονες βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις. Το ορεινό της περιοχής και το κλίμα προσδιορίζουν και την απασχόληση των κατοίκων.

Οι περισσότεροι ασχολούνται με την επεξεργασία του ξύλου,(τα σκαλιστά, έπιπλα, τέμπλα, βαρέλια, κυφέλες κ.α.), την κτηνοτροφία, την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων και ιδιαίτερα με τον Τουρισμό. Στον τομέα του τουρισμού, στην περιοχή της Ηπείρου και γενικότερα, μπορούμε να πούμε ότι το Μέτσοβο είναι « δάσκαλος τουρισμού». Η πόλη προσφέρει μια ευρεία ποικιλία παραδοσιακών ξενοδοχείων και εστιατορίων.

Αν και είναι αρκετά ανεπτυγμένο θέρετρο, παραμένει μια περιοχή που δεν έχει ακόμα αλλοιωθεί από τον τουρισμό και όπου είναι εύκολο να βρει κανείς ηρεμία και γαλήνη. Οι Μετσοβίτες είναι πιστοί οπαδοί των παραδόσεων και εθίμων τους, που έχουν παραμείνει άθικτα από την επιρροή του τουρισμού. Είναι πολύ φιλόξενοι, ευγενικοί και πάντα πρόθυμοι και εξυπηρετικοί. Αρκετοί μιλούν ακόμη την Βλάχικη Γλώσσα» και φορούν την Μετσοβίτικη Στολή (Γυναίκες). Έχει αναπτυχθεί κυρίως στην περιοχή ο Χειμερινός τουρισμός (υπάρχουν ήδη δυο χιονοδρομικά κέντρα), με τον Πολιτιστικό τουρισμό και το τουρισμό Περιπέτειας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το Μέτσοβο διαθέτει και συνεδριακό κέντρο.

B. ΚΟΝΙΤΣΑ

Η πόλη της Κόνιτσας απλώνεται στην πλαγιά του βουνού Τραπεζίτσα και έχει υψόμετρο περίπου 600μ. Στα πόδια της Κόνιτσας απλώνεται ο κάμπος της Κόνιτσας και της Κλειδωνιάς. Στην πεδιάδα αυτή συνενώνονται τρία ποτάμια: ο Αώος, ο Σαραντάπορος και ο Βοϊδομάτης. Φ περιοχή ορίζεται από τους συμπαγείς όγκους του Γράμμου στα βόρεια, του Σμόλικα στα ανατολικά, της Γκαμήλας στα νότια και του Κάμενικ και της Νεμέρτσικας στα δυτικά. Η μορφολογία του εδάφους και η υδρρογραφία του χώρου διαμορφώνουν στην περιοχή τέσσερις φυσικές μικροπεριοχές: της κοιλάδας του Σαραντάπορου, της κοιλάδας του Αώου, του λεκανοπεδίου της Κόνιτσας και της αλπικής ζώνης. Σχετικά με την προέλευση του τοπωνυμίου και σύμφωνα με την παράδοση η πόλη της Κόνιτσας είναι χτισμένη πάνω στην αρχαία Κονισσού.

Η Κόνιτσα είναι ένα εξαιρετικό τουριστικό κέντρο από το οποίο μπορεί ο επισκέπτης να εξερευνήσει αυτή τη μαγευτική περιοχή. Υπάρχουν πολλά ξενοδοχεία και εστιατόρια στην περιοχή έτοιμα να εξυπηρετήσουν τους επισκέπτες. Διαθέτει και Συνεδριακό κέντρο και ασχολείται κυρίως με τον Αγροτουρισμό και τον Οικοτουρισμό. Η Κόνιτσα είναι ιδανική για όλους τους επισκέπτες: γι' αυτούς που αναζητούν περιπέτεια αλλά και για αυτούς που θέλουν απλά να χαλαρώσουν.

Γ. ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ

Η περήφανη οροσειρά των Τζουμέρκων υψώνεται στα 2.400μ περίπου και αποτελεί εδώ και αιώνες έμπνευση για τους ποιητές και τους μουσικούς της περιοχής. Η περιοχή είναι πραγματικά άγρια, η πρόσβαση σε αυτή είναι δύσκολη και είναι πραγματικά ανέγγιχτη από το μοντέρνο κόσμο. Η φυσική ομορφιά δένει αρμονικά με τα πέτρινα κτίσματα, έργα των ξακουστών Τζουμερκιωτών εργατών.

Η ανεπανάληπτη χαράδρα του Αράχθου με τα απόκρημνα φαράγγια, η σπάνια χλωρίδα και πανίδα, τα κατακάθαρα ορμητικά νερά, τα μονοπάτια και οι γέφυρες προσελκύουν όλο και περισσότερους Έλληνες και Ευρωπαίους επισκέπτες. Ο Δήμος Τζουμέρκων έχει ασχοληθεί κυρίως με την ανάπτυξη του Οικοτουρισμού (τουρισμό περιπέτειας) και δυστυχώς δεν έχουν δημιουργηθεί πολλά τουριστικά καταλύματα στην περιοχή. Προγραμματίζεται πάντως η λειτουργία ενός ξενώνα τριών δωματίων στο Μιχαλίτσι, ένας στο Συρράκο, δύο στους Καλλαρύτες και η κατασκευή άλλων στην υπόλοιπη περιοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ « ΠΡΟΪΟΝ» ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Σε αυτό κεφάλαιο θα εξετάσουμε ξεχωριστά και αναλυτικά όλες τις μορφές τουρισμού και όλες τις τουριστικές δραστηριότητες που εφαρμόζονται στο Νομό Ιωαννίνων, ώστε να γίνει πιο κατανοητό το τουριστικό προϊόν του νομού. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε στο νομό από το 1986 έως το 1992, υπήρχε μια σταθερή επενδυτική πολιτική στον τομέα του τουρισμού που έφθασε μέχρι και το 43.51% του συνόλου των επενδύσεων και η τελική μεταβολή στη διαθέσιμη υποδομή αποδείχθηκε ανάλογη της αύξησης της τουριστικής ζήτησης. Έτσι, είχαμε την μοναδική περίπτωση στην Ήπειρο κατά την οποία η πολιτική αποδείχθηκε συνεπής με τις ανάγκες της αγοράς.

Μετά από συντονισμένες προσπάθειες των αρμοδίων φορέων στο νομό για την ανάπτυξη συγκεκριμένων μορφών τουρισμού, παρατηρείται την τελευταία πενταετία μια σημαντική στροφή των κατοίκων των ορεινών περιοχών στη ενασχόληση με τον τουρισμό και τις ειδικές μορφές. Τα έργα που έγιναν και γίνονται για την βελτίωση της υποδομής, (συντήρηση και σήμανση μονοπατιών, καταφύγια, παγοδρόμιο, συντήρηση πέτρινων γεφυριών, μοναστηριών κτλ.) έδωσαν το έναυσμα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για ενασχόληση με ειδικές τουριστικές δραστηριότητες. Επίσης, όπως ήδη έχω αναφέρει σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι ρυθμοί της καθημερινής ζωής στις μεγαλουπόλεις έχουν αρχίσει να κουράζουν με αποτέλεσμα όλο και περισσότεροι τουρίστες, να εγκαταλείπουν την κοσμική ζωή των παραθαλάσσιων θέρετρων, και να καταφεύγουν στην περιφέρεια και στις ορεινές περιοχές αναζητώντας γαλήνη, ηρεμία, κάτι το «διαφορετικό».

Συνοπτικά, οι Μορφές τουρισμού που θα εξετάσουμε σε αυτό το κεφάλαιο είναι: Αγροτουρισμός, Οικοτουρισμός, Ιστορικός-Πολιτιστικός τουρισμός, Συνεδριακός, Χειμερινός, και ο Ιαματικός τουρισμός. Ας δούμε όμως πρώτα ποια είναι τα τουριστικά καταλύματα του νομού.

6.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο Νομός Ιωαννίνων διαθέτει συνολικά 91 ξενοδοχειακές μονάδες με 3.641, από τις οποίες οι 25 βρίσκονται στο Νομό Ιωαννίνων, οι 30 στην περιοχή του Ζαγορίου, οι 14 στον Δήμο Μετσόβου, οι 12 στον Δήμο Κόνιτσας και οι υπόλοιπες 10 σε άλλες περιοχές. Επίσης ο Νομός Ιωαννίνων, διαθέτει 1892 κλίνες από τις οποίες 686 βρίσκονται στα χωριά του Ζαγορίου και ακολουθούν τα Ιωάννινα με 420 κλίνες, η Κόνιτσα με 415 το Μέτσοβο με 216 και υπόλοιπες 155 βρίσκονται διάσπαρτες στα όρια του νομού. Αναλυτικά βλέπουμε τα τουριστικά καταλύματα του Νομού:

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

ΤΙΤΛΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ	ΠΟΛΗ/ ΧΩΡΙΟ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
EPIRUS PALACE	A	54	116	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510- 93555
HOTEL DU LAC	A	129	290	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-59100
ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ	A	9	18	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-22866
ΚΑΜΑΡΕΣ	B	9	19	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-79348
ΞΕΝΙΑ	B	60	120	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-47187
ΠΑΛΛΑΔΙΟΝ	B	135	242	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-25856
ΑΛΕΞΙΟΣ	Γ	92	160	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-21003
ΑΣΤΟΡΙΑ	Γ	16	30	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510- 20755
ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ	Γ	23	43	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-26380
BYZANTION	Γ	104	200	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-40453
ΓΑΛΑΞΙΑΣ	Γ	38	72	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-25432
GIANNENA HOUSE	Γ	16	31	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-40762
ΔΙΩΝΗ	Γ	44	74	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-27032
ΕΓΝΑΤΙΑ	Γ	52	96	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-25667
EL GRECO	Γ	36	68	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-30726
ΕΣΠΕΡΙΑ	Γ	35	59	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-24111
KING PYRROS	Γ	23	40	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-27652
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ	Γ	16	33	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-26207
OLYMPIC	Γ	44	84	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-25888
TOURIST	Γ	32	55	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-26443
ΕΡΜΗΣ	Δ	33	54	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-75992
ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ	Δ	22	39	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-25365
ΠΑΡΙΣ	Δ	15	30	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-20541
ΑΓΑΠΗ	Ε	15	30	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-20541
ΦΙΛΥΡΑ	Γ	5	9	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-83560
ΖΙΑΚΑΣ	Γ	39	73	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81001
ΑΓΝΑΝΤΙΟ	Γ	5	10	ΛΥΓΚΙΑΔΕΣ	06510-86180
ΘΕΑΣΗ	Γ	5	10	ΛΥΓΚΙΑΔΕΣ	06510-86180
ΕΚΑΛΗ	Γ	5	10	ΑΣΦΑΚΑ	06510-22255
ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ	Γ	5	10	ΔΩΔΩΝΗ	06510-82296
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	Γ	11	25	ΖΙΤΣΑ	06580-22933
ΟΡΙΖΩΝ	Γ	5	10	ΛΙΓΚΥΑΔΕΣ	06510-86180

ΑΡΧΟΝΤ. ΤΕΡΟΒΟΥ	Γ	32	55	Χ.ΤΕΡΟΒΟΥ	06540-71140
ΑΜΕΛΙΚΟ	Α	5	13	ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ	06530-71501
ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΟΡΕΣΤΗ	Α	9	16	ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ	06510-71202
ΤΟ ΑΡΧΟΝΤ. ΑΡΙΣΤΗΣ	Β	15	36	ΑΡΙΣΤΗ	06530-42210
ΤΑΞΙΑΡΧΕΣ	Β	21	42	ΑΡΙΣΤΗ	06530-41888
ΖΗΣΗΣ	Β	20	36	ΑΡΙΣΤΗ	06530-41147
ΒΙΡΓΙΝΙΑ	Β	4	8	ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ	06530-61330
ΤΡΩΑΔΑ	Α	6	15	ΒΙΤΣΑ	06530-71468
ΣΕΛΗΝΗ	Γ	7	17	ΒΙΤΣΑ	06530-71350
ΦΥΛΙΡΑ	Γ	6	13	ΒΙΤΣΑ	06530-71371
ΡΟΝΤΟΒΑΝΙ	Β	5	11	ΕΛΑΤΗ	06530-71171
ΕΛΑΤΗ	Γ	8	20	ΕΛΑΤΗ	06530-71180
ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ	Β	7	16	ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ	06530-71001
ΡΟΜΠΟΛΟ	Γ	6	12	ΛΑΙΣΤΑ	06530-81457
ΒΙΚΟΣ	Β	7	16	ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ	06530-71370
ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ	Β	4	9	ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ	06530-71300
ΤΟ ΚΑΛΝΤΕΡΙΜΙ	Γ	5	10	ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ	06530-71484
ΑΣΤΡΑΚΑ	Β	5	12	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41693
ΔΙΑΣ	Β	5	11	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41257
ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΟΥ ΣΑΞΩΝΗ	Β	10	28	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41615
ΚΑΙΤΗ	Γ	6	12	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41422
ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	Γ	10	21	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41135
ΤΟ ΠΑΠΙΓΚΟ	Γ	9	17	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41121
ΤΟ ΡΟΔΙ	Γ	6	13	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41954
ΠΙΝΔΟΣ	Β	14	33	ΣΚΑΜΝΕΛΙ	06530-81280
ΦΑΝΗΣ	Β	7	17	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81271
ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΗ	Γ	31	60	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81133
ΤΥΜΦΗ	Γ	5	10	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81133
ΧΑΓΙΑΤΙ/ΕΔ	Γ	7	14	ΤΣΕΠΕΛΟ	06530-81301
ΓΚΟΥΡΗΣ	Ε	8	16	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81288
ΠΕΤΡΩΤΟ	Γ	5	10	ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ	06530-71107
ΔΙΑΣΣΕΛΟ	Α	18	34	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41719
ΒΙΚΤΩΡΙΑ	Β	37	64	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41771
ΑΔΩΝΙΣ	Γ	10	24	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-42300
ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ	40	78	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41844
ΑΣΤΕΡΙ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	Γ	32	63	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-42222
ΓΑΛΑΞΙΑΣ	Γ	10	20	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41202
ΕΓΝΑΤΙΑ	Γ	38	68	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41900
ΜΠΙΤΟΥΝΙΣ	Γ	32	62	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41545
ΟΛΥΜΠΙΣ	Γ	20	41	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41337
ΦΛΟΚΑΣ	Γ	6	10	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41309
ΚΑΣΣΑΡΟΣ	Γ	34	67	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41662
ΜΑΡΙ	Δ	16	32	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41451
ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ	Ε	7	16	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41672
ΕΓΝΑΤΙΑ	Γ	8	15	ΜΗΛΙΑ ΜΕΤΣ.	06560-61346
ΓΕΦΥΡΙ	Β	11	24	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-23780

ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΙ	Β	22	41	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-61320
ΑΩΟΣ	Γ	11	21	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22079
ΚΟΥΓΙΑΣ	Γ	11	21	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-23830
ΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ	Γ	16	30	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22054
ΤΟ ΧΑΝΙ	Γ	9	19	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-24567
ΦΑΣΟΥΛΗΣ	Γ	6	12	ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ	06550-81481
ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΟΥ ΣΕΡΙΦΗ	Α	6	14	ΜΟΛΙΣΤΑ	06550-24090
ΒΑΣΙΛΙΤΣΑ	Γ	7	12	ΔΙΣΤΡΑΤΟ	06550-24841
ΚΑΜΕΝΙΚ	Γ	21	40	ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ	06550-22696
ΠΑΛΛΑΔΙΟΝ	Ε	9	19	ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ	06550-22696
ΚΕΡΑΣΣΟΒΟ	Ε	11	25	ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	06560-41215
ΠΟΛΥΔΩΡΟ	Γ	5	10	ΠΟΛΥΔΩΡΟ	06580-51004
ΑΡΕΤΗ	Γ	7	12	ΒΥΣΣΑΝΗ	06570-22008
ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ	Β	20	38	ΠΡΑΜΑΝΤΑ	06590-61590

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ / ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ	ΠΟΛΗ/ΧΩΡΙΟ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΚΑΤΣΑΝΟΥ	Α	10	23	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-30090
ΚΡΙΚΩΝΗΣ Τ.	Β	12	24	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	06510-44604
ΝΑΣΤΟΣ Σ.	Β	1	3	ΔΩΔΩΝΗ	06510-72106
ΣΤΟΥΚΙΔΗΣ Α.	Β	10	20	ΛΙΜΝΟΠΟΥΛΑ	06510-32037
ΧΟΛΕΒΑΣ Ν.	Β	5	10	ΛΙΓΚΥΑΔΕΣ	06510-81315
ΑΦΟΙ ΛΑΚΚΑ	Α	10	25	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81741
ΔΟΣΗ Α.	Α	15	33	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81514
ΖΑΛΑΒΡΑ Χ	Α	5	10	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81825
ΖΙΑΚΑΣ Δ	Α	6	12	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81433
ΖΟΥΚΑ Ε.	Α	6	12	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81310
ΓΟΥΣΙΑΣ Γ.	Α	8	19	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81976
ΖΙΑΚΑΣ Σ.	Α	5	10	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81013
ΤΣΙΡΩΝΗ Β.	Α	4	9	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81342
ΓΕΡΑΚΟΥ Α	Β	5	14	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81565
ΜΠΙΝΤΕΒΗ Ε.	Β	4	9	ΠΕΡΑΜΑ	06510-86002
ΓΟΥΛΑ Ε.	Β	4	10	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81000
ΈΞΑΡΧΟΣ Ι.	Β	6	12	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81424
ΓΚΑΛΜΠΙΝΟΥ Λ.	Β	4	9	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81712
ΜΟΥΜΑΣ Ν.	Β	6	12	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81135
ΈΞΑΡΧΟΣ Π.	Β	4	10	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81108
ΝΤΟΒΑ Σ.	Β	4	9	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81712
ΖΗΣΗ - ΛΑΚΑ	Β	4	10	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81716
ΤΣΙΡΩΝΗ Β.	Β	4	12	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81623
ΖΑΛΑΒΡΑ Β.	Β	4	8	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81824
ΠΑΥΛΟΥ Δ.	Γ	6	12	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81243

ΜΠΑΚΑΤΣΟΥΛΑΣ	Γ	3	7	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81123
ΣΙΜΟΥ Π.	Γ	4	10	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81635
ΕΞΑΡΧΟΣ Α.	Β	8	16	ΠΕΡΑΜΑ	06510-81424
ΑΧΝΟΥΛΑΣ Χ.	Α	5	10	ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ	06530-71216
ΑΧΝΟΥΛΑΣ Γ.	Α	5	12	ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ	06530-71291
ΤΣΙΓΑΡΑ Σ.	Β	5	14	ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ	06530-71209
ΞΑΝΘΟΣ Π.	Α	6	18	ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ	06530-71281
ΖΗΣΗ Ε.	Β	1	2	ΑΡΙΣΤΗ	06530-41213
ΜΠΕΛΛΟΣ Ν.	Β	2	4	ΑΡΙΣΤΗ	06530-41181
ΠΑΓΟΥΝΗ Α.	Γ	4	11	ΑΡΙΣΤΗ	06530-21663
ΚΥΡΙΑΖΗ ΑΛΚ.	Β	5	13	ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ	06530-61368
ΚΑΡΠΟΥΖΗ ΕΥ.	Β	5	10	ΒΙΚΟΣ	0650-41176
ΝΤΙΝΟΥΛΗΣ Κ.	Β	5	11	ΒΙΚΟΣ	06530-42112
ΚΑΡΠΟΥΖΗΣ Σ.	Γ	6	16	ΒΙΚΟΣ	06539-41176
ΜΠΙΖΜΠΕΛΗΣ Π.	Α	4	8	ΒΙΤΣΑ	06530-71383
ΚΗΤΑΣ Α.	Β	3	9	ΒΙΤΣΑ	06510-22771
ΒΑΣΔΕΚΗ Β.	Β	3	8	ΒΙΤΣΑ	06530-71388
ΒΑΤΑΒΑΛΗΣ Α.	Γ	4	12	ΒΙΤΣΑ	06530-71371
ΤΣΟΥΜΑΝΗ ΣΤ.	Β	3	6	ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ	06530-81497
ΣΤΑΓΚΟΓΙΑΝΝΙΣ Α	Α	3	6	ΒΟΒΟΥΣΑ	06560-31365
ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ Κ.	Α	5	10	ΒΟΒΟΥΣΑ	06560-31303
ΑΚΡΙΒΗΣ Α.	Α	2	10	ΒΟΒΟΥΣΑ	06560-31525
ΔΡΟΥΓΙΑ Ε.	Β	2	6	ΒΟΒΟΥΣΑ	06560-31364
ΑΥΔΙΚΟΥ Χ.	Γ	10	24	ΒΟΒΟΥΣΑ	06560-31050
ΠΑΝΑΓΩΤΟΠΟΥΛ ΟΥ	Β	6	15	ΓΡΕΒΕΝΙΤΙ	06560-31212
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Α.	Α	2	4	ΔΙΛΟΦΟ	06530-61311
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Α.	Β	6	12	ΔΙΛΟΦΟ	06530-22600
ΣΤΕΡΓΙΑΔΗΣ Ι.	Β	5	10	ΔΟΛΙΑΝΗ	06560-31329
ΜΑΛΑΜΗ Π.	Α	5	10	ΙΤΕΑ	06510-72650
ΓΑΛΑΝΗ Μ.	Β	5	11	ΙΤΕΑ	06560-31700
ΖΕΡΒΑ Π.	Β	4	8	ΚΑΤΩ ΡΑΒΕΝΙΑ	06530-41308
ΛΟΥΤΣΑΡΗΣ Χ.	Γ	6	12	ΚΑΛΠΑΚΙ	06530-41289
ΦΙΤΣΙΟΥ Β.	Β			ΚΑΠΕΣΟΒΟ	06530-71723
ΜΠΟΥΤΣΙΚΟΥ Ε.	Β	3	8	ΚΑΡΥΕΣ	06530-22294
ΔΕΡΒΑ Ε.	Α	10	24	ΚΗΠΟΙ	06530-71658
ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ Ε.	Α	5	14	ΚΗΠΟΙ	06530-71644
ΠΕΤΣΑΛΙΑ Α.	Α	1	16	ΚΟΥΚΟΥΛΙ	06510-22866
ΜΑΚΡΗ Θ.	Α	2	4	ΚΟΥΚΟΥΛΙ	06510-37791
ΒΕΗ Ν.	Α	5	12	ΛΑΙΣΤΑ	06530-81212
ΠΑΝΤΑΖΗΣ Κ.	Α	2	5	ΜΙΚΡΟ ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41110
ΤΣΟΥΜΑΝΗ Α.	Β	7	15	ΜΙΚΡΟ ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41257
ΑΦΟΙ ΕΞΑΡΧΟΥ	Γ	3	9	ΜΙΚΡ.ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41179

ΖΑΡΚΑΔΑΣ Ε.	Α	10	24	ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ	06530-71305
ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟ Υ	Β	3	7	ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ	06530-71300
ΛΑΔΙΑΣ Κ.	Β	5	11	ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ	06530-71392
ΛΑΔΙΑΣ Μ.	Β	5	11	ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ	06530-71392
ΖΑΒΡΟΣ Γ.	Α	6	12	ΜΠΙΖΑΝΙ	06510-42418
ΤΑΣΣΟΣ Α.	Α			ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΙ	06550-61320
ΝΑΤΣΗΣ Η.	Β	5	11	ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΙ	06550-61324
ΧΑΡΑΤΣΑΡΗΣ Π.	Α	2	6	ΝΗΣΙ	06510-81253
ΝΤΕΛΛΑΣ Ε.	Β	8	22	ΝΗΣΙ	06510-81494
ΤΣΟΥΜΑΝΗ Σ.	Α	5	10	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-42237
ΚΩΤΣΟΡΙΔΗ Α.	Α	2	5	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41693
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Α.	Α	5	14	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41883
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Α.	Α	1	2	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41707
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Δ.	Α	6	12	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41138
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Γ.	Α	4	8	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41894
ΜΠΙΤΟΥ Κ.	Α	7	17	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41081
ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	Α	3	9	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41135
ΚΟΥΤΟΥΛΙΔΗ Μ.	Α	2	5	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41705
ΣΙΑΦΑΚΑΣ Κ.	Α	3	6	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41333
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β.	Β	2	6	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41120
ΚΩΤΣΟΡΙΔΗΣ Β.	Β	5	10	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41087
ΚΩΤΣΟΡΙΔΗΣ Γ.	Β	2	4	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41105
ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ Α.	Β	2	6	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41109
ΖΗΚΟΠΟΥΛΟΥ Ο.	Β	2	5	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41107
ΚΩΤΣΟΡΙΔΗΣ Β.	Γ	2	6	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41087
ΚΡΑΝΙΩΤΗ Λ.	Γ	2	4	ΠΑΠΙΓΚΟ	06530-41994
ΤΣΕΠΗ Ι.	Α	4	10	ΣΚΑΜΝΕΛΙ	06530-81252
ΣΟΥΚΟΥΒΕΛΟΥ Α.	Β	4	10	ΣΚΑΜΝΕΛΙ	06530-81378
ΚΩΤΣΩΝΗ Α.	Α	8	8	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06650-25943
ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ Ε.	Α	3	8	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81232
ΒΑΓΓΕΛΗΣ Ι.	Α	5	11	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81360
ΒΟΥΡΒΟΥ Χ.	Β	4	8	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81298
ΛΙΑΠΗ Ε.	Β	4	8	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81135
ΤΣΑΒΑΛΙΑΣ Θ.	Β	5	10	ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ	06530-81216
ΦΑΤΕΣ Α.	Α	8	18	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22663
ΦΑΤΕΣ Ε.	Α	4	12	ΚΟΝΙΤΣΑ	06510-28775
ΔΕΜΕΡΤΖΙΔΗΣ Ε.	Α	2	5	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22867
ΝΤΑΦΛΗ Κ.	Α	7	17	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22168
ΜΟΥΡΕΧΙΔΟΥ Α.	Α	10	24	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22055
ΜΟΥΡΕΧΙΔΗΣ Π.	Β	6	15	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-23135
ΝΙΤΣΑΣ Θ.	Β	8	18	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22065
ΜΙΣΣΙΟΥ Α.	Γ	4	9	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22446
ΤΣΙΝΩΛΗΣ Σ.				ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-22519

ΕΞΑΡΧΟΥ Ν.	Α	8	20	ΚΟΝΙΤΣΑ	06550-23330
ΖΙΑΚΟΣ Γ.	Β	2	4	ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ	06550-23486
ΚΑΤΗΣ Γ.	Β	5	12	ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ	06550-23775
ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ Ν.	Β	9	16	ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ	06550-22124
ΖΙΑΚΟΣ Χ.	Γ	15	20	ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ	06550-23482
ΖΙΑΚΟΣ Ι.	Γ	6	12	ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ	06550-23484
ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Β.	Γ	12	24	ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ	06550-23775
ΖΙΑΚΟΣ Ν	Γ	5	10	ΛΟΥΤΡ.ΚΟΝΙΤ	06550-23485
ΖΙΑΚΟΣ Γ.	Γ	6	10	ΛΟΥΤΡ.ΑΜΑΡ.	06550-23486
ΣΟΥΡΛΟΥΚΑΣ Γ.	Β	5	10	ΚΛΕΙΔΩΝΙΑ	06550-22925
ΜΑΙΠΑΣ Ν.	Α	4	8	ΔΙΣΤΡΑΤΟ	06550-51329
ΓΕΡΑΣΗΣ Χ.	Α	4	8	ΔΙΣΤΡΑΤΟ	06550-51307
ΓΩΓΟΣ Γ.	Β	6	9	ΔΙΣΤΡΑΤΟ	06550-51336
ΡΟΥΣΙΑΚΗΣ Δ.	Γ	3	8	ΔΙΣΤΡΑΤΟ	06550-51203
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Β.	Α	4	8	ΚΑΒΑΣΙΛΑ	06550-23464
ΓΙΑΝΝΑΚΗ Γ.	Β	4	8	ΚΛΕΙΔΩΝΙΑ	06550-24532
ΚΟΥΓΚΟΥΛΗ Β.	Α	5	10	ΚΛΕΙΔΩΝΙΑ	06550-73270
ΜΟΥΡΕΧΙΔΗΣ Β.	Β	3	6	ΚΛΕΙΔΩΝΙΑ	06550-22829
ΛΑΜΠΡΟΥ Π.	Α	5	10	ΜΕΛΙΣΣΟΠΕΤΡ Α	06550-61110
ΤΑΣΣΟΣ Θ.	Α	4	10	ΜΕΛΙΣΣΟΠΕΤΡ Α	06550-61283
ΣΕΡΙΦΗΣ Ε.	Γ	5	15	ΜΟΛΙΣΤΑ	06550-24090
ΝΑΤΣΗΣ Π.	Β	5	10	ΠΛΗΚΑΤΙ	06550-31423
ΤΣΟΥΒΑΛΗΣ Γ.	Β	7	16	ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ	06550-31297
ΖΕΚΑ-ΠΑΠΑΓ.	Α	10	19	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-42781
ΓΟΔΕΒΕΝΟΣ Ι.	Α	13	32	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41166
ΤΟΔΗΣ Ι.	Α	5	10	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41989
ΚΑΣΚΩΡΑ Κ.	Α	4	8	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-42559
ΣΟΥΛΤΗ Ε.	Α	7	17	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41527
ΚΑΡΡΑΣ Α.	Β	7	16	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41762
ΚΑΣΣΑΡΟΥ Ε.	Β	14	28	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41800
ΜΠΟΥΜΠΑ Ε.	Β	4	8	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41800
ΝΤΟΥΡΟΣ Χ.	Β	9	18	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-42415
ΤΣΑΝΑΚΑ Ε.	Β	8	17	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41806
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥ ΛΟΣ	Γ	8	16	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41704
ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ι.	Γ	15	34	ΜΕΤΣΟΒΟ	06560-41725
Δ.Ε.ΑΝ.ΔΕΛΒΙΝΑΚ ΙΟΥ	Β	8	12	ΔΕΛΒΙΝΑΚΙ	06570-22605
ΝΤΕΜΙΡΗΣ Γ.	Β	10	20	ΔΕΛΒΙΝΑΚΙ	06570-22007
ΚΩΣΤΑΡΑΣ Χ.	Α	4	12	ΔΟΛΟ	06510-37648
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Ε.	Γ	3	9	ΙΕΡΟΜΝΗΜΗ	06580-22258
ΑΔΕΛΦΟ.Κ. ΜΕΡΟΠΗΣ	Γ	3	7	Κ. ΜΕΡΩΠΙ	06570-41241
ΠΑΝΤΗΣ Λ.	Β	2	5	ΡΩΜΑΝΟ	06540-41234
ΣΧΙΖΑΣ Δ.	Β	10	24	ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟ	06570-41463

ΣΥΝΤΑΚΑΣ Λ.	Γ	2	4	ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟ	06570-41245
ΓΑΛΑΝΗΣ Δ.	Α	5	10	ΣΥΡΡΑΚΟ	06510—53444
ΖΑΓΚΛΗΣ Ν.	Α	4	10	ΚΑΛΛΑΡΥΤΕΣ	06590-61518
ΠΑΤΟΥΝΗΣ Π.	Β	5	12	ΚΑΛΛΑΡΥΤΕΣ	06510-79917

- * Επίσης πρέπει να αναφερθεί η ύπαρξη CAMPING, με ονομασία την «ΛΙΜΝΟΠΟΥΛΑ», Β κατηγορίας. Υπάρχουν όλες οι εγκαταστάσεις για την φιλοξενία τροχόσπιτων κάθε μορφής και σκηνές. Περίοδος λειτουργίας του είναι από αρχές Μαρτίου έως τέλη Οκτωβρίου.

6.2 ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο ελληνικός τουρισμός, διαθέτει αρκετά στοιχεία τα οποία μας κάνουν υπερήφανο ως λαό. Ένα από τα πιο σπουδαία, που ίσως οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν, είναι το γεγονός ότι η χώρα μας καταφέρνει να διοργανώσει τα πιο επιτυχημένα συνέδρια.

Αυτό υποστηρίζουν οι διεθνείς στατιστικές, αφού στο άκουσμα ότι ο προορισμός μιας συνεδριακής εκδήλωσης είναι η Ελλάδα, οι συμμετοχές αυξάνονται κατακόρυφα. Η ιστορία, το κλίμα, οι αρχαιότητες και μια σειρά άλλων πλεονεκτημάτων φωτογραφίζουν τη χώρα μας ως έναν από τους κορυφαίους στον κόσμο συνεδριακούς προορισμούς. Όμως η βασικότερη προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί ένα συνέδριο είναι η ύπαρξη της απαραίτητης υποδομής.

Δυστυχώς όμως ενώ η χώρα μας αποτελεί ιδανικός προορισμός, σύμφωνα με μελέτες οι σημερινές συνεδριακές εγκαταστάσεις δεν μπορούν να υποδεχτούν περισσότερο από 4.000 συνέδρους, ενώ στο εξωτερικό υπάρχουν αίθουσες με χωρητικότητα πάνω από 10.000 άτομα. Κατά το έτος 2000 όπου και υπάρχουν και τα πιο πρόσφατα επίσημα στοιχεία της Διεθνούς Ομοσπονδίας Συνεδρίων (ICCA), διοργανώθηκαν 243 συνέδρια- στις ΗΠΑ, οι οποίες « γεύονται τη μερίδα του λέοντος» από τη παγκόσμια πίτα των συνεδρίων. Αμέσως ακολουθεί η Μεγάλη Βρετανία με 193 και η Γερμανία με 161. Η λίστα αυτή συμπληρώνεται από 25 χώρες που συγκέντρωσαν τα περισσότερα συνέδρια εκείνη τη χρονιά. Η Ελλάδα δεν βρίσκεται σε αυτή τη λίστα. Στις 50 πόλεις που αποδέχθηκαν κατά το 2000 τα περισσότερα συνέδρια, η Αθήνα απουσιάζει.

Το έτος 2001 όταν ξεκίνησε, ήταν μια καλή χρονιά για το συνεδριακό τουρισμό στη χώρα μας. Όμως μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, τη δεύτερη περίοδο του χρόνου που πραγματοποιούνται συνέδρια, ακυρώθηκαν πολλά συνέδρια και μειώθηκε ο αριθμός των συμμετεχόντων σε αυτά που έγιναν. Το κλίμα σιγά- σιγά αλλάζει και η συνεδριακή αγορά δίνει και πάλι το στίγμα της. Αναπτύσσονται συνεχώς, ενώ τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από τα συνέδρια συνεχίζουν να είναι κατά πολύ μεγαλύτερα από κάθε μορφή τουρισμού.

Πιστεύω ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 μπορούν να λειτουργήσουν ως κράχτης για τα συνέδρια στη χώρα μας, Είναι ίσως ο μόνος τρόπος για να επιτύχει το αιώνιο όραμα της για στροφή στον ποιοτικό τουρισμό.

Ο Συνεδριακός τουρισμός είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη μορφή κατά τα τελευταία χρόνια. Αφορά ειδικές ομάδες ατόμων, δηλαδή επιχειρηματίες, επιστήμονες, στελέχη επιχειρήσεων που ταξιδεύουν κυρίως για επιμορφωτικούς σκοπούς, ενημέρωση, για την παρακολούθηση συνεδρίου και ακόμη για την επίσκεψη μιας έκθεσης ή για την

πραγματοποίηση κάποιας εμπορικής συνάντησης για πωλήσεις, προώθηση προϊόντων κ.α.

Ο Συνεδριακός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που διεθνώς συγκεντρώνει μεγάλο ενδιαφέρον. Πρόκειται για μια συναλλαγματοφόρο μορφή αφού στα συνέδρια συμμετέχουν άτομα κυρίως υψηλού εισοδηματικού επιπέδου. Πλεονέκτημα του συνεδριακού τουρισμού είναι ότι λειτουργεί ικανοποιητικά και κατά την εκτός αιχμή περίοδο καθώς και σε τουριστικές ή μη τουριστικές περιφερειακές περιοχές.

Ο Νομός Ιωαννίνων έχει αναπτύξει τον συνεδριακό τουρισμό τα τελευταία χρόνια και αποτελεί μια σημαντική πηγή εσόδων για το Νομό. Αρχικά, οι συνεδριακοί του χώροι δεν ήταν και τόσο ικανοποιητική για την πραγματοποίηση ενός συνεδρίου. Κυρίως χρησιμοποιούνταν ως αίθουσες ομιλίας και συνεύρεσης μικρό αριθμό ατόμων, χωρίς τον απαραίτητο τεχνολογικό εξοπλισμό που χρειάζεται για την διεξαγωγή ενός συνεδρίου. Μέχρι πριν από μερικά χρόνια οι χώροι που διοργάνωναν συνέδρια ήταν μια αίθουσα του πανεπιστημίου, μία της ΕΗΜ και μια του Ξενοδοχείου Ξενία, από τις οποίες μόνο στις δύο πρώτες υπήρχε υποδομή για μεταφραστικό. Στη συνέχεια δημιουργήθηκε η αίθουσα του Πνευματικού κέντρου του Δήμου Ιωαννιτών, το Συνεδριακό κέντρο Μετσόβου και το Συνεδριακό κέντρο του Δήμου Κόνιτσας. Τέλος, με την δημιουργία δύο νέων ξενοδοχείων Α κατηγορίας το DU LAC και το EPIRUS PALACE, που διαθέτουν συνεδριακές αίθουσες μεγαλύτερης χωρητικότητας και πλήρη εξοπλισμό, συμπληρώθηκε η λίστα με τα συνεδριακά κέντρα στο νομό.

Ας δούμε στη συνέχεια ποια είναι τα συνεδριακά κέντρα του Νομού και την χωρητικότητά τους:

EPIRUS PALACE*****

ΑΙΘΟΥΣΕΣ	ΜΠΟΥΦΕ	ΔΕΞΙΩΣΗ/COCTAIL RECEPTION	ΔΕΙΠΝΟ	ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ
ΑΙΘΟΥΣΑ ELECTRA& ALKYONI	600	1000	750	950
ΑΙΘΟΥΣΑ ELECTRA	270	500	350	500
ΑΙΘΟΥΣΑ ALKYONI	220	400	270	350
ΑΙΘΟΥΣΑ NEFELI	150	250	180	250
LIVE HALL	120	200	130	
GARDEN	1000	1500	1000	

HOTEL DU LAC ****

ΑΙΘΟΥΣΕΣ	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΑΙΘΟΥΣΑ 1	100 (Όρθιους)
ΑΙΘΟΥΣΑ 2	100 «
ΑΙΘΟΥΣΑ 3	100 «
ΑΙΘΟΥΣΑ 1+ ΧΩΡΟΣ ΣΑΛΟΝΙΟΥ	1200

ΛΟΙΠΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

ΑΙΘΟΥΣΕΣ	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ	700
ΑΙΘΟΥΣΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ	500
ΑΙΘΟΥΣΑ ΕΗΜ	200
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΞΕΝΙΑ	100

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΜΕΤΣΟΒΟΥ& ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΙΘΟΥΣΕΣ	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΙΘΟΥΣΑ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	220
ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΑΙΘΟΥΣΕΣ «	40
ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΗ ΑΙΘΟΥΣΑ ΚΟΝΙΤΣΑΣ	150

Σχετικά με τον εξοπλισμό των Συνεδριακών Αιθουσών γνωρίζουμε ότι το EPIRUS PALACE διαθέτει όλο τον απαιτούμενο τεχνικό (ηλεκτρονικό και οπτικό) εξοπλισμό που είναι απαραίτητο για την διεξαγωγή ενός συνεδρίου. Το HOTEL DU LAC διαθέτει όλο τον τεχνικό εξοπλισμό (ηλεκτρονικά- οπτικά μέσα, slide, projector, κατάλληλο φωτισμό, κλιματιζόμενες αίθουσες), αίθουσα για CAFE BREAK και μεταφραστικό μηχάνημα.

Επίσης η αίθουσα του Πανεπιστημίου, της ΕΗΜ και του Πνευματικού Κέντρου διαθέτουν υποδομή για μεταφραστικά. Πλήρεις είναι και τα συνεδριακά Κέντρα Μετσόβου και Κονίτσης. Του Μετσόβου διαθέτει μεταφραστική κάλυψη σε 7+1 γλώσσες και πλήρη υποδομή για προβολές, Εκθεσιακό χώρο, Εστιατόριο και Μικρό Ξενώνα με 19 δωμάτια. Της Κονίτσας διαθέτει πλήρως εξοπλισμένη συνεδριακή αίθουσα που περιλαμβάνει: slide/ overhead projector, laser, pointer video, interface computer, μεταφραστική καμπίνα 3+1 γλωσσών καθώς και ηλεκτρονική οθόνη ειδική για προβολής βίντεο. Επιπλέον διαθέτει σύστημα επιτήρησης, το οποίο αποτελείται από κάμερες για τη μετάβαση εικόνας και ήχου από την αίθουσα του συνεδρίου στη γραμματεία. Για τη μετακίνηση των συνέδρων και τη γνωριμία με την περιοχή διατίθενται δύο λεωφορεία.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η σημερινή συνεδριακή υποδομή του Νομού είναι αρκετά ικανοποιητική. Σύμφωνα με την Κυρία Βούρδα, υπεύθυνη στο ξενοδοχείο DU LAC, οι συνεδριακές συνεστιάσεις το χρόνο στο ξενοδοχείο είναι 100 περίπου. Δηλαδή, 20 τα Συνέδρια και περίπου 80 οι Ημερίδες (τύποι συνεδρίου- ομιλιών, διάρκειας 1 ημέρας).

Ο Κος Σταύρου, διευθυντής του ΕΟΤ Ιωαννίνων, υποστηρίζει ότι η τουριστική κίνηση στο νομό, οφείλεται αρκετά στον Συνεδριακό Τουρισμό. Σε αυτό έχει συντελέσει η κατασκευή των δύο ξενοδοχείων Epirus Palace και Du Lac που επενδύοντας στη συνεδριακή υποδομή βοηθούν την πόλη και προωθούν τα ξενοδοχεία τους.

Προσωπικά πιστεύω ότι η πόλη έχει τη δυνατότητα να εξελιχθεί περισσότερο στο τομέα του Συνεδριακού τουρισμού, δημιουργώντας και άλλες συνεδριακές αίθουσες μεγαλύτερης χωρητικότητας με περισσότερες υπηρεσίες. Με την κατάλληλη υποδομή και διαφήμιση, η παρουσία του νομού στον τομέα του Συνεδριακού τουρισμού είναι σίγουρο πως θα αποδειχθεί κερδοφόρα.

6.3 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

«Αγροτουρισμός είναι εκείνη η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους κύρια στη γεωργία, σε μικρές μονάδες οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής με στόχο την δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος στον τοπικό πληθυσμό, τόσο από την ενοικίαση των καταλυμάτων στους τουρίστες, όσο και από την τροφοδοσία αυτών με προϊόντα τοπικής παραγωγής καθώς επίσης και προϊόντα συναφών δραστηριοτήτων (χειροτεχνίας-οικοτεχνίας) επιτόπιος παραγομένων.»

Δύο κύριες μορφές αγροτουρισμού είναι η (α) η FARMHOUSE HOLIDAYS και (β) η BED and BREAKFAST. Η πρώτη μορφή είναι εκείνη που καλύπτει την φιλοξενία των τουριστών σε μεγάλα αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες αλλά και την καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής των ίδιων των αγροτών. Η δεύτερη είναι εκείνη όπου οι τουρίστες φιλοξενούνται σε μικρά τουριστικά καταλύματα - παραδοσιακοί οικισμοί, όπου εκτός από τη διαμονή παρέχεται παράλληλα πρωινό γεύμα. Η πρώτη μορφή εφαρμόζεται κυρίως σε μεγάλες χώρες όπου επικρατεί η έννοια της μεγάλης ιδιοκτησίας και της μεγάλης γεωργικής εκμετάλλευσης (π.χ. Γερμανία, Αυστρία, κ.λπ), ενώ η δεύτερη σε χώρες όπου το στοιχείο της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι το μικρό μέγεθος.

Ο Αγροτουρισμός στοχεύει κυρίως στην εξασφάλιση πρόσθετου-συμπληρωματικού εισοδήματος στους αγρότες και η προσφορά εναλλακτικής λύσης στο μαζικό τουρισμό για το σύγχρονο άνθρωπο της βιομηχανικής κοινωνίας που αναζητά ένα απλό, ήσυχο αλλά και οικονομικό τόπο να περάσει τις διακοπές του. Η δημιουργία του πρόσθετου εισοδήματος μπορεί να λειτουργήσει θετικά στη συγκράτηση ή την επαναφορά του ντόπιου πληθυσμού στην ύπαιθρο.

Ο Αγροτουρισμός συνθέτει μια νέα θεώρηση, ένα νέο τρόπο ζωής και σκέψης και μια νέα φιλοσοφία που φέρνει τον άνθρωπο κοντά στο φυσικό περιβάλλον. Γενικά οι έννοιες της « σπιτικής φιλοξενίας» (home hospitality), της δημιουργίας και της σύσφιξης των ανθρώπινων σχέσεων ανάμεσα σε ανθρώπους από διαφορετικούς τόπους τοποθετούνται στο κέντρο της αγροτουριστικής θεωρίας. Ο αγροτουρισμός δίνει τη δυνατότητα στον σύγχρονο άνθρωπο της « άχρωμης» πόλης να ξεφύγει από τους απάνθρωπους ρυθμούς της και να ξεφύγει σε ένα περιβάλλον όπου δεσπόζει η αληθινή επικοινωνία, η γαλήνη και η ηρεμία και η ομορφιά της φύσης.

Ο Νομός Ιωαννίνων αποτελείται στο μεγαλύτερο μέρος του από αγροτικές περιοχές με πλούσιες φυσικές καλλονές και παράδοση. Το πρώτο πράγμα που έρχεται στο μυαλό μας όταν σκεφτόμαστε την Ήπειρο, είναι σίγουρα όλα εκείνα τα απομακρυσμένα χωριά με τους ντόπιους κατοίκους που έχουν πανέμορφα πέτρινα σπίτια πάνω στα βουνά και ασχολούνται καθημερινά με την αγροτική παραγωγή τους.

Δυστυχώς, αυτό δεν ισχύει για όλα τα χωριά. Από τη μια, υπάρχουν εκείνα τα χωριά που είναι συγκροτημένα και αξιοποιημένα και από την άλλη αυτά που έχουν ερημώσει γιατί οι κάτοικοι μετακόμισαν στην πόλη για λόγους οικονομικούς, επαγγελματικούς, εκπαιδευτικούς.

Ειλικρινά ξεκινώντας αυτή την εργασία και κάνοντας μια περιήγηση σε πολλά χωριά κυρίως του Ανατολικού Ζαγορίου και της Κόνιτσας αντίκρισα ένα πολύ πλούσιο φυσικό τοπίο εντελώς ερημωμένο και με πολλά παραδοσιακά σπίτια εγκαταλελειμμένα. Αντίθετα επισκέπτοντας τα χωριά του Δυτικού και Κεντρικού Ζαγορίου, του Μετσόβου και της Κόνιτσας παρατήρησα μια τελείως διαφορετική κατάσταση. Παραδοσιακοί Οικισμοί - Ενοικιαζόμενα δωμάτια, Ξενοδοχεία, Παραδοσιακές ταβέρνες, καφενεία, μίνι- μάρκετ λειτουργούν.

Ο Νομός Ιωαννίνων ενώ διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, τύπου «Farmhouse», έχει αρκεστεί στον τύπο «Bed and Breakfast» δηλαδή στην ανακαίνιση ορισμένων παλαιών σπιτιών και στη μετατροπή τους σε παραδοσιακά τουριστικά καταλύματα.

Κυρίως παραδοσιακούς οικισμούς και αγροτουριστικές δραστηριότητες (χειροτεχνίες, ξυλουργίες, τοπικά προϊόντα: τσίπουρο, κρασί, γαλακτοκομικά προϊόντα.) συναντάμε, όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, στο Μέτσοβο, το Ζαγόρι, την Κόνιτσα, στο Πωγώνι και ελάχιστα στα Τζουμέρκα.

Βασικό στοιχείο που πρέπει να διαθέτουν οι παραδοσιακοί οικισμοί και οι δραστηριότητες αυτές είναι να μην είναι στημένες, τυποποιημένες και να περιέχουν ξένα έθιμα. Είναι πολύ σημαντικό για τον επισκέπτη να καταλάβει και να νιώσει τον τρόπο ζωής των κατοίκων στο αγροτική περιοχή. Στο νομό Ιωαννίνων και συγκεκριμένα στο χωριό Δολό του Πωγωνίου, υπάρχει το αγροτουριστικό συγκρότημα του Χριστόφορου Κωσταρά. Στο διαφημιστικό σποτ, σε τοπικό οδηγό, του Κ. Κωσταρά αναφέρεται: «Το αγροτουριστικό συγκρότημα μας αποτελεί μια πρωτοποριακή ιδέα που συνδέει τη σύγχρονη ζωή με την παράδοση της περιοχής. Διαθέτει ξενώνες, εστιατόριο, αναψυκτήριο και μπαρ σε μια ταιριαστή σύνθεση λαϊκής παράδοσης με την σύγχρονη αντίληψη, προσφέρει υπηρεσίες υψηλής στάθμης.» Συνεχίζοντας αναφέρει: «Οι οικολογικές καλλιέργειες και η ντόπια κτηνοτροφία προσφέρουν στο πιάτο του επισκέπτη τα φρέσκα κηπευτικά και τα αγνά γαλακτοκομικά προϊόντα».

Το συγκρότημα αυτό ενώ από την μία πλευρά τονίζει την παραδοσιακή του εικόνα, από την άλλη αναφέρει την ύπαρξη «μπαρ», εντός του συγκροτήματος. Παρατηρούμε ότι η επιχειρηματική πρωτοβουλία του κυρίου είναι πολύ αξιόλογη και χρήσιμη για την περιοχή, από την άλλη όμως παρατηρούμε αναμειγνύει το παραδοσιακό με το μοντέρνο στοιχείο, δημιουργώντας έτσι μια τελείως διαφορετική εντύπωση για το συγκρότημα.

Στο Μέτσοβο υπάρχουν αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί και παραδοσιακού τύπου ξενοδοχεία - καταφύγια. Δεν υπάρχει ούτε εδώ κάποιο αγροτουριστικό συγκρότημα Farm house. Τα περισσότερα είναι τύπου Bed and Breakfast. Υπάρχουν αρκετά στο Μέτσοβο για να εξυπηρετηθούν οι επισκέπτες.

Είναι κρίμα το γεγονός ότι ενώ οι Μετσοβίτες εξακολουθούν να ασχολούνται με τις αγροτουριστικές δραστηριότητες δηλαδή την χειροτεχνία, την ξυλουργία, την κτηνοτροφία, την παραγωγή γαλακτομικών προϊόντων δεν έχει δημιουργηθεί κάποιο συγκρότημα όπου θα μπορούσαν οι τουρίστες να παρακολουθούν όλες αυτές τις διαδικασίες, να συμμετέχουν και να ασχολούνται και οι ίδιοι. Είναι πολύ σημαντικό για την ψυχολογία ενός επισκέπτη να έχει τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με αυτόν τον διαφορετικό τρόπο ζωής.

Είναι φυσικό ότι μετά από μια τέτοια εμπειρία ο τουρίστας - επισκέπτης να έχει άλλες αναμνήσεις, τελείως διαφορετικές από εκείνες που όλοι μας βιώνουμε στα παραθαλάσσια τουριστικά θέρετρα. Το Μέτσοβο μπορούμε να πούμε ότι επιτρέπει στους επισκέπτες του να συμμετέχουν ως παρατηρητές κάθε χρόνο τον Ιούλιο στο φημισμένο «Αντάμωμα των Βλάχων». Επίσης μπορούν να παρακολουθήσουν από την 1^η έως τις 30 Αυγούστου τα λεγόμενα « Πίχτεια», σημαντικά φεστιβάλ τέχνης και λαϊκής παράδοσης και φυσικά στα « πανηγύρια» που οργανώνονται στα χωριά από τον Ιούλιο έως το Σεπτέμβριο.

Το Μέτσοβο κατά την άποψη μου έχει καταπληκτικές προδιαγραφές για την ανάπτυξη ενός ιδανικού παραδοσιακού αγροτουριστικού συγκροτήματος. Επίσης, δίνεται οι δυνατότητα στους τουρίστες να επισκεφτούν το Τυροκομείο Ιδρύματος Βαρώνου Μιχαήλ Τσοτίσα όπου παράγονται τα φημισμένα τυροκομικά προϊόντα.

Και στα περίφημα Ζαγοροχώρια η εικόνα του αγροτουρισμού είναι ίδια. Πανέμορφες περιοχές με πλούσιο φυσικό τοπίο και πολλούς παραδοσιακούς οικισμούς. Επικρατεί και πάλι η εικόνα των Bed and Breakfast καταλυμάτων. Τα παραδοσιακά αυτά καταλύματα υπάρχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό στα Κεντρικό και Δυτικό Ζαγόρι και πολύ λίγο στο Ανατολικό. Δυστυχώς, ούτε και στο Ζαγόρι υπάρχει κάποιο μεγάλο συγκρότημα που να συνδυάζει και τις αγροτουριστικές δραστηριότητες σε συνδυασμό με τη διαμονή. Στα περισσότερα χωριά του Ζαγορίου τα σπίτια και οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι λιθόκτιστοι. Γενικά δεσπόζει η πέτρα σε όλα: στις πλατείες, στις γέφυρες, στα μονοπάτια, στις εκκλησίες και στις παραδοσιακές πέτρινες βρυσούλες που συναντάμε στις πλατείες των χωριών. Στα Ζαγοροχώρια έχει αναπτυχθεί σε μεγαλύτερο μέρος ο Οικοτουρισμός και λιγότερο ο Αγροτουρισμός.

Οι περισσότεροι ιδιοκτήτες των παραδοσιακών οικισμών, δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι σε αυτά τα χωριά. Οι περισσότεροι διαμένουν στα χωριά αυτά κατά τις περιόδους τουριστικής κίνησης και είναι κυρίως μόνιμοι κάτοικοι Ιωαννίνων, που απλά ασχολούνται με τον αγροτουρισμό μόνο

για καθαρά επαγγελματικούς σκοπούς. Στα Ζαγοροχώρια οι επισκέπτες μπορούν να παρακολουθήσουν τον Αύγουστο την συνάντηση των Σαρακατσαναίων στο Γυφτόκαμπο και επίσης όλα τα παραδοσιακά πανηγύρια που οργανώνονται σε όλα τα χωριά από τον Ιούλιο έως το Σεπτέμβριο.

Πιστεύω πάντως ότι τα Ζαγοχώρια κατέχουν όλες τις προϋποθέσεις για μια περαιτέρω εξέλιξη στον αγροτουρισμό.

Στη Κόνιτσα ο αγροτουρισμός βρίσκεται στο ίδιο πεδίο ανάπτυξης. Διαθέτει και αυτή αρκετούς παραδοσιακούς ξενώνες και ξενοδοχεία τύπου Bed and Breakfast. Από την πλευρά των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, η Κόνιτσα δίνει την ευκαιρία στους επισκέπτες της να παρακολουθήσει και να συμμετάσχει στις εξής δραστηριότητες:

- * Η σημαντικότερη αγροτουριστική δραστηριότητα είναι αυτή που διαδραματίζετε όλο το μήνα Νοέμβριο και κορυφώνεται με την περίφημη « Βραδιά τσίπουρου». Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης ο κόσμος συγκεντρώνεται, και ντόπιοι και επισκέπτες κουβαλώντας γλυκά, τις παραδοσιακές πίτες και άλλους παραδοσιακούς μεζέδες. Η έκδηλωση κορυφώνεται με την παρουσία παραδοσιακής κομπανίας, που με τη γνήσια Κονιτσιώτικη μουσική δίνει την ευκαιρία για ένα πραγματικό ξεφάντωμα.
- * Επίσης άλλες δραστηριότητες είναι το « Καζάνι» , όπου πραγματοποιείται γλέντι στην πλατεία του χωριού όπου μοιράζονται εκλεκτά εδέσματα μαγειρεμένα στο καζάνι με τη συνοδεία ορχήστρας. Οι Αποκριάτικες εκδηλώσεις όπου αναβιώνετε το έθιμο «Χάσκαρο» και τα παραδοσιακά πανηγύρια.

Τέλος, στα Τζουμέρκα ο αγροτουρισμός έχει αναπτυχθεί σε πολύ μικρό ποσοστό. Σε όλο το Δήμο Τζουμέρκων, συναντάμε μόνο δύο παραδοσιακούς οικισμούς, έναν στο Συρράκο και δύο στους Καλλαρύτες και ένα στο ξενοδοχείο στα Πράμαντα. Η περιοχή αυτή είναι πραγματικά ανέγγιχτη από το μοντέρνο κόσμο. Δυστυχώς, μια τόσο όμορφη περιοχή που συγκεντρώνει αρκετούς επισκέπτες, κυρίως για οικοτουριστικές δραστηριότητες, δεν έχει αξιοποιηθεί. Αυτό είναι φταίξιμο κυρίως των αρχών, που ενώ γνωρίζουν την τουριστική κίνηση της περιοχής και το ενδιαφέρον των επισκεπτών για τις οικοτουριστικές δραστηριότητες δεν έχουν κινητοποιηθεί ώστε να μπορούν να εξυπηρετήσουν τους επισκέπτες τους. Κύριες αγροτουριστικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του έτους είναι:

- * Το πρώτο δεκαήμερο του Μαΐου πραγματοποιείται « Η Γιορτή της Πίτας στο χωριό Ραφταναίοι. Κατά την εκδήλωση αυτή γυναίκες του χωριού φέρνουν πίτες που έχουν φτιάξει και την μοιράζουν στους παρευρισκόμενους. Συνοδεύεται από παραδοσιακή μουσική, όπου ο χορός είναι ελεύθερος.

- * Τέλος καλοκαιριού πραγματοποιείται η « Συνάντηση των Ραφτανιτών». Με παραδοσιακούς μεζέδες και μουσική.
- * Το 1^ο Σάββατο του Αυγούστου πραγματοποιείται το « Αντάμωμα των δημοτών και επισκεπτών» στην κορυφή του Λάππατα που έχει υψόμετρο 1333μ.
- * Τον Ιούλιο πραγματοποιείται το « Αντάμωμα των κατοίκων των Βλαχόφωνων χωριών της περιοχής : Συρράκο, Παλαιοχώρι, Καλλαρούτες, Ματσούκι και Βαθύπεδο.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί του νομού είναι τόποι που εκφράζουν τη συνέχεια αποδίδοντας ταυτόχρονα και την ομογένεια του ηπειρωτικού χώρου μέσα από τις κατά τόπους διαφορές. Τα στοιχεία της τοπικής αρχιτεκτονικής (πελεκημένη πέτρα) δεν περιορίζονται μόνο στα πλαίσια των οικισμών αλλά σε όλη την κοινοτική έκταση των χωριών (αποθήκες, καλύβια, νερόμυλοι, νεροτριβές, γεφύρια, χάνια, βρύσες, πηγάδια, στέρνες κ.τ.λ.).

Σε αυτό σημείο μπορούμε να αναφέρουμε έναν συνδυασμό δύο τουριστικών μορφών που μπορούμε να κάνουμε: του Αγροτουρισμού με το Πολιτιστικό - Ιστορικό Τουρισμό. Δηλαδή οι επισκέπτες διαμένοντας στους παραδοσιακούς οικισμούς των χωριών, έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν και το ιστορικό και πολιτιστικό τους περιβάλλον. Δηλαδή να επισκεφτούν μουσεία, μοναστήρια, μνημεία, ιστορικούς χώρους και γενικά να συμμετάσχουν στις διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις και γιορτές τους. Ιδιαίτερα στο Νομό Ιωαννίνων, που είναι πλούσιος σε ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία. Μια διαδρομή στους παραδοσιακούς οικισμούς του νομού μπορεί εύκολα να αναδείξει και τις επιμέρους πολιτιστικές του ενότητες. Αυτό όμως το θέμα θα το εξετάσουμε αναλυτικά πιο κάτω.

6.4 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο οικότουρισμός αποτελεί μια νέα εναλλακτική μορφή τουρισμού με τα δικά της χαρακτηριστικά και αρκετές ιδιομορφίες. Δημιουργήθηκε κυρίως από την ανάγκη του ανθρώπου να ξεφύγει από την πόλη και να έρθει σε επαφή με το φυσικό του περιβάλλον. Αρχικά εμφανίστηκε ως τουρισμός ομάδων με εξειδικευμένα ενδιαφέροντα. Στις μέρες μας συνδυάζεται με πληθώρα άλλων μορφών: τουρισμό περιπέτειας, χειμερινό τουρισμό, ορειβασία, αθλητικό τουρισμό κ.α.

Η νέα αυτή μορφή τουρισμού αντικαθιστά την ένταση ζωής στην πόλη με τη γαλήνη της φύσης, την πνευματική δραστηριότητα με την φυσική κινητικότητα και συμβάλλει στην στροφή του ενδιαφέροντος προς άλλες κατευθύνσεις. Εδώ εκδηλώνεται ενδιαφέρον για υγιεινή ζωή, αθλητισμό, παραδοσιακά προϊόντα, ήθη, έθιμα, περιπέτεια.

Ο τουρίστας του οικότουρισμού έχει το προφίλ του φυσιολάτρη και του περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένου ανθρώπου που επιθυμεί να ταξιδέψει σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, προκειμένου να βιώσει την αυθεντική εικόνα των τόπων και των ανθρώπων. Παραδοσιακοί οικισμοί, βιότοποι, παρατηρητήρια πουλιών, παρθένα δάση, οροσειρές, δύσβατα ποτάμια με πλούτο χλωρίδας και πανίδας, αυθεντικά χωριά αποτελούν πλέον τον σκοπό για τον οποίο θα μετακινηθεί τουριστικά. Ο τουρίστας αυτός είναι σημαντικό να αγαπάει το φυσικό του περιβάλλον και κατά τη διάρκεια της διαμονής του να το σέβεται και να το διατηρεί καθαρό.

Ο Νομός Ιωαννίνων για τους λάτρεις της φύσης είναι ο ιδανικός τόπος. Τα άγρια ποτάμια και τα βουνά με τις χιονισμένες κορυφές αποτελούν ένα προστατευτικό φυσικό περιβάλλον για μια εκπληκτική ποικιλία άγριας φύσης. Εκατοντάδες σπάνιων και μοναδικών ειδών άγριων λουλουδιών ευδοκούν ανενόχλητα. Τα μεγάλα φυσικά δάση στεγάζουν δεκάδες είδη πουλιών, όπως επίσης τα ποτάμια και τα λιβάδια. Ο νομός Ιωαννίνων είναι ένας ήσυχος τόπος που προσφέρει γαλήνη και ηρεμία σε αυτούς που έχουν κουραστεί από το θόρυβο της πόλης, τις πιέσεις της ζωής και της εργασίας. Είναι ένας τόπος όπου η χαλάρωση έρχεται φυσικά.

Είναι ιδανικός προορισμός για αυτούς που αναζητούν την περιπέτεια και προσφέρει πολλές ευκαιρίες για όλων των ειδών τα σπορ. Βοηθάει τον επισκέπτη να απολαύσει έναν υγιεινό τρόπο ζωής κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του. Από τον καθαρό αέρα και τα πεντακάθαρα νερά έως τα φρέσκα προϊόντα που χρησιμοποιούνται. Είναι γενικά μια περιοχή που διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για μια άψογη οικότουριστική οργάνωση. Η οικολογική σημασία του νομού είναι πολύ μεγάλη. Περιβαλλοντική εκπαίδευση, φυσιολατρικοί περίπατοι είναι οι πλέον ενδεικνυόμενες τουριστικές δραστηριότητες που σε συνδυασμό με άλλες θα μπορούσαν να κάνουν μια πολυήμερη διαμονή αρκετά ευχάριστη και ενδιαφέρουσα.

Εντοπίζοντας όλα τα παραπάνω θετικά σημεία, οι αρμόδιοι φορείς κινητοποιήθηκαν για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού.

Επίσης σε αυτή την προσπάθεια μεσολάβησε και η δημιουργία ιδιωτικών εταιριών που οργανώνουν αυτές τις δραστηριότητες, όπως η TREKKING HELLAS, με έδρα τα Ιωάννινα και η NO LIMITS με έδρα την Κόνιτσα. Μπορούμε επομένως να πούμε ότι ο οικοτουρισμός είναι μια αρκετά αναπτυγμένη μορφή στο νομό και πολύ κερδοφόρα. Ο οικολογικός τουρισμός του νομού εντοπίζεται κυρίως στο τρίγωνο Μετσόβου- Ζαγορίου- Κόνιτσας, όπου επικρατεί ένας μοναδικός συνδυασμός φυσικής ομορφιάς και δομημένου περιβάλλοντος. Ενδιαφέρον πεδίο αποτελεί η τεχνητή λίμνη Αώου. Επίσης πολύ αξιόλογες οικοτουριστικές περιοχές είναι τα Τζουμέρκα (με τη χαράδρα του Αράχθου) και ο άξονας Πωγωνιανή- Δόλο- Δελβινάκι.

Κύριες δραστηριότητες που περιλαμβάνει ο οικοτουρισμός είναι:

1. Bird watching
2. Canyoning
3. Flying Fox
4. Rafting- Kayiak
5. Αιωροπτερισμός
6. Αναρρίχηση
7. Εθνικά μονοπάτια
8. Ιππασία
9. Μονοπάτια
10. Ορειβασία
11. Ορειβατικό ποδήλατο
12. Ορειβατικό Σκι
13. Πεζοπορικές διαδρομές
14. Τοξοβολία

Εδώ μπορούμε να εντάξουμε τον χειμερινό τουρισμό του νομού που διαθέτει τα χιονοδρομικά κέντρα Μετσόβου. Ο οικοτουρισμός σχετίζεται δηλαδή με τις ακόλουθες μορφές τουρισμού : τον Περιπατητικό, τον Περιηγητικό, τον Ορειβατικό, τον τουρισμό περιπέτειας και τον αθλητικό τουρισμό. Ο τουρισμός περιπέτειας (Καγιάκ, Κανό...) στους ποταμούς Αώο, Βοϊδομάτη, Σαραντάπορο και στον Άραχθο. Ο Αιωροπτερισμός στα Ιωάννινα και στην Κόνιτσα και οι αναρρίχηση σε πολλές περιοχές. Ο νομός επίσης έχοντας το 88% του εδάφους του να καλύπτεται από βουνά αποτελεί έναν ιδανικό στίβο για δραστηριότητες εσωτερικών υδάτων και ορεινές δραστηριότητες αναψυχής. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του νομού είναι πως οι παραπάνω δραστηριότητες μπορούν υλοποιηθούν σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε κάθε δραστηριότητα ξεχωριστά, σε ποιες περιοχές εκτελούνται, τη χρονική περίοδο που εκτελούνται και το βαθμό δυσκολίας κάθε δραστηριότητας.

1. Bird Watching (παρατηρητήρια σπάνιων πουλιών)

Περιοχή: Μέτσοβο
Τοποθεσία: Εθνικός Δρυμός Πίνδου
Περιγραφή: Η περιοχή του εθνικού Δρυμού έχει χαρακτηριστεί από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία ως Σημαντική περιοχή για τα πουλιά της Ελλάδας (ΣΠΠΕ), λόγω του μεγάλου αριθμού Ορνιθοπανίδας αποτελούμενη από σπάνια είδη αρπακτικών δρυοκολαπτών.
Περίοδος: Όλο το χρόνο

2. Canyoning(κατάβαση φαράγγιού μέσα από καταρράκτες)

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Καστανοχώρια
Περιγραφή: Η κατάβαση αρχίζει λίγο πιο κάτω από την πλατεία του χωριού. Το φαράγγι έχει 23 ραπέλ , ύψους 50 έως 40 μέτρα και καταλήγει στον Άραχθο ποταμό.
Περίοδος: Όλο το χρόνο

Περιοχή : Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Πετροβούνι
Περιγραφή: Η κατάβαση γίνεται σε ένα μικρό φαράγγι κάτω από το χωριό. Περιλαμβάνει 5 ραπέλ, ύψους 10 έως 25 μέτρων και στη συνέχεια επιστρέφει στο σημείο εκκίνησης.
Περίοδος: Όλο το χρόνο

3. Flying- Fox

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Πλάκα Ραφταναίων
Περιγραφή: Το πέραςμα γίνεται στην περιοχή της πλάκας, πάνω από τον Άραχθο ποταμό και δίπλα στη γέφυρα.
Περίοδος : Μάιο - Νοέμβριο

4. Rafting - Καγιάκ(καταβάσεις ποταμών)

Περιοχή : Κόνιτσα
Τοποθεσία: Βοβούσα - Παλιοσέλι
Περιγραφή: Η κατάβαση αρχίζει από την Βοβούσα και τελειώνει στη γέφυρα του δασικού δρόμου Βρυσοχώρι - Παλιοσέλι. Πρόκειται για μια διαδρομή υψηλών απαιτήσεων αφού έχει συνεχόμενη υψηλή δυσκολία και μεγάλο μήκος κατάβασης. Αυτό προϋποθέτει πολύ μεγάλη εμπειρία και πολύ καλή φυσική κατάσταση από του συμμετέχοντες. Για να είναι εφικτή η κατάβαση θα έπρεπε να υπάρχει μια ελάχιστη ποσότητα νερού στην γέφυρα της Βοβούσας η οποία να είναι 45 εκ. και να μην ξεπερνάει τα 65 εκ. Η κατάβαση μπορεί να γίνει με καγιάκ, monoraft, ή

hotdog, με λιγότερα νερά.
Βαθμός δυσκολίας: 4 ^{ου} - 5 ^{ου} Βαθμού
Μήκος Διαδρομής: 27 χλμ
Διάρκεια: 4-8 ώρες, ανάλογα με την ποσότητα των νερών.
Προϋποθέσεις συμμετοχής: Απαιτείται εξαιρετική φυσική κατάσταση και άριστη γνώση όλων των τεχνικών κατάβασης, ασφάλειας και διάσωσης από όλο το πλήρωμα.
Περίοδος: Ιανουάριος- Απρίλιος

Περιοχή: Κόνιτσα
Τοποθεσία: Βοϊδομάτη
Περιγραφή: Η κατάβαση αρχίζει από την γέφυρα Παπίγκου, 1,5 χλμ μετά την Αρίστη στον δρόμο προς Πάπιγκο. Ακολουθεί μια καταπράσινη διαδρομή στο Φαραγγί του Βοϊδομάτη και τελειώνει στην έξοδο του φαραγγιού, στην Γέφυρα της Κλειδωνιάς. Η κατάβαση μπορεί να γίνει με καγιάκ, monoraft ή hotdog.
Μήκος Διαδρομής: 5 χλμ.
Διάρκεια: 1-2 ώρες
Προϋπόθεση συμμετοχής: Να ακολουθεί κανείς όλους τους κανόνες συμπεριφοράς σε έναν εθνικό δρυμό. Επίσης απαιτείται άδεια από το Δασαρχείο Κόνιτσας, καθώς επίσης και οι τεχνικές γνώσεις και ο αναγκαίος εξοπλισμός ασφάλειας.
Περίοδος: Δεκέμβριο- Απρίλιο

Περιοχή: Κόνιτσα
Τοποθεσία: Παλιοσέλι- Κόνιτσα
Περιγραφή: Η κατάβαση αρχίζει από την γέφυρα του δασικού δρόμου Βρυσοχώρι- Παλιοσέλι και τελειώνει στην Κόνιτσα. Πρόκειται για μια διαδρομή εξαιρετικών απαιτήσεων αφού έχει συνεχόμενη υψηλή δυσκολία και μεγάλο μήκος κατάβασης. Προϋποθέτει πολύ μεγάλη εμπειρία και καλή φυσική κατάσταση. Σε περίπτωση υψηλής στάθμης νερών η κατάβαση κρίνεται επικίνδυνη ακόμη και για έμπειρους Ράφτερς, αφού φτάνει τον 6 ^ο βαθμό δυσκολίας.
Βαθμός δυσκολίας: 5 ^{ου} Βαθμού
Μήκος Διαδρομής: 25 χλμ
Διάρκεια: 4-8 ώρες
Περίοδος: Ιανουάριο- Απρίλιο

Rafting- Καγιάκ

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Αραχθος
Περιγραφή: Η κατάβαση αρχίζει στην γέφυρα Μπαλντούμας ή εναλλακτικά χαμηλότερη στην Γέφυρα Κράψης. Το πρώτο τμήμα ως την Γέφυρα Κράψης δεν έχει τεχνικές δυσκολίες, απαιτεί ωστόσο προσοχή γιατί υπάρχουν πολλά δέντρα μέσα στο ποτάμι. Περνάει από τη γέφυρα του Παπαστάθη και μπαίνει στη χαράδρα του Αράχθου με πολλά

<p>περάσματα 3^{ου} βαθμού δυσκολίες. Στην Γέφυρα Τσίποβο υπάρχει πρόσβαση για έξοδο. Ακολουθεί το δυσκολότερο πέρασμα του ποταμού, οι Συμπληγάδες, 4^{ου} βαθμού δυσκολίας. Χαμηλότερα περνάει από την κρεμαστή πεζογέφυρα της Λυσιάς και αφού ενωθεί με τον Καλλαρύτικο φτάνει στην γέφυρα Πολιτσάς. Η διαδρομή του φαραγγιού είναι με μικρά περάσματα 2^{ου} και 3^{ου} βαθμού. Η διαδρομή συνεχίζει με περάσματα 3^{ου} και 2^{ου} βαθμού μέχρι την Σκούπα, όπου και γίνεται και η οριστική έξοδος από το ποτάμι. Δυσκολία διαδρομής: 2^{ου}- 4^{ου} Μήκος διαδρομής: 65 χλμ Περίοδος: Οκτώμβριος- Ιούλιος</p>

Rafting - Κανιάκ

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Καλαρρύτικος
Περιγραφή: Η κατάβαση αρχίζει στη Γέφυρα Συγγούνι στους χριστούς, ωστόσο πιο δημοφιλής είναι η εκκίνηση στην Γέφυρα Γκόγκου στο Μιχαλίτσι. Διασχίζει το εντυπωσιακό φαράγγι του Καλαρρυτικού το οποίο περιλαμβάνει δεκάδες τεχνικά περάσματα. Βαθμός δυσκολίας: 2 ^{ου} - 4 ^{ου} Περίοδος : Δεκέμβριος- Μαΐος

5. Αιωροπτερισμός (αλεξίπτωτο πλαγιάς)

Περιοχή: Ιωάννινα
Τοποθεσία: Ασπραγγέλοι
Περιγραφή: στην πόλη λειτουργούν σχολές parapente με θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση. Η καλύτερη γνωριμία με το αλεξίπτωτο πλαγιάς και την μοναδικά εμπειρία της πτήσης. Στο χωριό υπάρχει οργανωμένη πίστα απογειώσεων. Περίοδος: Όλο το χρόνο

Περιοχή: Κόνιτσα
Τοποθεσία: Προφήτης Ηλίας
Περιγραφή: στο λόφο του Προφήτη Ηλία, πάνω από την Κόνιτσα υπάρχει διαμορφωμένη πίστα απογείωσης για τους λάτρεις του σπορ. Μέχρι το σημείο απογείωσης φτάνει άσφαλτος, η Δε προσγείωση μπορεί να γίνει στον χώρο της Αναγνωστοπουλείου Σχολής. Περίοδος: Όλο το χρόνο.

Περιοχή: Ζαγόρι
Περιγραφή: υπάρχει διαμορφωμένος χώρος απογείωσης αιωροπτεριστών. Οι νοτιοδυτικές πλαγιές του Μιτσικελίου προσφέρουν τα κατάλληλα ανοδικά για παρατεταμένη πτήση κατά μήκος των πλαγιών. Περίοδος: Όλο το χρόνο

6. Αναρρίχηση

Περιοχή: Ιωάννινα
Τοποθεσία: Καστρίτσα
Περιγραφή: Βρίσκεται στον λόφο της Καστρίτσας νοτιοανατολικά της λίμνης των Ιωαννίνων. Περιλαμβάνει ένα προπονητικό σύνολο βράχων με περάσματα και ασφαλισμένες διαδρομές ύψους μέχρι 40 μέτρων.
Βαθμός δυσκολίας: 3 ^{ου} -4 ^{ου}
Περίοδος: Όλο το χρόνο

Περιοχή: Ιωάννινα
Τοποθεσία: Νησάκι
Περιγραφή: Δίπλα στον περιφερειακό δρόμο του νησιού υπάρχει ένα συγκρότημα βράχων ύψους 15 μέτρων με αρκετά ασφαλισμένες διαδρομές.
Βαθμός δυσκολίας: 4 ^{ου} -6 ^{ου}
Περίοδος: Όλο το χρόνο

Περιοχή: Τέροβο
Τοποθεσία: 33 ^ο χλμ Ε.Ο. Ιωαννίνων-Άρτας
Περιγραφή: Πρόκειται για βράχια ύψους 80 μέτρων, όπου έχουν ανοιχθεί περίπου 20 διαδρομές, οι περισσότερες σε πολύ καλό ασβεστόλιθο.
Βαθμός δυσκολίας: 4 ^{ου} -7 ^{ου}
Περίοδος: Όλο το χρόνο

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Πλατανούσα
Περιγραφή: Πρόκειται για ένα βράχο 40 μέτρων με διαδρομές υψηλής δυσκολίας.
Περίοδος: Όλο το χρόνο.

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Πλάκα Ραφταναίων
Περιγραφή: Στην έξοδο του φαραγγιού του Άραχθου υπάρχει ένα αναρριχητικό πεδίο ύψους 200 μέτρων με ανοιγμένη μια διαδρομή και δυνατότητα για άνοιγμα νέων.
Περίοδος: Όλο το χρόνο

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Τζουμέρκα
Περιγραφή: Στην βόρεια πλευρά της κορυφής Στρουγκούλα υπάρχει δυνατότητα χειμερινής αναρρίχησης χιονιού ή πάγου. Ανάλογα με τις συνθήκες μιας χρονιάς μπορεί να έχει παγοκαταρράκτες υψηλής δυσκολίας.
Περίοδος: Ιανουάριο- Μάρτιο

Αναρρίχηση

Περιοχή: Ζαγόρι
Τοποθεσία: Αστράκα
Περιγραφή: Το αναρριχητικό πεδίο της Αστράκας είναι από τα καλύτερα στην περιοχή των Ζαγορίων καθώς συγκεντρώνει αρκετές μεγάλες διαδρομές σε έναν αρκετά καλό βράχο. Στην ίδια ορθοπλαγιά υπάρχουν και ορισμένες εξίσου σημαντικές μικτές διαδρομές χιονιού-πάγου.
Περίοδος: Όλο το χρόνο.

Περιοχή: Ζαγόρι
Τοποθεσία: Γκαμήλα
Περιγραφή: Πρόκειται για μια από τις πλέον δυσπρόσιτες ορθοπλαγιές της Ελλάδας με τις λιγότερες επαναλήψεις των διαδρομών της. Έχει πρόσβαση είτε από την Κόνιτσα και την Μονή Στομίου είτε από το καταφύγιο της Αστράκας και το πέρασμα του Καρτρερού.
Περίοδος: Όλο το χρόνο.

Περιοχή: Ζαγόρι
Τοποθεσία: Γκαμήλα II
Περιγραφή: Πρόκειται για μια ορθοπλαγιά συνέχεια της προηγούμενης με σχετικά επικίνδυνο βράχο.
Περίοδος: Όλο το χρόνο

Περιοχή: Ζαγόρι
Τοποθεσία: Τσούκα Ρόσσα
Περιγραφή: πρόκειται για μια ορθοπλαγιά εξίσου εντυπωσιακή και δυσπρόσιτη με αυτές της Γκαμήλας I & Γκαμήλας II. Έχει πρόσβαση από το Βρυσοχώρι.
Περίοδος: Όλο το χρόνο

7. Εθνικά Μονοπάτια

Περιοχή: Μέτσοβο
Τοποθεσία: Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E6
Περιγραφή: Το μονοπάτι E6 διασχίζει την οροσειρά της Πίνδου. Στην περιοχή του Μετσόβου εισέρχεται από το Αρκουδόρεμα και τη Βάλια Κάλντα. Αφού περάσει από τη Σαλούρα Μηλιάς με νοτιοδυτική κατεύθυνση, φτάνει στο χωριό Μηλιά και στρέφει νοτιοδυτικά προς το Μέτσοβο. Μετά το Μέτσοβο συνεχίζει προς το Περιστερί περνώντας δυτικά από την κορυφή Τσουκαρέλα. Λίγο μετά διακλαδίζεται προς τα νότια με το εθνικό μονοπάτι Ο1 το οποίο καταλήγει στο Συρράκο. Το E6 βγαίνει από την περιοχή του Μετσόβου με κατεύθυνση προς την περιοχή της Δωδώνης.
Περίοδος: Μαΐο - Οκτώμβριο

Περιοχή: Κόνιτσα
Τοποθεσία: Εθνικό μονοπάτι Ο6
Περιγραφή: Το μονοπάτι εισέρχεται στην Ήπειρο από την ανατολική πλευρά του Γράμμου και φτάνει στην υψηλότερη κορυφή Τσοούκα Πέτσικ στα όρια με την Αλβανία. Περνάει από τα χωριά Αετομιλήτσα, Λυκόραχη διασχίζει τον Σαραντάπορο ανεβαίνοντας στην δροσοπηγή. Συνεχίζει, ανεβαίνει ως την Δρακολίμνη και τον Σμόλικα.
Περίοδος: Μάιο- Οκτώμβριο

Περιοχή: Ζαγόρι
Τοποθεσία: Εθνικό Μονοπάτι Ο3
Περιγραφή: Το μονοπάτι ξεκινάει από την Αμφιθέα, συνεχίζει περνώντας το Δίκορφο, στους Κήπους, την Σκάλα Κουκουλιού, κατεβαίνει την κοίτη του Βίκου βγαίνοντας στο Μικρό Πάπιγκο. Ανεβαίνει στην Αστράκα και φτάνει στο Βρυσοχώρι. Πρόκειται για ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα μονοπάτια της περιοχής, αφού περνάει από πολλά χωριά του Ζαγορίου.
Περίοδος: Μάιο- Οκτώμβριο

Περιοχή: Ζαγόρι
Τοποθεσία: Εθνικό Μονοπάτι Ε6
Περιγραφή: Το μονοπάτι Ε6 διασχίζει την οροσειρά της Πίνδου. Στο χωριό Ζουζούλη χωρίζεται σε δύο σκέλη. Το δυτικό μπαίνει στην περιοχή του Ζαγορίου. Περνάει από το Δίστρατο, συνεχίζει στην κοιλάδα του Αώου ως την Βοβούσα και μπαίνει στον εθνικό δρυμό.
Περίοδος: Μάιο- Οκτώμβριο

8. Ιππασία

Περιοχή: Μέτσοβο
Τοποθεσία: Οροπέδιο Πολιτσές
Περιγραφή: Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες προσφέρεται η δυνατότητα σε όποιον επιθυμεί να ασχοληθεί με την δραστηριότητα της Ιππασίας. Ιδανικό επίσης πεδίο είναι και όλη η κοιλάδα των πηγών Αώου περιμετρικά της λίμνης.
Περίοδος: Μάιο- Σεπτέμβριο

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Καστανοχώρια: Η διαδρομή αρχίζει από τις εγκαταστάσεις του κέντρου ιππασίας στα Λάζαινα και ακολουθεί δασικούς δρόμους στον πευκόφυτο λόφο πάνω στο χωριό. Εναλλακτικά μπορεί να γίνει και μια διαδρομή προς τον Προφήτη Ηλία με πανοραμική θέα προς την Χαράδρα του Αράχθου.

9. Ορειβασία

Περιοχή: Κόνιτσα
Περιγραφή: Κατά τους χειμερινούς μήνες μπορούν να πραγματοποιηθούν αξιολογες αναβάσεις σε όλα τα βουνά της περιοχής. Σημαντικότερες από όλες αποτελούν σίγουρα οι αναβάσεις προς την ορθοπλαγιά της Γκαμήλας όπου και υπάρχουν και πολύ απαιτητικές διαδρομές χειμερινής αναρρίχησης.

10. Ορειβατικό Ποδήλατο

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Καστανοχώρια
Περιγραφή: Η διαδρομή ξεκινάει από τη Φανερωμένη και ακολουθεί ένα δασικό δρόμο μέσα από πευκοδάση και φτάνει στην Αετοράχη.
Διάρκεια Διαδρομής: 1,5 ώρα
Περίοδος: Όλο το χρόνο

Περιοχή: Μέτσοβο
Τοποθεσία: Στην περιοχή γύρω από τη λίμνη των Πηγών Αώου, υπάρχει μια εκτεταμένη περιοχή ιδανική για ενασχόληση με το Ορειβατικό ποδήλατο.
Περίοδος: Μάρτιο- Νοέμβριο

Περιοχή: Ζαγόρι
Τοποθεσία: Άνω Πεδινά
Περιγραφή: Ξεκινάει από τον οικισμό Άνω Πεδινά σε υψόμετρο 900μ και ακολουθεί αρχικά τον ασφάλτινο δρόμο μέχρι το χωριό Ελαφότοπος. Φτάνει στην αρίστη και συνεχίζοντας καταλήγει στο χωριό Βίκος.
Περίοδος: Απρίλιο- Νοέμβριο

Περιοχή: Ζαγόρι
Τοποθεσία: Μονοδέντρι- Οξιμά- Στούρος
Περιγραφή: Ξεκινάει από το χωριό Μονοδέντρι διασχίζοντας ένα εντυπωσιακό πέτρινο δάσος από βράχινους πύργους επάλληλων πλακοστρώσεων.
Περίοδος: Απρίλιο-Νοέμβριο

11.Ορειβατικό σκι

Περιοχή: Κόνιτσα
Τοποθεσία: Σμόλικας- Γράμμος
Περιγραφή: Οι πλαγίες του Σμόλικα και του Γράμμου προσφέρονται για ιδανικές περιηγήσεις ή διασχίσεις με ορειβατικά σκί.
Περίοδος: Δεκέμβριο- Μάρτιο

Περιοχή: Μετσόβου
Τοποθεσία: Μαυροβούνι, Κορυφή Φλέγκα, Κατάρα και Οροσειρά Περιστερίου.
Περίοδος: Δεκέμβριο- Μάρτιο

12. Πεζοπορικές Διαδρομές

Οι Πεζοπορικές διαδρομές στο νομό αποτελούν την οικοτουριστική δραστηριότητα με τη μεγαλύτερη ζήτηση και από το εσωτερικό και από το εξωτερικό. Δίνουν τη δυνατότητα συνδυασμού οικοτουριστικής δραστηριότητας, με αγροτουρισμό - διαμονή σε παραδοσιακό οικισμό και πολιτιστικού τουρισμού. Με στόχο αυτές τις διαδρομές τα τελευταία χρόνια στο νομό έχουμε αφίξεις συγκεκριμένα από την Αγγλία που έρχονται οργανωμένα γκρουπ (HEADWATER). Στους επόμενους πίνακες παρουσιάζω συνοπτικά τις διαδρομές ανά περιοχή αυτής της δραστηριότητας:

ΚΟΝΙΤΣΑ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ	ΜΗΚΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ
Αετομιλήτσα - Τσούκα	12 χλμ.	4 ώρες	Μάιος - Οκτώμβριος
Αετομιλήτσα- Επάνω Αρένα	5	2.5	«
Δίστρατο- Βασιλίτσα	8	5	«
Καλύβια Κλ. - Άνω Κλειδονιά	3	1.5	Μάρτιο- Δεκέμβριο
Κόνιτσα- Μονή Στομίου	5	1.5	Όλο το χρόνο
Οξυά- Αετομιλήτσα	11	4	Απρίλιο- Νοέμβριο

ΜΕΤΣΟΒΟ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ	ΜΗΚΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ
Ανθοχώρι- Περιστέρι	4χλμ.	3.5 ώρες	Μάιος- Οκτώμβριος
Λίμν. Π.Αώου- Φλέγκα	7χλμ.	3	«
Λ.Π. Αώου- Αρκοδόρεμα	10	4	Απρίλιο- Νοέμβριο
Μηλιά- Κανίζα	6	3	Μάιος- Οκτώμβριος
Μέτσοβο- Μηλιά	18	5,5	«

ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ	ΜΗΚΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ
Καταρράκτης- Καταφρύδι	8 χλμ.	6	Μάιο - Οκτώμβριος
Πράμαντα	5 χλμ.	5	«
Συρράκο- Καλαρρύτες	4	1,5	Όλο το χρόνο
Χουλιαράδες	5	3	Όλο το χρόνο

ΖΑΓΟΡΙ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ	ΜΗΚΟΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ
Βίκος- Πάπιγκο	1,5 χλμ	3 ώρες	Μάιος- Νοέμβριος
Ανω Πεδινά -Οξυά	7	2	Απρίλιος- Δεκέμβριος
Βίτσα- Κουκούλι	4	1,5	Όλο το χρόνο
Βοβούσα- Αυγό	6	4	Μάιος- Οκτώμβριος
Γυφτόκαμπος- Βοβούσα	15	5	Μάιος- Νοέμβριος
Μικ.Πάπιγκο- Δρακολίμνη	12	5	«
Σκάλα Βραδέτου- Μπελόη	5	1,5	Απρίλιος- Δεκέμβριος
Τσεπέλοβο- Γκαμήλα	14	6	Μάιος- Οκτώμβριος
Φαράγγι Βοϊδομάτη	4,5	1,5	Όλο το χρόνο
Φαράγγι Βίκου	11	6	Μάιος - Νοέμβριος

13. Τοξοβολία

Περιοχή: Τζουμέρκα
Τοποθεσία: Καστανοχώρια
Περιγραφή: Γίνεται στην περιοχή του λόφου της Φανερωμένης κοντά στο δάσος.
Περίοδος: Όλο το χρόνο

Επίσης στο Νομό Ιωαννίνων πραγματοποιούνται και οι εξής Αθλητικές Δραστηριότητες:

14. Τέννις (Αντισφαίριση)

Περιοχή: Κουτσελιό Ιωαννίνων
Υπευθ. Φορέας: Λυσισκός Τέννις Κλάμπ
Διαθέτει 4 γήπεδα τέννις Ολυμπιακών προδιαγραφών.
Διαθέτει φωτισμό σε όλα τα γήπεδα για τη νύχτα, snack- bar, cafe, παιδικά χαρά και mini γυμναστήριο.

Περιοχή: Ιωάννινα
Υπευθ. Φορέας: Πάρκο Πυρσινέλλα
Διαθέτει 8 γήπεδα τέννις (6 φωτιζόμενα) με υλικό εδάφους Quig, Snack-Bar.

Στη ιστορική και πολυθρύλητη λίμνη, επιφάνειας 22 τετρ. χλμ διεξάγονται οι ναυταθλητικοί αγώνες κανό, καγιάκ και κωπηλασία. Υπεύθυνος φορές είναι ο Ναυτικός Όμιλος Ιωαννίνων, όπου στις εγκαταστάσεις του υπάρχει και σχολή εκμάθησης αυτών των αθλημάτων. Μια φορά το χρόνο γίνονται τα Πανελλήνιοι και 2 με 3 φορές τα Διασυλλογικά.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι ο Νομός Ιωαννίνων στον τομέα του Οικοτουρισμού έχει αναπτύξει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Σε αυτό έχουν συμβάλει εκτός από τους τοπικούς δημόσιους φορείς (ΕΟΤ, Δ.Ε.Τ.Α.Ι.) και 2 ιδιωτικές εταιρίες η TREKKING HELLAS και η NO LIMITS. Οι οποίες έχουν και αυτές αναπτύξει τις παραπάνω δραστηριότητες Η Trekking Hellas λειτουργεί στο νομό Ιωαννίνων από το 1996 και καλύπτει όλη την περιοχή της Ηπείρου. Διαθέτει προγράμματα με όλες τις Οικοτουριστικές δραστηριότητες(rafting, trekking, canyoning, mountain biking, safari, hotdog, monoraft). Οι τιμές τους σε αυτές τις δραστηριότητες είναι:

Rafting από 40 έως 60 ευρώ.

Trekking από 18 έως 28 ευρώ.

Canyoning και το Mountain Bike 35 ευρώ. Επίσης η εταιρία διαθέτει ειδικά πακέτα κατασκήνωσης για τους νέους από 14- 18 ετών. (535 ευρώ)

Η No Limits λειτουργεί στην Κόνιτσα και ασχολείται με τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση προγραμμάτων που απευθύνονται σε όλους τους φίλους της φύσης και της περιπέτειας. Επιπλέον σχεδιάζει ειδικά προγράμματα για νέους ή οργανωμένες ομάδες. Οι δραστηριότητες (καγιάκ, canyoning, trekking, rappel, Jeep safari, ski- snowboard) εκτελούνται σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Από την οργάνωση ορειβατικών δραστηριοτήτων δεν θα μπορούσε να απέχει ο Ορειβατικό Σύλλογος Ιωαννίνων που με μια εμπειρία 60 χρόνων πραγματοποιεί εκδρομές σε δεκάδες αξιόλογες διαδρομές με διάφορους βαθμούς δυσκολίας.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονίσουμε ότι βασική προϋπόθεση για την ομιλία εξέλιξη του οικοτουρισμού, είναι οι τουρίστες του να σέβονται το φυσικό περιβάλλον το οποίο έχουν την δυνατότητα να « γεύονται».

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο Νομός Ιωαννίνων έχει δραστηριοποιηθεί αρκετά στον τομέα του οικοτουρισμού και με τη βοήθεια της ιδιωτικής πρωτοβουλίας έχει δημιουργήσει ένα ευρύ φάσμα οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, ικανοποιώντας έτσι και την πιο παράξενη επιθυμία.

6.5 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο χειμερινός τουρισμός μπορεί να χαρακτηριστεί και ως μια οικοτουριστική δραστηριότητα. Αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή τουρισμού, αφού αναπτύσσεται τους χειμερινούς μήνες όπου οι μετακινήσεις είναι περιορισμένες. Για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού σε μια περιοχή απαιτούνται πρώτα κάποιες προϋποθέσεις. Δηλαδή πρέπει να γίνουν κάποιες αλλαγές στην τουριστική προσφορά κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Πρέπει πρώτα να δημιουργηθούν συνθήκες ευχάριστης διαβίωσης στα ξενοδοχεία ειδικά για τους χειμερινούς μήνες. Αυτό δεν αναφέρεται μόνο στη θέρμανση που πρέπει να διαθέτει αλλά και στις ειδικές εξυπηρετήσεις- διευκολύνσεις που διαθέτουν τα ξενοδοχεία. Επίσης, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προσαρμοστεί και η υπόλοιπη τουριστική αγορά της περιοχής.

Ο νομός Ιωαννίνων είναι μια περιοχή που μπορεί να επισκεφτεί κανείς καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Ιδιαίτερα κατά τους χειμερινούς μήνες, όταν η πόλη είναι χιονισμένη, αποτελεί ένα μαγευτικό τοπίο. Μπορούμε να πούμε ότι η κίνηση το χειμώνα εκτός από τις Αργίες είναι αρκετά καλή. Οι επισκέπτες προσελκύονται από τα χιονοδρομικά κέντρα του Μετσόβου. Στο Μέτσοβο υπάρχουν κυρίως 2 χιονοδρομικά κέντρα, και υπό κατασκευή είναι ένα νέο χιονοδρομικό κέντρο και ένα παγοδρόμιο. Το χιονοδρομικό Κέντρο Προφήτης Ηλίας και το Χιονοδρομικό Κέντρο Ιδρύματος Βαρώνου Μιχαήλ Τσοτίσα είναι αυτά που λειτουργούν. Υπό κατασκευή είναι το Χιονοδρομικό Κέντρο Αηλίου Μετσόβου και Παγοδρόμιο & Κλειστό Κολυμβητήριο Μετσόβου. Στο Μέτσοβο γίνεται ένας καταπληκτικός συνδυασμός αγροτουρισμού (παραδοσιακοί οικισμοί) και οικοτουρισμού (σκι).

*** Χιονοδρομικό Κέντρο Προφήτης Ηλίας**

Βρίσκεται στο Οροπέδιο « Πολιτσές» δίπλα στο εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, 6 χλμ. από το Μέτσοβο. Λειτουργεί τους μήνες Δεκέμβριο μέχρι και Μάρτιο. Πρόκειται για ένα πλήρες χιονοδρομικό κέντρο, που βρίσκεται σε υψόμετρο 1.430- 1.620 μέτρων μέσα σε ένα δάσος οξυάς και εξυπηρετείται από τρεις αναβατήρες. Διαθέτει 6 πίστες με διαφορετικό βαθμό δυσκολίας. Η μια θεωρείται δύσκολη (1.000 μ), οι δύο είναι μέτριας δυσκολίας (1.200 μ), ενώ υπάρχουν και δύο εύκολες πίστες (350 μ) και (150μ). Τέλος υπάρχει και μια πίστα ανώμαλου δρόμου μέτριας δυσκολίας, που έχει έκταση 7.000μ. Διαθέτει επίσης τρία συρόμενα λιφτ, 50 στρέμματα επιπέδου χώρου για χιονοδρομίες ανώμαλου δρόμου και snowmobile, εστιατόριο, καφετέρια και επιχειρήσεις ενοικίασης εξοπλισμού σκι και snowmobile.

*** Χιονοδρομικό Κέντρο Ιδρύματος Βαρώνου Μιχαήλ Τσοτίσα**

Ή «Τελεφερίκ». Βρίσκεται 2 χλμ από το Μέτσοβο, στη θέση Καρακόλι. Λειτουργεί από τον Δεκέμβριο μέχρι τον Φεβρουάριο. Βρίσκεται σε υψόμετρο 1.350 μ- 1520 μ μέσα σε ένα δάσος οξυάς. Διαθέτει δύο πίστες 1.000 μ και 1.200 μ και διπλό τελεφερίκ μήκους 800μ. για να εξυπηρετούνται οι επισκέπτες.

*** Χιονοδρομικό Κέντρο Ανηλίου**

Πρόκειται για ένα νέο χιονοδρομικό κέντρο που κατασκευάζεται στη θέση « Ζυγός» Ανηλίου Μετσόβου σε υψόμετρο 1.630 μ. Προβλέπεται να λειτουργήσει το νέο έτος και προσδοκάται η λειτουργία του να αναβαθμίσει τις χιονοδρομίες και να αντιμετωπίσει πολλά προβλήματα λειτουργίας των υπαρχόντων χιονοδρομικών που προέρχονται κυρίως από τις μειωμένες χιονοπτώσεις.

*** Παγοδρόμιο & κλειστό Κολυμβητήριο**

Το έργο βρίσκεται υπό κατασκευή και αναμένεται να ολοκληρωθεί το νέο έτος. Περιλαμβάνει πίστες Πάγου 20 x 40μ και κλειστό κολυμβητήριο 8 x 25μ.

*** Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας**

Επίσης στα όρια των Νομών Ιωαννίνων - Γρεβενών, λειτουργεί ένα ακόμη χιονοδρομικό κέντρο 12 χλμ από το Δίστρατο. Βρίσκεται στη θέση «Διάσελλο Βασιλίτσας» σε υψόμετρο 2.249 μ. Διαθέτει συνολικά 18 πίστες διαφόρων βαθμών και δυσκολιών. Οι πίστες αρχίζουν από ύψος 1.650 μ και φτάνουν τα 2.115 μ. Ο προσανατολισμός τους είναι βόρειος-βορειοδυτικός και είναι κατάλληλος για αρχάριους και μέτριους σκιέρ. Διαθέτει δύο εναέριος αναβατήρες, δυο συρόμενους αναβατήρες και δυο baby lift: Μέγας Αλέξανδρος (2 -θέσιος), Φίλιππος (3- θέσιος) και Ελιμεία (ski-lift). Half- Pipe: Δίστρατο- Διάσελλο. Η Βασιλίτσα ξεχωρίζει για τις δυνατότητες που προσφέρει εκτός πίστας. Διαθέτει επίσης chalet όπου μπορεί να μείνει κανείς, καφέ- μπαρ, σχολές για σκι και καταστήματα εξοπλισμού.

Ο νομός Ιωαννίνων στον τομέα του χειμερινού τουρισμού είναι αρκετά αναπτυγμένος. Η ύπαρξη των χιονοδρομικών κέντρων του Μετσόβου και Βασιλίτσας αποτελούν βασικό κίνητρο για τουρισμό στο νομό. Τις πίστες τους μπορούν να τις απολαύσουν όλες οι ηλικίες και για τους νέους φίλους του αθλήματος υπάρχουν σχολές σκι και στα δύο χιονοδρομικά κέντρα με έμπειρους εκπαιδευτές. Επίσης με τη λειτουργία του νέου χιονοδρομικού κέντρου στο Ανήλιο Μετσόβου και του παγοδρομίου, η περιοχή του Μετσόβου θα προσελκύσει ακόμη περισσότερους τουρίστες και οι πίστες θα είναι περισσότερες.

Ο τομέας του χειμερινού τουρισμού πιστεύω ότι μπορεί να αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο στο νομό, με την δημιουργία και άλλων χιονοδρομικών κέντρων και παγοδρομιών σε άλλες ορεινές περιοχές. Το χειμερινό τουρισμό μπορούμε να τον συνδυάσουμε με τον αγροτουρισμό και τον πολιτιστικό τουρισμό, δηλαδή : Παραδοσιακοί Οικισμοί- Άθληση- Επίσκεψη Αξιοθέατων- Συμμετοχή σε Εκδηλώσεις.

6.6 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ - ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τουρισμός και πολιτισμός είναι δύο έννοιες ταυτόσημες. Οι τουρίστες επισκέπτονται ένα ξένο τόπο για να γνωρίσουν τον πολιτισμό του, τον τρόπο ζωής του, τα ήθη και έθιμα του, τις τέχνες του, τα αξιοθέατα του-την ιστορία του ολόκληρη. Σημαντικό στοιχείο για τον τουρισμό είναι να αξιοποιήσουμε και να προβάλλουμε το πολιτιστικό μας πλούτο ως κομμάτι του τουριστικού προϊόντος που προσφέρουμε. Η «αξιοποίηση» αυτή των πολιτιστικών μας στοιχείων πρέπει να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην υποβαθμιστεί και φθαρεί η πολιτιστική μας κληρονομιά.

Ο πολιτιστικός τουρισμός έχει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Έτσι δίνει λύση για πολλές περιοχές που αντιμετωπίζουν πρόβλημα εποχικότητας. Συνήθως, απευθύνεται σε άτομα που έχουν περισσότερα πνευματικά ενδιαφέροντα και δεν ανήκουν στον οργανωμένο μαζικό τουρισμό των διακοπών. Για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού δεν χρειάζεται ιδιαίτερη υποδομή, αφού η χώρα μας από τη μια άκρη ως την αποτελεί είναι γεμάτη πολιτιστικά στοιχεία. Η αξιοποίηση, η προβολή και η προστασία των πολιτιστικών μας στοιχείων σαν μέσα έλξης αποτελούν μια πολύ σοβαρή και υπεύθυνη διαδικασία.

Ο νομός Ιωαννίνων είναι και αυτός πλούσιος σε μαρτυρίες της μεγάλης και λαμπρής ιστορίας. Το παρελθόν αναβιώνει για τον επισκέπτη στις αρχαιολογικές τοποθεσίες της, στα πολυάριθμα μοναστήρια και ναούς, στα κάστρα και στα παραδοσιακά χωριά, στις παλιές εκκλησίες, στους παλιούς νερόμυλους και τα γεφύρια του. Ο πολιτιστικός τουρισμός για το νομό είναι μια αρκετά διαδεδομένη μορφή που προσελκύει έναν αξιόλογο αριθμό τουριστών κάθε χρόνο. Εκτός από τα αρχαιολογικά μνημεία και μουσεία που υπάρχουν, ο νομός είναι πλούσιος και σε πολιτιστικές εκδηλώσεις- «πανηγύρια» που σημειώνονται σε όλα τα χωριά του νομού με κύριο χαρακτηριστικό την παραδοσιακή Ηπειρώτικη Μουσική. Επίσης, στο νομό έχει πολύ παλιά παράδοση η λαϊκή τέχνη: (χρυσοχοϊα, αργυροχρυσοχοϊα) η οποία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα προβάλλοντας τα Ιωάννινα όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Δεν πρέπει να παραλείψουμε τα παραδοσιακά τοπικά προϊόντα (τρόφιμα & ποτά), τα οποία με την ποιότητα τους έχουν κερδίσει τις ελληνικές και ξένες αγορές. Πιστεύω ότι ο πολιτιστικός τουρισμός στο νομό αποτελεί μια καλή πηγή εσόδων, αφού αποτελεί μια από τις κυρίαρχες τουριστικές μορφές του. Υποχρέωση όλων των πολιτών του νομού είναι να διαφυλάξουν αυτό τον πλούτο και οι αρμόδιοι φορείς να μεριμνούν για την όσο δυνατόν καλύτερη αξιοποίηση και προβολή του. Τον πολιτιστικό πλούτο του νομού θα τον αναλύσω στις εξής ενότητες:

- A. ΜΟΥΣΕΙΑ - ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ
- B. ΝΑΟΙ - ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ
- Γ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
- Δ. ΛΑΙΚΗ ΤΕΧΝΗ.
- E. ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ

A. ΜΟΥΣΕΙΑ- ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

* Μουσείο Ελληνικής Ιστορίας Παύλου Βρέλλη

Πρόκειται για ένα αληθινό θαύμα δημιουργίας, στο οποίο έχει αποτυπωθεί πάνω σε κέρνα ομοιώματα η ιστορία της Ηπείρου, αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας. Είναι ένα από τα καλύτερα στον κόσμο.

* Δημοτικό Μουσείο

Περιέχει τοπικές φορεσιές, ξυλόγλυπτα και άλλα ευρήματα.

* Αρχαιολογικό Μουσείο

Βρίσκεται στο Πάρκο Λιθαρίτσια και περιλαμβάνει πολλά σημαντικά εκθέματα.

* Βυζαντινό Μουσείο

Περιέχει γλυπτά, νομίσματα και άλλα ευρήματα βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου.

* Λαογραφικό Μουσείο ΕΗΜ

Παρουσιάζει σπάνια δείγματα ηπειρωτικής παραδοσιακής τέχνης και άλλα αντικείμενα.

* Πινακοθήκη ΕΗΜ

Περιέχει έργα σύγχρονων Ελλήνων Ζωγράφων.

* Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη

Περιέχει συλλογή από εκδόσεις τοπικού ενδιαφέροντος, παλιά χειρόγραφα κληροδοτήματα και διάφορα βιβλία.

* Δημοτική Πινακοθήκη

Ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει όλη την ιστορία της νεοελληνικής ζωγραφικής, έργα χαρακτηριστικής και γλυπτά.

* Τουριστικό Περίπτερο ΕΗΜ

Νεόκτιστο κτήριο, με παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Διαθέτει εστιατόριο, καφετέρια κλπ.

* Θέατρο ΕΗΜ

Πραγματοποιούνται παραστάσεις, συναυλίες, χοροί κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

* Το Κάστρο των Ιωαννίνων

Είναι το πιο παλιό βυζαντινό κάστρο. Χτίστηκε το 528 μ.Χ. Την εποχή του Αλή Πασά έγινε το μεγάλο διοικητικό κέντρο (Παλιά πόλη). Στην πύλη του οι Τούρκοι κρέμασαν τον Νεομ. Γεώργιο, πολιούχο των Ιωαννίνων.

*** Το Σπήλαιο του Περάματος**

Ένα σημαντικό αξιοθέατο της περιοχής με τουριστικό ενδιαφέρον. Περιέχει πλήθος σταλακτιτών και σταλαγμιτών, πλούτο μορφών και χρωμάτων. Διαθέτει πολλές ευρύχωρες αίθουσες με μεγάλο σταλακτικό και σταλαγματικό διάκοσμο. Η κύρια διαδρομή του είναι 850 μ.

*** Λίμνη Παμβώτιδα - Νησί Ιωαννίνων**

Η Λίμνη αποτελεί μια πηγή ζωής για τους ψαράδες. Η λίμνη τα τελευταία χρόνια έχει καταστεί κέντρο διεξαγωγής διεθνών αθλητικών συναντήσεων, κωπηλασίας και κανόε- καγιάκ. Στη μέση της λίμνης υπάρχει ένα νησί, μήκους 800μ, με 100 οικογένειες κάτοικοι του νησιού. Αξιοθέατα του νησιού είναι το Μουσείο του Αλή Πασά και πολλά μοναστήρια.

*** Ιερό Μαντείο Δωδώνης**

Ο σημαντικότερος αρχαιολογικός χώρος του νομού. η περιοχή υπήρξε σύμφωνα με τους επιστήμονες κοιτίδα των ελληνόφωνων φυλών. Έχει χωρητικότητα 17.000 θέσεις. Εδώ λατρευόταν ο Δωδωνάιος Δίας.

*** Μουσείο του ιδρύματος Τσοτίσα στο Μέτσοβο**

Περιέχει παραδοσιακά μετσοβίτικα υφαντά, όπλα, χρυσοκέντητες στολές, οικιακά σκεύη, βυζαντινά αντικείμενα, χρυσά νομίσματα και μεταβυζαντινές εικόνες.

*** Αβερώνφειος Κήπος**

Πάρκο δέκα στρεμμάτων που περιέχει όλα τα είδη δέντρων της Πίνδου. Βρίσκεται στο Μέτσοβο.

*** Μουσείο Λαζαρίδη**

Βρίσκεται στο Κουκούλι Ζαγορίου και περιέχει 2.500 αποξηραμένα είδη φυτών και βοτάνων από τη γύρω περιοχή.

*** Λαογραφικό Μουσείο Πωγωνίου- Δερόπολης**

Βρίσκεται στη Πωγωνιανή και περιλαμβάνει αντικείμενα καθημερινής ζωής, γεωργικά εργαλεία, στολές, κεντήματα, ξυλόγλυπτα των κατοίκων της περιοχής.

*** Το Λαογραφικό Μουσείο Κονίτσης**

*** Το Πολεμικό Μουσείου Καλπακίου**

*** Αρχαιολογικός Χώρος Κοιλιάδας Γορμού**

Επίσης οι νερόμυλοι, τα γεφύρια, τα μονοπάτια έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά και διατηρητέα μνημεία του νομού. Αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο με αρχιτεκτονικό και τουριστικό ενδιαφέρον. Η Γέφυρα Κλειδωνιάς, Καμπέρ-Αγάς, Του Κοκόρη, της Πλάκας, του Καλόγερου, της Βροσύνας και του Ωραιοκάστρου αποτελούν τα γεφύρια τουριστικού ενδιαφέροντος στο νομό.

B. ΝΑΟΙ- ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Αξιόλογα μοναστήρια και εκκλησίες μπορεί να επισκεφθεί κανείς ευρύτερα στο νομό Ιωαννίνων. Τα περισσότερα από αυτά είναι κτισμένα σε πανέμορφα τοπία που επιβάλλουν τον επισκέπτη. Εντυπωσιάζουν με τις θαυμάσιες μεταβυζαντινές τοιχογραφίες, τις φορητές εικόνες, τα αργυρά κειμήλια, και τα ωραία τα ξυλόγλυπτα τέμπλα των ταλιαδώρων. Μπορούμε να πούμε ότι προς το νομό και για συγκεκριμένες μονές (Τσούκας, Ντουραχάνι, Παλιουρής,) έχει αναπτυχθεί μια μορφή «Θρησκευτικού Τουρισμού». Τα σημαντικότερα είναι:

- * Αρχιμανδρειό Ιωαννίνων
- * Μονή Ντουραχάνης Λογγάδων
- * Μονή Τσούκας Ελληνικού
- * Μονή Αγ. Παντελεήμονος Ιωαννίνων
- * Μονή Άβελ Βήσσανης
- * Μονή Παναγίας Σπηλαιώτισσας Αρίστης
- * Μονή Βουτσάς Γρεβενιτίου
- * Μονή Γενεσίου Θεοτόκου Παλιουρής
- * Μονή Αγίου Νικολάου των Φιλανθρωπηγών Ιωαννίνων
- * Μονή Παναγίας της Ελεούσας
- * Μονή Αγ Αναργύρων Κλειδονιάς
- * Μονή Προδρόμου Ιωαννίνων
- * Μονή Καστρίτσας
- * Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Μολυβδοσκέπαστου

Γενικά η περιφέρεια της Ηπείρου, συνολικά διαθέτει 177 Εκκλησίες και Μοναστήρια.

Γ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Πολιτιστικές εκδηλώσεις στο Νομό Ιωαννίνων είναι σχεδόν καθημερινό φαινόμενο. Εκτός από την πρωτεύουσα του νομού, εκδηλώσεις πραγματοποιούνται και σε όλες τις υπόλοιπες περιοχές με βάση τα εθίμα τους. Κυρίως πραγματοποιούνται κάθε χρόνο:

Στα Ιωάννινα:

- * Τα Ηπειρωτικά (Ιούλιος& Αύγουστο;)
- * Εμπορική Έκθεση Ήπειρος (Ιούνιος)
- * Απελευθέρωση Ιωαννίνων (21 Φεβρουαρίου)
- * Εορτασμός της Μνήμης Νεομάρτυρα Αγ. Γεωργίου Πολιούχου (17 Ιανουαρίου)
- * Οι Τζαμάλες (Αποκριάτικες Φωτιές σε όλο το νομό)
- * Η Γιορτή Κρασιού Ζίτσας (Αύγουστος)

Στο Μέτσοβο:

- * Αντάμωμα των Βλάχων (Ιούλιος)
- * Τα Πίχτεια και Πίχτειος περίπατος (τελευταίο Σάββατο Ιουλίου)
- * Παραδοσιακές Εκδηλώσεις και « Πανηγύρια» (Ιούλιος- Σεπτέμβριος))

Στην Κόνιτσα:

- * Η Βραδιά Τσίπουρου (Νοέμβριος)
- * Ο Εύαθλος (Μάιος- Αθλητική Εκδήλωση)
- * Παραδοσιακές εκδηλώσεις και « Πανηγύρια» (Ιούλιος- Σεπτέμβριος)

Στο Ζαγόρι:

- * Αντάμωμα Σαρακατσαναίων (Αύγουστος)
- * Πανηγύρια και Παραδοσιακές εκδηλώσεις (Ιούλιος- Σεπτέμβριος)

Δ. ΛΑΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Η λαϊκή τέχνη στα Ιωάννινα έχει πολύ παλιά παράδοση. Πολλοί δέχονται πως οι αργυροχρυσόχοϊα ξεκίνησε από τα ορεινά χωριά Κόνιτσας που έβγαλαν ζωγράφους και σκαλιστές ξύλου. Οι Γιαννιώτες χρυσοχόοι, αργυροχρυσόχοοι, χαλκουργοί και ξυλογλύπτες δημιούργησαν μια ξεχωριστή αυθεντική λαϊκή παράδοση η οποία συνεχίζεται και σήμερα. Η επιδεξιότητα του γιαννιώτη τεχνίτη αποτυπώνεται επάνω στο χαλκό, στο ασήμι, στο μπρούντζο και στο ξύλο. Τα είδη της λαϊκής τέχνης περιλαμβάνουν:: τα κοσμήματα και διακοσμητικά στοιχεία για τα ταβάνια, τις πόρτες, τα παράθυρα, στις καρέκλες, στα τζάκια και στις διάφορες κορνίζες των αρχοντικών. Επίσης η γιαννιώτες τεχνητές έχουν επεκταθεί και σε άλλου είδους καλλιτεχνία όπως στο μάρμαρο και τον όνυχα. Από τα πιο ονομαστά εργαστήρια λαϊκής τέχνης είναι των Σ. & Β. Ζιάκκα, των Αδελφών Ζάρρα και του κ. Δούβλη.

Η Γιαννιώτικη λαϊκή τέχνη προκαλεί το ενδιαφέρον όλων των επισκεπτών, οι οποίοι δεν είναι δυνατόν να αναχωρήσουν από την πόλη χωρίς κάποιο ενθύμιο. Η λαϊκή τέχνη αυτή έχει προβληθεί και συνεχώς προβάλλεται σε χώρες του εξωτερικού: Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Αμερική και Αυστραλία.

Ε. ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ

Εκτός, από τα παραδοσιακά είδη λαϊκής τέχνης ή ακόμα και τα βιομηχανικά προϊόντα κατασκευών της Ηπείρου, παράγονται και αρκετά επώνυμα είδη ποτών και τροφίμων τα οποία έχουν κερδίσει με την ποιότητα τους τις ελληνικές και ξένες αγορές. Τα Γιαννιώτικα κρασιά: Ζίτσας και Μετσόβου. Η Ζίτσα διαθέτει δύο οινοποιία, η μία της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών και η άλλη με την επωνυμία: « ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΖΙΤΣΑ- ΓΚΛΙΝΑΒΟΥ. Το κρασί « ΚΑΤΩΠΙ», παράγεται στο Μέτσοβο και κυκλοφορεί σε περιορισμένο αριθμό κάθε χρόνο και διατίθεται σε ορισμένα καταστήματα. Ονομαστά είναι και τα γαλακτοκομικά προϊόντα « ΔΩΔΩΝΗ», « ΗΠΕΙΡΟΣ» και τα τυριά του Μετσόβου που παρασκευάζονται στο « ΤΟΣΙΤΣΕΙΟ». Παράδοση έχει ο νομός στα γλυκά

και στο μέλι: «ΜΕΛΙ ΗΠΕΙΡΟΥ», ο Γιαννιώτικος μπακλαβάς με την επωνυμία « ΚΟΛΙΟΝΑΣΙΟΣ». Επίσης πρέπει να αναφερθούν ότι στην Ήπειρο λειτουργούν δύο από τις κορυφαίες επιχειρήσεις στον κλάδο της Πτηνοτροφίας : «ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ» και «ΠΙΝΔΟΣ», των οποίων τα προϊόντα διατίθενται σε όλη την Ελλάδα, το παραδοσιακό γλυκό της Κόνιτσας το «Σκερ Μπουρέκ», και τα εμφιαλωμένα νερά « Ζαγόρι» και «Βίκος».

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο νομός Ιωαννίνων είναι μια περιοχή πλούσια σε πολιτιστικά στοιχεία και στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού μπορεί να εξελιχθεί ακόμη περισσότερο με τα κατάλληλα έργα. Χιλιάδες είναι οι επισκέπτες που ερχόμενοι στο νομό κατακλύζουν τα Μουσεία, το Νησάκι, το Μέτσοβο, τα εργαστήρια λαϊκής τέχνης και σπεύδουν στην αγορά για να γευτούν τα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα. Ο πολιτιστικός τουρισμός, για το νομό αποτελεί μια από τις αρχικές μορφές που συντέλεσε στην τουριστική του ανάπτυξη.

Ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να συνδυαστεί και με άλλες μορφές Οικοτουρισμό- Αγροτουρισμό-Χειμερινό. Όλες τους προηγούμενες συνδυασμούς που αναφέρω σε κάθε μορφή τουρισμού, θα τους αναλύσω σε επόμενο κεφάλαιο.

6.7 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο τουρισμός υγείας ιστορικά και έως το πρόσφατο παρελθόν ταυτιζόταν με το θεραπευτικό-ιαματικό τουρισμό. Ο θεραπευτικός τουρισμός έχει τη μεγαλύτερη ιστορία, αφού από την Ρωμαϊκή και Βυζαντινή εποχή τα ιαματικά λουτρά γνωρίζουν μεγάλη άνθηση και χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία πολλών παθήσεων. Όμως τα τελευταία χρόνια εκτός από αυτή την αρχική μορφή του τουρισμού υγείας, έχει αναπτυχθεί και ένα νέο είδος τουρισμού υγείας, που δεν αφορά άτομα με παθήσεις, αλλά τους υγιείς που έχουν ως στόχο να διατηρήσουν μια καλή φυσική κατάσταση (Θερμαλισμός). Το νέο αυτό πρότυπο βρήκε κυρίως απήχηση σε χώρες του εξωτερικού, και τα τελευταία χρόνια εφαρμόζεται και στη χώρα μας.

Ο Ιαματικός τουρισμός είναι κομμάτι του τουρισμού υγείας, που με τη χρήση του Ιαματικού νερού αποσκοπεί στην ίαση διαφόρων παθήσεων του ανθρώπινου σώματος. Ο Θερμαλισμός είναι ένα σύνολο οργανωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων, με κυρίαρχο στοιχείο αυτό της χρήσης του Ιαματικού Νερού, και με στόχο την πρόληψη ή και διατήρηση της σωματικής και ψυχικής υγείας του ανθρώπου. Τον Θερμαλισμό μπορούμε να τον εντάξουμε στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Ο Ιαματικός τουρισμός διακρίνεται στις εξής κατηγορίες: την Υδροθεραπεία (χρήση Ιαματικού νερού) και την Πηλοθεραπεία (χρήση ώριμου πηλού, με επάλειψη στο σώμα ή εμβάπτιση). Η Υδροθεραπεία διακρίνεται σε εσωτερική και εξωτερική. Η εσωτερική Υδροθεραπεία περιλαμβάνει την Ποσοθεραπεία (την πόση Ιαματικού νερού) και την Εισπνοθεραπεία (εισπνοή σταγονιδίων Ιαματικού νερού). Η εξωτερική υδροθεραπεία περιλαμβάνει τα Ιαματικά Λουτρά (εμβάπτιση σώματος με Ιαματικό νερό) και τις Υδρομαλάξεις (μασαζ σώματος με Ιαματικό νερό).

Η προσφορά των Ιαματικών κέντρων στον τομέα του τουρισμού είναι μεγάλη. Η συγκεκριμένη μορφή έχει το πλεονέκτημα ότι απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες και μπορεί να πραγματοποιηθεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί εκατοντάδες φυσικών αναβλύσεων Ιαματικών Μερών. Επισήμως αναγνωρισμένες από την πολιτεία είναι περίπου 80 πηγές. Ο νομός Ιωαννίνων έχει το προνόμιο να διαθέτει δύο πολύ σημαντικές Ιαματικές πηγές, που βρίσκονται την Κόνιτσα: την Ιαματική πηγή Αμάραντου και την Ιαματική πηγή Καβασίλων- Πυξαριάς, που δυστυχώς δεν έχουν την πρέπουσα ανάπτυξη, Ας δούμε πρώτα στη συνέχεια κάποια χαρακτηριστικά των κέντρων αυτών.

*** Ιαματική Πηγή Αμάραντου**

Τα λουτρά Αμαράντου βρίσκονται 5 χλμ. πάνω από το ομώνυμο χωριό στο Δήμο Κόνιτσας και περίπου 2 ώρες έξω από την πόλη των Ιωαννίνων. Είναι χτισμένα μέσα σε ένα πανέμορφο δάσος δίπλα στα Ελληνο-αλβανικά σύνορα, σε υψόμετρο 1260μ. Στις παρυφές ασβεστολιθικού βράχου διοχετεύεται από το εσωτερικό της γης θερμός αέρας. Διαθέτουν « Ατμοθεραπευτήριο» με ατομικές καμπίνες και εγκαταστάσεις διαμονής. Χρησιμοποιούνται φυσικές μεσόθερμες «ατμίδες», σε θερμοκρασία 33° με 38° C. Ενδείκνυνται κυρίως για την θεραπεία παθήσεων του αναπνευστικού συστήματος, παθήσεων του κυκλοφοριακού, νευραλγίες, ρευματοπάθειες και αρθροπάθειες. Περίοδος λειτουργίας τους είναι από Ιούνιο μέχρι Σεπτέμβριο. Αρκετοί είναι οι επισκέπτες του θεραπευτικού κέντρου κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του.

*** Ιαματική Πηγή Καβασίλων- Πυξαριάς**

Τα λουτρά Καβασίλων βρίσκονται στις πλαγιές της Τύμφης 4 χλμ από το ομώνυμο χωριό και περίπου 67 χλμ, έξω από την πόλη των Ιωαννίνων. Φημίζονται ιδιαίτερα για την θεραπευτική τους ικανότητα στην αποκατάσταση καταγμάτων. Διαθέτουν Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες. Χαρακτηρίζονται Υδροθειοχλωριονατριούχα και η θερμοκρασία των νερών είναι 28° C. (Υπόθερμο -Cl- Na-Ca-HCO₃-K-F-HS-B μεταλλικό- υποτονικό). Ενδείκνυται για τη θεραπεία ρευματοπαθειών, αρθροπαθειών, μετατραυματικών παθήσεων, δερματοπαθειών, γυναικολογικών παθήσεων, νευραλγιών και ραχίτιδων. Απέναντι ακριβώς από τα λουτρά, στην δεξιά όχθη του Σαραντάπορου βρίσκονται τα λουτρά Πυξαριάς. Περίοδος λειτουργίας τους είναι από 1η Ιουνίου μέχρι 31 Οκτωβρίου.

Οι δύο αυτές Ιαματικές Πηγές του Αμάραντου και των Καβασίλων έχουν πολύ μεγάλη σημασία για τον νομό. Παρόλο που προσελκύουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών για θεραπευτικούς λόγους, η υποδομή τους είναι πολύ ελλιπής. Στον Αμάραντο διατίθενται 70 δωμάτια με 114 κλίνες, ενώ στα Καβάσιλα 4 δωμάτια με 8 κλίνες. Πιστεύω ότι το γεγονός αυτό για την περιοχή είναι πολύ αποθαρρυντικό αφού σε εποχή αιχμής η εξυπηρέτηση των τουριστών είναι πολύ δύσκολη. Πολλοί ενδιαφερόμενοι των λουτρών αναγκάζονται να ενοικιάσουν τροχόσπιτο ή δωμάτιο στο κέντρο της Κόνιτσας ώστε να παραμείνουν στη περιοχή μέχρι να ολοκληρωθεί το πρόγραμμα θεραπείας τους. Σίγουρα οι υπεύθυνοι φορείς πρέπει να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την επίλυση της κατάστασης.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο μπορούμε να πούμε ότι ο νομός Ιωαννίνων είναι μια περιοχή που προσφέρεται πλέον για την ανάπτυξη πολλών δραστηριοτήτων. Ο τουρισμός στην περιοχή έχει αλλάξει τελείως δεδομένα. Κάποτε η τουριστική κίνηση του νομού οφείλονταν σε περαστικούς που είχαν προορισμό τις παραθαλάσσιες περιοχές, σε ορισμένους λάτρεις των πολιτιστικών στοιχείων, σε ορισμένους λάτρεις του σκι και σε εκείνους που κατά τους καλοκαιρινούς μήνες επέστρεφαν στα χωριά τους από τις μεγαλουπόλεις. Ενώ η περιοχή διέθετε πλήθος φυσικών καλλονών, μια περιήγηση στο νομό διαρκούσε το πολύ 2 μέρες, αφού σχεδόν τίποτα από όλα τα θετικά του στοιχεία δεν είχαν αξιοποιηθεί. Ο νομός στο παρελθόν δεν είχε αποτελέσει ποτέ κέντρο μαζικού τουρισμού, αλλά πάντα υπήρξε επιλογή αυτών που αναζητούσαν την ηρεμία και τη γαλήνη.

Την σημερινή εποχή χρειαζόμαστε πολύ περισσότερο χρόνο να γνωρίσουμε το Νομό. Βέβαια υπάρχουν ακόμη πολλές ατέλειες σε σημαντικούς τομείς που πρέπει οπωσδήποτε να διορθωθούν. Προσωπικά πιστεύω ότι οι Υπεύθυνοι φορείς της περιοχής έχουν πραγματοποιήσει πολλά έργα αναβάθμισης που έχουν αλλάξει τελείως την εικόνα του Νομού. Υπάρχουν πινακίδες μέσα σε όλη πλέον προς όλους τους προορισμούς, εξωτερικού- εσωτερικού, υπάρχει συγκοινωνία προς όλες τις περιοχές και τα γύρω χωριά καθώς και το αεροδρόμιο που εκτελεί μόνο εσωτερικές πτήσεις προς δυο συγκεκριμένες περιοχές., υπάρχουν περισσότερα τουριστικά καταλύματα, εστιατόρια- ταβέρνες, καφετέριες- κλαμπ.

Επίσης έχει αξιοποιηθεί η περιοχή δίπλα στη λίμνη, ο γνωστός «Μόλος», ένα πανέμορφο και πολύ οργανωμένο τοπίο, που συγκεντρώνει τα βλέμματα όλων των επισκεπτών. Κάτι πρωτοποριακό για το νομό είναι ότι λειτουργεί στη λίμνη εκτός των άλλων μικρών караβιών που πηγαίνουν στο νησί, ένα νέο «κρουαζιερόπλοιο». Το κρουαζιερόπλοιο αυτό πραγματοποιεί το γύρω της λίμνης και διαθέτει τραπεζάκια και μπαρ για να εξυπηρετεί τον κόσμο.

Εκτός από τους κρατικούς φορείς, σε όλη αυτή την αναπτυξιακή δραστηριότητα σημαντικό ρόλο έπαιξαν και πολλοί ιδιωτικοί φορείς. Οι οποίοι συνέλαβαν στην αξιοποίηση πολλών ξεχασμένων ακριτικών περιοχών και τις μετέτρεψαν σε σημαντικά και αρκετά κερδοφόρα τουριστικά κέντρα. Παραδοσιακοί Οικισμοί, Οικοτουριστικές δραστηριότητες, Συνέδρια- Εκθέσεις, Πολιτιστικά στοιχεία, Αθλήματα, Ιαματικές πηγές- είναι όλες τουριστικές δραστηριότητες που μπορούν να συνδυαστούν ώστε να διαμορφώσουν ένα πλέγμα ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού -ένα Σύμπλεγμα Δραστηριοτήτων Αναψυχής- που θα εξετάσουμε σε επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η πιο διαδομένη βιομηχανία της εποχής μας είναι αναμφισβήτητα ο Τουρισμός. Είναι βιομηχανία χωρίς σύνορα και ανθεί σχεδόν παντού γιατί κάθε τόπος έχει και τα ενδιαφέροντα του. Στην εποχή μας υπάρχουν κράτη που αποζούν σχεδόν αποκλειστικά από τον τουρισμό. Άλλωστε ο χαρακτηρισμός βιομηχανία δίνει τις διαστάσεις του Τουρισμού, που για την χώρα μας αναπτύχθηκε γοργά και χωρίς σοβαρό προγραμματισμό. Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζω τα βασικά στατιστικά του τουρισμού στη χώρα μας και ειδικότερα στην περιφέρεια της Ηπείρου, ώστε να έχουμε σαφή εικόνα του δυναμισμού της.

7.1 Βασικά Τουριστικά Μεγέθη

Α. Αφίξεις στα σύνορα

ΈΤΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1997	10.070.325	
1998	10.916.046	98 / 99= 7,3 %
1999	12.164.088	99 / 98= 10,9%
Ιανουάριος- Ιούνιος	4.513.705	
Ιανουάριος- Ιούνιος	4. 717. 833	00/ 99 = 4,52 %

Β. Συνάλλαγμα σε εκατομμύρια δολάρια Η.Π.Α.

ΕΤΗ	ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ ΣΕ \$
1997	3.723.100
1998	5.186.000
1999	8.784.000

Γ. Δυναμικό σε κλίνες

Το ξενοδοχειακό δυναμικό παρουσίασε μια δυναμική αύξηση σε απόλυτες τιμές:

ΜΟΝΑΔΕΣ	8.449
ΔΩΜΑΤΙΑ	323.572
ΚΛΙΝΕΣ	613.636

Από το σύνολο των κλινών, 346.780 είναι πολυτελείας, Α' και Β' τάξης και με ποσοστό 57,1 %.

7.2 Περιφέρεια Ηπείρου

Η περιφέρεια Ηπείρου (Ν. Ιωαννίνων, Πρεβέζης, Θεσπρωτίας, Άρτας) συγκεντρώνει σήμερα 204 ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και 9719 κλίνες. Σύμφωνα με το μέγεθος της Περιφέρειας, τον πληθυσμό, το μήκος ακτής και τους υπόλοιπους ελκυστικούς τουριστικούς πόρους της, θεωρείται η πιο πάνω δυναμικότητα σαν πολύ περιορισμένη. Παρακολουθώντας την διαχρονική εξέλιξη της προσφοράς διαπιστώνεται μια μικρή αυξητική τάση. Πράγματι από 6681 ξενοδοχειακές το 1984, έφτασαν στις 9719 κλίνες το 2000, δηλαδή σε μια περίοδο 13 χρόνων. Βέβαια η εικόνα της κατανομής και των τάσεων είναι διαφορετική για τους επιμέρους Νομούς καθώς με εξαίρεση τους Νομούς Ιωαννίνων και Πρεβέζης. Οι υπόλοιποι δύο (Άρτας& Θεσπρωτίας) διατηρούν σχεδόν μικρό δυναμικό κλινών. Πράγματι το 73, 3% του συνόλου των κλινών της Περιφέρειας συγκεντρώνεται στους νομούς Πρεβέζης και Ιωαννίνων. Μάλιστα η Άρτα κατέχει την χαμηλότερη αναλογικά θέση με 4,5 %.

ΝΟΜΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΚΛΙΝΕΣ	%
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	91	3.641	37,5
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	62	3.485	35,8
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	41	2.158	22,2
ΑΡΤΑΣ	10	435	4,5
ΣΥΝΟΛΟ	204	9.719	100,0

Τέλος, σχετικά με την κατανομή μονάδων και κλινών κατά Νομό παρατηρούμε ότι για τον Νομό Ιωαννίνων είναι συγκεντρωμένες σε τέσσερις περιοχές που αποτελούν άλλωστε και τους παραδοσιακούς τουριστικούς προορισμούς, όπως:

- Ιωάννινα (πόλης) με 25 μονάδες και 2002 κλίνες.
- Περιοχή Ζαγορίου με 30 μονάδες και 563 κλίνες.
- Δήμος Μετσόβου με 14 μονάδες και 594 κλίνες.
- Δήμος Κόνιτσας με 12 μονάδες και 278 κλίνες.
- Λοιπές περιοχές με 10 μονάδες και 204 κλίνες.

Για την περιοχή Ζαγορίου τα καταλύματα αυτά προέρχονται κύρια από την μετατροπή διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα και είναι οικογενειακής μορφής. Για το Νομό Πρεβέζης δυναμική συγκέντρωση κλινών παρατηρείται στην Πάργα με 1.194 κλίνες που είναι ο κατ' εξοχήν τουριστικός προορισμός και 1.280 κλίνες στα παράλια διάσπαρτες κατά μήκος των ακτών (Μυτικά, Καστροσυκιά, Κανάλι, Λούτσα, κλπ.) και οι υπόλοιπες μέσα στο Νομό. Στο νομό Θεσπρωτίας τη μεγαλύτερη κλινών εμφανίζουν τα Σύβοτα με 1.059 κλίνες. Τέλος, στη περιφέρεια λειτουργούν σήμερα 15 campings με 1.221 θέσεις και τα περισσότερα συγκεντρώνονται στο Νομό Πρεβέζης.

7.3 ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Στην τουριστική προσφορά, εκτός από τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα της Περιφέρειας σημαντική παρουσιάζεται και η προσφορά των ενοικιαζόμενων δωματίων, καθώς και των campings, αφού συμβάλλουν σημαντικά και με αυξανόμενο ρυθμό στην κάλυψη των τουριστικών αναγκών στις περιόδους αιχμής. Σήμερα λειτουργούν 6.148 ενοικιαζόμενα δωμάτια με 13.585 κλίνες που είναι διάσπαρτα μέσα στην περιφέρεια και εξυπηρετούν τον διακινούμενο τουριστικό πληθυσμό κάθε εισοδηματικής και κοινωνικής τάξης. Οι συγκεντρώσεις αυτές των ενοικιαζόμενων δωματίων που λειτουργούν με Σήμα Ε. Ο.Τ. και για τα οποία έχουμε στατιστικά στοιχεία βρίσκονται στις πιο κάτω περιοχές κατά Νομό.

Ο Νομός Άρτας με 102 κλίνες. Ο Νομός Θεσπρωτίας με 3.248 κλίνες που κατανέμονται στις εξής περιοχές: Σύβοτα με 1537 κλίνες, Πλαταριά με 573 κλίνες, Πέρδικα 469 κλίνες, Ηγουμενίτσα με 355 κλίνες και τέλος η Παραμυθιά με 124 κλίνες. Οι υπόλοιπες 190 κλίνες βρίσκονται διάσπαρτες στον υπόλοιπο Νομό. Στη συνέχεια ο Νομός με 1.892 κλίνες εκ των οποίων οι 686 κλίνες βρίσκονται στον παραδοσιακό οικισμό Ζαγορίου και ακολουθούν με 420 και 415 κλίνες αντίστοιχα τα Ιωάννινα και η Κόνιτσα και τέλος το Μέτσοβο με 216 κλίνες. Οι υπόλοιπες 155 είναι διάσπαρτες μέσα στα όρια του Νομού. Από το συνολικό αριθμό των 13.585 κλινών στην Περιφέρεια Ηπείρου, το μεγαλύτερο ποσοστό βρίσκεται στο Νομό Πρεβέζης 61, 4% και κλίνες 8.343. Η συμμετοχή των υπολοίπων συγκριτικά είναι μικρότερη και ακολουθεί Ο Νομός Θεσπρωτίας με ποσοστό συμμετοχής 23, 8 % και ο Νομός Ιωαννίνων με αναλογία 13, 8%. Η δε αναλογία της Άρτας είναι 0, 8% πολύ χαμηλή. Έτσι αποδεικνύεται το μεγαλύτερο ποσοστό από τα βοηθητικά καταλύματα βρίσκονται στο Δήμο Πάργας με ποσοστό 56,2 %.

Είναι φυσικό και τα δωμάτια που λειτουργούν χωρίς Ειδικό Σήμα Λειτουργίας να ακολουθούν την ίδια κατανομή και στις ίδιες περιοχές. Έτσι αυξάνεται ο συνολικός αριθμός των ενοικιαζόμενων δωματίων. Οι διανυκτερεύσεις που γίνονται στα ενοικιαζόμενα δωμάτια τόσο από τους ημεδαπούς όσο και από τους αλλοδαπούς τουρίστες είναι ένας σημαντικός αριθμός με μέσο χρόνο λειτουργίας 5 μήνες (Ιούνιος-Σεπτέμβριος) πραγματοποιούνται περίπου 1. 630.000 διανυκτερεύσεις. Τα έσοδα από τα ενοικιαζόμενα δωμάτια προσφέρουν την ευκαιρία σε οικογένειες περιοχών με χαμηλό εισόδημα και περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης άλλων κλάδων της οικονομίας, για συμπληρωματική απασχόληση και δυνατότητες αύξησης του χαμηλού τους εισοδήματος.

7.4 ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Τα τουριστικά ταξιδιωτικά γραφεία, είναι βοηθητικές υπηρεσίες της ζήτησης και προσφοράς και διευκολύνουν τη συγκέντρωση, μεταφορά και κατανομή της τουριστικής κίνησης στους τόπους προορισμού. Είναι επιχειρήσεις που εξυπηρετούν την τουριστική κίνηση κάθε κατηγορίας και είδους. Η κατανομή των επιχειρήσεων αυτών όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα είναι περίπου ανάλογη με αυτό που ισχύει και για την κατανομή των τουριστικών καταλυμάτων με κάποια απόκλιση με το Νομό Θεσπρωτίας.

ΝΟΜΟΙ	ΤΑΞΙΔ.& ΤΟΥΡΙΣΤ. ΓΡΑΦΕΙΑ	%	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ	%
ΑΡΤΑΣ	5	5,2	8	14,8
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	43	45,3	6	11,1
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	37	38,9	6	11,1
ΣΥΒΟΤΑ	4	4,2		
ΠΕΡΔΙΚΑ	1	1		
ΛΟΙΠ.ΠΕΡ	1	1		
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	22	23,2	30	55,5
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	21	22,1	27	50
ΜΕΤΣΟΒΟΥ	1	1,0	3	5,5
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	25	23,3	10	18,5
ΠΡΕΒΕΖΑ	13	13,7	6	11,1
ΠΑΡΓΑ	8	8,4	1	1
ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑ	3	3,2	3	5,5
ΚΑΝΑΛΑΚΙ	1	1	1	1
ΣΥΝΟΛΟ	95	100	54	100

Ο Νομός Θεσπρωτίας απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων αυτών σε τουριστικά γραφεία 45,2 %. Ο Νομός Ιωαννίνων εμφανίζεται δεύτερος σε δυναμικότητα καθώς διαθέτει το 23,2 % και 55,5%. Από το σύνολο των τουριστικών και ταξιδιωτικών γραφείων και τουριστικών λεωφορείων αντίστοιχα. Ακολουθούν οι άλλοι δύο νομοί με μικρότερο ποσοστό ο Νομός Άρτας. Η ικανοποιητική συγκέντρωση που παρατηρείται στο Νομό Πρεβέζης οφείλεται κύρια στο γεγονός ότι περιλαμβάνει περιοχές σημαντικού μαζικού τουρισμού (Πάργα) και τις ακτές του Νομού.

7.5 ΑΦΙΞΕΙΣ - ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

A. Σε Εθνικό Επίπεδο

B. Στην Περιφέρεια

A. Σε Εθνικό Επίπεδο, οι αφίξεις πελατών στα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας (εκτός των campings) έφτασαν το 1999 σε 12.847.000 άτομα έναντι 12.807.000 άτομα το 1998 και 12.160.000 άτομα το 1997 (Πηγή ΕΣΥΕ). Ενώ οι διανυκτερεύσεις έφτασαν σε 59.871.000 άτομα έναντι 56.084.000 το 1998 και 53.831.000 άτομα το 1997. Στις αφίξεις για το 1999 οι Έλληνες αντιπροσωπεύουν το 43,7% και το 24% των διανυκτερεύσεων. Οι περισσότερες διανυκτερεύσεις για τα παραπάνω χρόνια πραγματοποιήθηκαν στις περιοχές: Ρόδο, Βόρεια Κρήτη και Κέρκυρα όπου υπάρχει και η μεγάλη προσφορά. Τις περισσότερες διανυκτερεύσεις για το 1999 πραγματοποίησαν οι Γερμανοί και οι Άγγλοι με ποσοστά συμμετοχής 25% και 13,1% αντίστοιχα και ακολουθούν οι Ολλανδοί με ποσοστό συμμετοχής 3,8% και οι Ιταλοί με 3,4%. Για την περίοδο ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ- ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2000 πραγματοποιήθηκαν συνολικά (Ημεδαποί και Αλλοδαποί) 53.674.675 διανυκτερεύσεις ενώ 52.684.448 στο αντίστοιχο εννιάμηνο του 1999 σε όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας εκτός campings.

B. Στην Περιφέρεια Ηπείρου οι πραγματοποιηθείσες για την ίδια χρονική περίοδο συνολικές αφίξεις και διανυκτερεύσεις ανέρχονται σε:

ΈΤΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ
1997	344.603	786.946	48%
1998	363.173	836.902	49%
1999	383.105	875.712	49%

Για την περίοδο Ιανουαρίου- Αυγούστου 2000 και 2001 πραγματοποιήθηκαν αντίστοιχα στην Περιφέρεια Ηπείρου αφίξεις 286.611 και 313.223 και έχουμε μια αύξηση στις αφίξεις της τάξης 6,8 %. Αντίθετα στις διανυκτερεύσεις με 631.785 το 2000 και 706.432 το 2001. Η αύξηση είναι 11,8%. Η αυξητική αυτή πορεία δείχνει πως η Περιφέρεια μπορεί να προσφέρει στον επιλεκτικό τουρίστα δυνατότητες αναψυχής και μορφωτικά ενδιαφέροντα. Οι περισσότερες διανυκτερεύσεις μέσα στην Περιφέρεια πραγματοποιούνται στο Νομό Ιωαννίνων. Σε αυτό συμβάλλει η προσφορά και η προσπελασιμότητα του με τις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Δυτικής Ελλάδας, καθώς και το αεροδρόμιο του. Επιπλέον και η δυνατότητα πραγματοποίησης επιστημονικών και επαγγελματικών συνεδριών με μεγάλη συμμετοχή συνέδρων. Σαν πρόσθετος λόγος μπορεί να θεωρηθεί και η τεχνική και η κοινωνική υποδομή για την εξυπηρέτηση ταυτόχρονα τουριστών και κατοίκων. Το ποσοστό συμμετοχής των διανυκτερεύσεων του Νομού Ιωαννίνων στις διανυκτερεύσεις της Περιφέρειας ανήλθε για το 1999, το 50,9%. Ακολουθεί Δε ο Νομός Πρεβέζης με 261.115 διανυκτερεύσεις και ποσοστό συμμετοχής 29,8%. Πιο αναλυτικά η κατανομή των

διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών στις θεωρούμενες πια τουριστικές περιοχές της περιφέρειας για τη χρονιά 1998 και 1999 φαίνεται πιο κάτω για τον κάθε Νομό:

Νομός Άρτας

ΕΤΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1998	2.237	4.041
1999	2.348	3.843
Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2000		2.954

Νομός Ιωαννίνων

ΕΤΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1998	36.672	58.507
1999	31.292	52.005
Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2002		46.198

Από τις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών στο νομό για το 1999 το 89,5% πραγματοποιείται στην πόλη των Ιωαννίνων. Οι διανυκτερεύσεις των κυριότερων εθνικοτήτων κατά ποσοστό έχουν την ακόλουθη σειρά. Οι **Γερμανοί** με 13,8%, οι **Γάλλοι** και οι **Άγγλοι** με 6,1% και οι **Ολλανδοί** με 4,8%.

Νομός Πρεβέζης

ΕΤΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1998	25.216	145.800
1999	23.077	149.539
Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2000		134.000

Οι συνολικές διανυκτερεύσεις Ελλήνων και Αλλοδαπών για το Νομό Θεσπρωτίας είναι της τάξεως 113.000 περίπου για τα έτη 1998 και 1999 με μια πληρότητα 55,3%.

7.6 ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ

Οι διανυκτερεύσεις των Ελλήνων στην Περιφέρεια από 552.709 που ήταν το 1998, έφτασαν το 1999 στις 617.330. Τη μεγαλύτερη συμμετοχή έχει ο Νομός Ιωαννίνων με ποσοστό 63,6% και ακολουθεί με 17,5%. Οι διανυκτερεύσεις των Ελλήνων πραγματοποιούνται ως επί το πλείστον στις πόλεις πρωτεύουσες των Νομών και οι συνολικές διανυκτερεύσεις για τα ίδια χρόνια είναι αντίστοιχα 826.045 και 879.945 έχουμε μια αύξηση της τάξης του 6,5%. Τέλος για την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2000 και 2001 που έχουμε συγκεντρωτικά στοιχεία Ημεδαπών και Αλλοδαπών, η εικόνα είναι η εξής:

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ- ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ		ΔΙΑΝ/ΣΕΙΣ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2000	2001	2000	2001	
Ν.ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	176.019	186.497	299.868	329.657	10%
Ιωάννινα	147.498	164.702	257.142	290.236	«
Μέτσοβο	21.165	16.617	28.396	26.035	«
Κόνιτσα	5.820	2.084	3.604	7.399	«
ΖΑΓΟΡΙ	1.536	3.094	10.726	5.987	«
Στις αφίξεις του Νομού έχουμε αύξηση 6%					
Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	36.642	41.580	96.567	102.059	«
Σύβοτα	7.072	11.076	38211	41.100	«
Ηγουμενίτσα	29.572	30.504	58.356	60.956	«
Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ	55.719	66.857	192.944	232.328	20%
Πάργας	16.987	20.800	72.625	98.918	36%
Υπόλ. Πρέβεζας	28.732	46.057	120.319	133.410	
Ν. ΑΡΤΑΣ	18.231	18.289	42.406	42.488	
ΣΥΝΟΛΟ ΗΠΕΙΡΟΥ	286.611	313.149	631.785	706.493	8,2% κ 11,8% αντίστοιχα

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει αύξηση σε αφίξεις και διανυκτερεύσεις αντίστοιχα στα Ιωάννινα 6% και 10%, στο Ζαγόρι 35,0 και 15%, στην Πάργα 22% και 36%, στο Νομό Πρεβέζης 20% και 20% και τέλος στο σύνολο της Περιφέρειας έχουμε μια αύξηση 8,2% σε αφίξεις και 11,8 σε διανυκτερεύσεις. Με βάση όλων των παραπάνω εκτεθέντων διαφαίνεται μια αισιοδοξία ότι η τουριστική κίνηση και το 2002 και για την χώρα αλλά και για την περιφέρεια θα συνεχίσει την ανοδική της πορεία, με την προϋπόθεση πάντα ότι θα επικρατήσουν συνθήκες ομαλότητας και ασφαλείας. Ο τουρισμός είναι ένας πολύ ευπαθής τομέας και δέχεται επιδράσεις τόσο εξωγενείς όσο και εσωγενείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Ο ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΛΟΤΗΤΑ

8.1 Ορεινός Όγκος

Όπως ανέφερα στις εισαγωγικές έννοιες για τον τουρισμό, τα τελευταία 15 χρόνια παρατηρείται μια τάση διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος σε όλη την Ευρώπη και αυτό οφείλεται κυρίως σε δυο λόγους: (α.) Οι τυπικές διακοπές παραλία - ήλιος έχουν οδηγήσει σε υπερκορεσμό, υπερεκμετάλλευση και απογύμνωση των πόρων για τον τουρισμό. Προκάλεσαν δε περιβαλλοντική χειροτέρευση και πολιτιστική υποβάθμιση. (β.) Ορισμένες περιοχές προορισμού παρουσιάζουν έντονο κορεσμό με όλες τις συνέπειες στο περιβάλλον, την οικονομική και κοινωνική δομή αυτών των περιοχών.

Σε αντίδραση αυτού του κορεσμού υπάρχει η τάση, οι τουρίστες να εγκαταλείπουν αυτά τα συνηθισμένα τουριστικά θέρετρα και να στρέφονται σε νέους προορισμούς και προς νέους τύπους τουρισμού (νέες μορφές τουρισμού). Με βάση τις παραπάνω γενικές διαπιστώσεις η πολιτική για τον τουρισμό και την περιφερειακή ανάπτυξη σχεδιάζει την εφαρμογή μέτρων τουριστικής ανάπτυξης που έχουν γενικό στόχο : την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος και την ανταγωνιστικότητα.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται η διαμόρφωση ενός πλέγματος ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού, οι οποίες θα έχουν αλληλοσύνδεση και αλληλοεξάρτηση, διότι μόνο ένα συνολικό πρόγραμμα μπορεί να προσελκύσει τον τουρίστα, τις ανάγκες του οποίου δεν μπορεί να καλύψει μεμονωμένα μια τουριστική δραστηριότητα. Βασικός άξονας της Περιφερειακής τουριστικής πολιτικής σε περιοχές μη μαζικού τουρισμού όπως είναι ο Νομός Ιωαννίνων, πρέπει να είναι η διάρθρωση ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος της περιοχής και όχι μόνο οι υπηρεσίες των ατομικών τουριστικών επιχειρήσεων.

Με βάση τα παραπάνω προτείνω για τον ορεινό όγκο την δημιουργία ενός Συμπλέγματος Δραστηριοτήτων Αναψυχής, δηλαδή τον συνδυασμό όλων των μορφών τουρισμού σε ένα ενδιαφέρον τουριστικό πακέτο. Ο σχεδιασμός των στοιχείων για την επιλογή της περιοχής έγινε σε συνάρτηση με τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Τη θέση της περιοχής. Συνεκτιμάται η χωροταξική ένταξη, η γεωγραφική θέση, η γειτνίαση με αστικά κέντρα και παραδοσιακές τουριστικές περιοχές.
- Τη δημοσιότητα. Η φήμη της περιοχής στην τουριστική αγορά ως τόπου φυσικού κάλλους και πολιτιστικών ενδιαφερόντων.
- Την υπάρχουσα υποδομή.

- Τις τοπικές συνθήκες. Ο παραγωγικός δυναμισμός της περιοχής, η ύπαρξη σε αυτόν παραδοσιακών και εναλλακτικών στοιχείων παραγωγής και πολιτιστικών σχέσεων.
- Τη σχέση με το παραδοσιακό τουριστικό πρότυπο. Τα στοιχεία συμπληρωματικότητας και ανταγωνισμού με τουριστικούς τόπους και λειτουργούν δυναμικά στα πλαίσια του κυρίαρχου τουριστικού προτύπου.
- Τη συμβολή στην ανάπτυξη της περιοχής. Κατά πόσο δηλαδή μπορεί να θεωρηθεί ότι η πραγματοποίηση επενδύσεων στα πλαίσια του προτεινόμενου συμπλέγματος αναψυχής θα οδηγήσει σε αναπτυξιακές διαδικασίες το σύνολο της περιοχής.

Από τα παραπάνω χαρακτηριστικά προτείνω ως Σύμπλεγμα Δραστηριοτήτων Αναψυχής την Περιοχή: ΔΩΔΩΝΗ- ΙΩΑΝΝΙΝΑ-ΖΑΓΟΡΙ-ΚΟΝΙΤΣΑ-ΜΕΤΣΟΒΟ-ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ. Περιοχές με αξιόλογα, ελκυστικά στοιχεία, ιδανικές για πολλαπλούς συνδυασμούς τουριστικών μορφών.

Όπως ανέφερα στο τέλος κάθε ενότητας του Κεφαλαίου 6, το πλήθος των τουριστικών δραστηριοτήτων μπορούν να συνδυαστούν και να προσφέρουν ένα καταπληκτικό συνδυασμό για αξέχαστες διακοπές. Με βασικό άξονα τον Νομό Ιωαννίνων, που είναι μια περιφερειακή περιοχή, μπορούμε να «αναζωογονήσουμε» και να αναβαθμίσουμε το τουριστικό προϊόν της περιοχής. Ο νομός διαθέτοντας πάνω από όλα το πλούσιο φυσικό τοπίο, την κατάλληλη αρχιτεκτονική υποδομή, τους παραδοσιακούς οικισμούς και την πολιτιστική κληρονομιά έχει πολλές δυνατότητες.

Μπορεί να πραγματοποιηθούν οι εξής συνδυασμοί:

Αγροτουρισμός- Οικοτουρισμός
 Αγροτουρισμός- Οικοτουρισμός - Πολιτιστικός Τουρισμός
 Αγροτουρισμός- Πολιτιστικός Τουρισμός
 Αγροτουρισμός - Ιαματικός Τουρισμός
 Συνεδριακός Τουρισμός - Πολιτιστικός Τουρισμός
 Χειμερινός Τουρισμός- Πολιτιστικός Τουρισμός
 Χειμερινός Τουρισμός - Αγροτουρισμός

Σε κάθε περιοχή ανάλογα με τις δυνατότητες της μπορεί να συνδυαστούν ανάλογα και οι μορφές. Βέβαια βασική προϋπόθεση στην ανάπτυξη όλων των παραπάνω μορφών είναι ο σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον και η προστασία του, καθώς και ο σεβασμός στο υπόλοιπο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

8.2 Περιγραφή Συμπλέγματος

A. Εισαγωγή

Λόγω της σπανιότητας και ευαισθησίας του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, απαιτείται τεράστια προσοχή στον σχεδιασμό και εκτέλεση των έργων υποδομής, για την προφύλαξη του περιβάλλοντος από αρνητικές επιπτώσεις. Για τον λόγο αυτό πρέπει όλα τα αναπτυξιακά έργα να κινούνται μέσα στα πλαίσια της αειφορίας και προτείνω στην περιοχή του Ζαγορίου να μην δημιουργηθούν ξενοδοχειακά συγκροτήματα, παρά μόνο τη μετατροπή ήδη υπάρχοντων κτιρίων σε τουριστικά καταλύματα

Το τρίπτυχο του τουρισμού που θα χαρακτηρίσει την περιοχή Ζαγόρι θα είναι ο Χειμερινός/ Εκδρομικός τουρισμός, ο Οικοτουρισμός και ο Αγροτουρισμός/ Εκπαιδευτικός Τουρισμός.

Στο νότιο μέρος (Δωδώνη - Ιωάννινα) συνδυασμός με δραστηριότητες Αρχαιολογικού / Πολιτιστικού Τουρισμού. Στην περιοχή των Ιωαννίνων και των δορυφορικών περιοχών σε ορισμένα σημεία: Κόνιτσα- Αμάραντος- Καβάσιλα- Τζουμέρκα, η κατασκευή συγκροτημάτων λουτροθεραπείας και ξενοδοχειακών μονάδων είναι επιτρεπτή και επιβεβλημένη.

Γενικότερα για όλη την περιοχή, οι άξονες ανάπτυξης τουρισμού θα βασιστούν κυρίως στις εξής δραστηριότητες:

- Ενεργητικός Τουρισμός
- Παραθερισμός στα Χωριά
- Περιήγηση στα Παραδοσιακά και Ορεινά χωριά, διαδρομές από άποψη φυσικού τοπίου.
- Ορειβασία, Πεζοπορία, Ιππασία, Καγιάκ, Rafting, Parapente, Τοξοβολία, Αναρρίχηση, Ποδήλατο, Ψάρεμα
- Κατασκήνωση
- Χιονοδρομίες - Χιονοδρομικά Κέντρα, Παγοδρόμιο, Ορειβατικό Σκι.
- Αθλητικές δραστηριότητες περισσότερες στη λίμνη των Ιωαννίνων

B. Γεωγραφική Περιγραφή Συμπλέγματος Αναψυχής

Ο κύριος πόλος έλξης του συμπλέγματος αναψυχής περιλαμβάνει την περιοχή του Δυτικού & Κεντρικού Ζαγορίου, όπου κυριαρχεί ο ορεινός όγκος της Τύμφης και την περιοχή Ιωαννίνων - Δωδώνης. Δορυφορικά της προαναφερθείσας περιοχής βρίσκονται οι συμπληρωματικοί χώροι του συμπλέγματος αναψυχής που περιλαμβάνουν : (α) Τα χωριά Βόρεια και Δυτικά της Κόνιτσας (β) Τα Ανατολικό Ζαγόρι (γ) Το Μέτσοβο και (δ) Τα χωριά των Τζουμέρκων.

Γ. Τα Όρια

Το κεντρικό τμήμα ορίζεται στα βόρεια από τον επαρχιακό δρόμο Κόνιτσας- Ελευθέρου- Παλιοσελίου- Πάδων- Βοβούσας και επεκτείνεται μέχρι το Μέτσοβο.

Ανατολικά και Νοτιοανατολικά ορίζεται από τμήμα από το Συρράκο- Καλλαρύτες -Πράμαντα - Μελισσοουργοί.

Το Νοτιοδυτικό, Δυτικό και βορειοδυτικό όριο αποτελείται από: την Εθνική Οδό Ιωαννίνων - Κόνιτσας - Κοζάνης και συγκεκριμένα το τμήμα Καρυές - Κόνιτσα. Το συμπληρωματικό μέρος του κεντρικού τμήματος του συμπλέγματος αναψυχής περιλαμβάνεται από τα όρια Πέραμα - Λιγγιάδες - Καστρίτσα.

8. 3 Συστατικά Στοιχεία των Περιοχών Συμπλέγματος Αναψυχής.

A. Κύρια Περιοχή

Βασικά στοιχεία της Κύριας Περιοχής του Συμπλέγματος Αναψυχής είναι η μοναδικότητα του φυσικού περιβάλλοντος το οποίο συντίθεται από τον ορεινό όγκο της Τύμφης, του Σμόλικα και του Λάκμονα. Ειδικότερα οι χαράδρες του Αώου, του Βίκου και του Αράχθου, με τους ποταμούς Αώο, Βοϊδομάτη και Άραχθο, οι κορυφές της Αστράκας, Γκαμήλας και Τζουμέρκων, ο πλούτος της πανίδας και της χλωρίδας και βέβαια οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα γεφύρια της περιοχής αποτελούν σημαντικούς πόρους έλξης. Στη νότια προέκταση της περιοχής του συμπλέγματος αναψυχής είναι η πόλη των Ιωαννίνων με τα μνημεία και τα μουσεία της και η Αρχαία Δωδώνη.

B. Δορυφορικές Περιοχές Συμπλέγματος Αναψυχής

- Στην περιοχή βόρεια της Κόνιτσας (Μόλιστα, Γαναδιό, Καστανέα, Λουτρά, Αμάραντος, Καβάσιλα) ως πόλοι έλξης θα λειτουργήσουν η Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική.
- Στην περιοχή Μολυβδοσκεπάστος- Μπουραζάνι - Αειτόπετρα- Κλειδωνιά έχουμε αυξημένο αρχαιολογικό ενδιαφέρον σχετικά με Βυζαντινούς Ναούς και Μοναστήρια.
- Ανατολικά Ζαγόρια. Ιδιαίτερο στοιχείο στην περιοχή που δεν περιλαμβάνεται στο δρυμό που προστατεύεται είναι τα δάση της. Αυτά μαζί με την κοιλάδα Βάλια - Κάλντα και τον Ζαγορίτη ποταμό, προσφέρονται για κυνήγι και ψάρεμα.
- Η τελευταία περιοχή δορυφόρος είναι τα Τζουμέρκα με τους ελάχιστους παραδοσιακούς οικισμούς Συρράκου και Καλλαριτών.

8.4 Πρόγραμμα Τουριστικής Δράσης

Η διαφοροποίηση του προϊόντος στον Νομό Ιωαννίνων με την ανάπτυξη διαφόρων μορφών τουρισμού αναψυχής (που θα απευθύνεται στην εξυπηρέτηση του εγχώριων και αλλοδαπών τουριστών, καθώς και των μόνιμων κατοίκων του νομού), αφενός βελτιώνει και σταθεροποιεί την ανταγωνιστικότητα του εθνικού τουριστικού προϊόντος και αφετέρου αυξάνει τη συμμετοχή της παραμεθόριας αυτής περιοχής στο εθνικό προϊόν του κλάδου, ενώ ταυτόχρονα μειώνει τις πιέσεις που παρατηρούνται στους παραθαλάσσιους τουριστικούς χώρους. Στα πλαίσια της προσφοράς στον επισκέπτη της περιοχής διακοπών οι οποίες εκτός της αναψυχής να του δίνουν την ευκαιρία της θετικής επαφής με τη φύση και μιας στενότερης και ουσιαστικότερης γνωριμίας με τους ανθρώπους, τις συνήθειες τους, τα ήθη και τα έθιμα τους και τις παραδόσεις τους.

Η περιοχή του συμπλέγματος αναψυχής Ηπείρου όπως και τόσες άλλες περιοχές της Ελλάδας για πολλούς ξένους φοιτητές παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον και δυνατότητες για τις πιο κάτω μορφές τουρισμού. Πολλά ξένα Πανεπιστήμια π.χ. στέλνουν φοιτητές στην Ελλάδα για να γνωρίσουν την Παραδοσιακή (Λαϊκή) Αρχιτεκτονική διαφόρων περιοχών (Σαντορίνη, Μονεμβασιά, Πήλιο). Με αυτό το σκεπτικό προτείνεται η οργάνωση προγραμμάτων εκπαιδευτικών με τα οποία οι ενδιαφερόμενοι, ξένοι, ντόπιοι αλλά και όχι μόνο μπορούν να αποκτήσουν την εμπειρία του χτισίματος, της υφαντουργίας, της κατασκευής κοσμημάτων, της κατασκευής ξύλινων σκευών χωρίς μεγάλη χρηματική αποζημίωση.

Αυτή η δυνατότητα σε συνδυασμό με την υπάρχουσα παράδοση στην περιοχή θα αποτελέσουν τη βάση για την δημιουργία εργαστηρίων που θα αποτελέσουν πόλους έλξης, αυξάνοντας τις αγροτουριστικές δραστηριότητες και μονάδες παραγωγής διαφόρων προϊόντων. Με βάση το δίπτυχο Αγροτουρισμός- Πολιτιστικός τουρισμός δημιουργούνται εργαστήρια παραδοσιακών προϊόντων, διαδικασίες επιμόρφωσης σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς, κατάταξης και αξιολόγησης μνημείων και γενικότερα προγράμματα καλλιτεχνικής βιοτεχνίας και λαϊκής τέχνης. Τα λαογραφικά μουσεία της περιοχής (Μονοδέντρι, Κόνιτσα κλπ) θα είναι οι χώροι της περιοδικής έκθεσης αυτών των προϊόντων. Υπάρχουν ήδη οι προϋποθέσεις για την οργάνωση αυτών των ελεύθερων εργαστηρίων: στην Κόνιτσα και το κατάστημα του γυναικείου συλλόγου με τα διάφορα εργόχειρα. Το Λαογραφικό Μουσείο και η Ριζάρειος Σχολή Υφαντουργίας και Κεντητικής στο Μονοδέντρι. Η Λαμπριάδειος Σχολή Ταπητουργίας και Υφαντουργίας στα Άνω Πεδινά.

Τα στοιχεία των προτεινόμενων επενδυτικών πακέτων κατά τόπους είναι τα εξής:

- Στο Μονοδέντρι, Τσεπέλοβο, Άνω Πεδινά και Μέτσοβο να δημιουργηθούν τα εργαστήρια Υφαντουργίας.
- Στα παραμελημένα χωριά της Κόνιτσας (Γαναδιό, Καβάσιλα, Δίλοφο) να δημιουργηθούν εργαστήρια επισκευής- ανακατασκευής- συντήρησης Παραδοσιακών Κατασκευών (σπίτια, καλντερίμια, βρύσες, γεφύρια).
- Εργαστήρια εκπαίδευσης και κατασκευής κοσμημάτων και σκευών.
- Στο Μικρό Πάπιγκο ή το Βραδέτο να δημιουργηθεί σχολή ιππασίας σε συνδυασμό με την ενοικίαση αλόγων για περιήγηση.
- Στα Ιαματικά Λουτρά Καβασιλών πρέπει οπωσδήποτε να δημιουργηθούν τουριστικά καταλύματα και να αξιοποιηθούν τα λουτρά για περισσότερες προσφερόμενες υπηρεσίες : « κούρες ομορφιάς», πρόληψη και διατήρηση καλής φυσικής κατάστασης).
- Ίδρυση και λειτουργία μικρού γηπέδου Golf με προσφορά μαθημάτων, εντός και εκτός πόλεως.
- Περισσότερες σχολές κωπηλασίας - καγιάκ στην περιοχή των Ιωαννίνων. Περισσότερες σχολές εκπαίδευσης σε όλα τα αθλήματα σε όλο το νομό και ιδιαίτερα στις περιοχές που πραγματοποιούνται.

Απαιτούμενες Επεμβάσεις - Κατασκευές που πρέπει οπωσδήποτε να πραγματοποιηθούν στο Νομό Ιωαννίνων:

- Δημιουργία περισσότερων χώρων άθλησης και ερασιτεχνικής αλιείας. Ανάπτυξη περισσότερων δυνατοτήτων για αθλήματα στη λίμνη. Προοπτική για ανάπτυξη του αεροδρομίου, που με τις κατάλληλες επεμβάσεις να δέχεται περισσότερες πτήσεις εσωτερικού και από άλλες μακρινές περιοχές (νησιά Αιγαίου, Αλεξ / πόλη κλπ). Έλεγχος για δυνατότητες σύνδεσης με το εξωτερικό.
- Την δημιουργία ενός μεγαλύτερου Συνεδριακού Κέντρου με όλα τα σύγχρονα μέσα, κοντά στην περιοχή του Αεροδρομίου.
- Αξιοποίηση του αρχαιολογικού χώρου Δωδώνης, Δημιουργία Τουριστικού Περιπτέρου με snack- drinks / souvenirs με service όλο το χρόνο.

- Δημιουργία παραδοσιακών καταλυμάτων στο Ανατολικό Ζαγόρι. Αξιοποίηση της περιοχής, επισήμανση της σημασίας του φυσικού του περιβάλλοντος.
- Στο Δήμο Τζουμέρκων πρέπει οπωσδήποτε να δημιουργηθούν αγροτουριστικά καταλύματα. Συντήρηση και σήμανση των μονοπατιών και των γεφυριών.
- Στην Κόνιτσα πρέπει να δημιουργηθούν νέα τουριστικά καταλύματα. Να αξιοποιηθούν οι Ιαματικές Πηγές Αμάραντου και Καβασίλων, να δημιουργηθούν ξενοδοχειακά συγκροτήματα, περισσότερες υπηρεσίες, εστιατόριο, οργάνωση εκδρομών προς τις γύρω περιοχές και δημιουργία γυμναστηρίου για συνδυασμό φυσικής άσκησης και φυσιοθεραπείας και κέντρο περιποίησης.
- Σε όλα τα παραδοσιακά θέρετρα- χωριά πρέπει να δημιουργηθούν κέντρα πληροφοριών - Μικρό Τουριστικό Περίπτερο, ώστε να ενημερώνονται οι τουρίστες για την περιοχή και τις προσφερόμενες τουριστικές υπηρεσίες.

Ένα πλήρως ανεπτυγμένο πλέγμα ειδικών δραστηριοτήτων δεν έχει εφαρμοστεί όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη. Τα οφέλη από ένα τέτοιο εγχείρημα είναι προφανή καθώς η νέα τουριστική κίνηση επιτρέπει ταυτόχρονα την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, την χρήση άλλων πόρων (εκτός ηλίου και Θάλασσας) καθώς και την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και των κοινωνικών δομών της περιοχής. Η βασική φιλοσοφία του Συμπλέγματος είναι η αξιοποίηση μέσα από την εξοικείωση και το σεβασμό του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 : Η Κρίση, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου

9.1 Δραματική Μείωση του Τουρισμού

Το τρομακτικό χτύπημα στις ΗΠΑ την 11^η Σεπτεμβρίου, επηρέασε και συγκλόνισε τον οικονομικό τομέα ολόκληρου του κόσμου. Ιδιαίτερα, ο κλάδος του τουρισμού που αποτελεί σημαντική οικονομική πηγή και είναι πολύ « ευαίσθητος» τομέας, ήταν αδύνατο να μην επηρεαστεί. Η κρίση έπληξε τα τουριστικά γραφεία, πολλές επιχειρήσεις έκλεισαν, πολλές κινδύνεψαν με αναστολή των εργασιών τους και η διατήρηση του προσωπικού ήταν αδύνατος στόχος.

Ταξιδιωτικά και Τουριστικά γραφεία, Αεροπορικές εταιρίες κινδύνεψαν να κλείσουν. Σύμφωνα με άρθρο του περιοδικού Σύνδεσμος, 4.500 τουριστικά γραφεία θα προχωρούσαν σε απολύσεις και θα ξεκινούσαν την εποχιακή απασχόληση του προσωπικού τους όπως συμβαίνει και στους υπόλοιπους τουριστικούς κλάδους.

Δραματική μείωση του τουρισμού παρατηρήθηκε και στο Νομό Ιωαννίνων. Οι πράκτορες και οι ξενοδόχοι τον περασμένο Μάιο είχαν σχηματίσει την εικόνα ότι η κρίση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου είχε ξεπεραστεί. Σύμφωνα όμως με τα μέχρι τώρα στοιχεία, λίγο πριν το τέλος της θερινής σεζόν η μείωση αυτή αγγίζει το 30%. Όπως εξήγησε ο πρόεδρος της ένωσης ξενοδόχων του Νομού Ιωαννίνων κ. Νικόλαος Σουρέλης, η φετινή χρονιά είναι ίσως η χειρότερη των τελευταίων ετών αναφορικά με την τουριστική κίνηση της περιοχής.

Το πλέον ανησυχητικό σύμφωνα όμως σύμφωνα με τον κ. Σουρέλη είναι ότι δεν διαφαίνεται κάποια ευνοϊκή εξέλιξη καθώς οι επιπτώσεις της γενικότερης οικονομικής κρίσης που πλήττει τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οδηγούν στη συνέχιση του φαινομένου. Ως την κυριότερη αιτία αυτής μείωσης ο πρόεδρος της ένωσης ξενοδόχων προέβαλε την οικονομική κρίση της αγοράς στη Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα σε χώρες από τις οποίες παραδοσιακά συνέρεε στην περιοχή μεγάλος αριθμός επισκεπτών, όπως για παράδειγμα από την Αγγλία και την Γερμανία. Το ίδιο ανησυχητικό είναι και τα άλλα στοιχεία που παρουσίασε ο κ. Σουρέλης για τον αριθμό των Ελλήνων επισκεπτών της περιοχής που σε αντίθεση με τις προηγούμενες χρονιές ήταν επίσης μειωμένος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο Νομός Ιωαννίνων, τα τελευταία χρόνια, έχει κάνει την παρουσία στον τομέα του τουρισμού αρκετά αισθητή. Έχοντας πολλά προνόμια και θετικά στοιχεία αναπτύχθηκε σε ένα πολύ ενδιαφέρον τουριστικό θέρετρο, ιδανικό για όλες τις εποχές. Επιτέλους, αυτή η τόσο όμορφη και παραμελημένη περιοχή αναγνωρίστηκε και αξιοποιήθηκε στο βαθμό που έπρεπε.

Οι περιοχές Μέτσοβο, Ιωάννινα, Κόνιτσα, Ζαγόρι, Τζουμέρκα, είναι όλες ακριτικές περιοχές που πλέον έχουν γνωρίσει τουριστική άνθηση και αποτελούν θέρετρα αρκετές φορές το χρόνο. Αυτό οφείλεται κυρίως στους αρμόδιους φορείς που μετά από συντονισμένες προσπάθειες για την ανάπτυξη συγκεκριμένων μορφών τουρισμού, κινητοποίησαν και τους κατοίκους των ορεινών περιοχών στην επιστροφή στα χωριά τους και στην ενασχόληση τους με τον τουρισμό και τις ειδικές μορφές του.

Επίσης, διάφορα έργα (υποδομής και διατήρησης τουριστικών πόρων) που έγιναν και εξακολουθούν να γίνονται σε όλο το νομό, έδωσαν το έναυσμα και στην ιδιωτική πρωτοβουλία για ενασχόληση με τις ειδικές τουριστικές δραστηριότητες. Γενικά σε όλη αυτή την αλλαγή μεσολάβησε η καλύτερη διαφήμιση και προβολή της περιοχής με διάφορα έντυπα και μέσα. Η περιοχή έχει πολλές προοπτικές για περισσότερη ανάπτυξη και πιστεύω ότι με την επίλυση των προβλημάτων της, την ολοκλήρωση των αναπτυξιακών έργων και την δημιουργία ελκυστικών τουριστικών πακέτων είναι σίγουρο πως θα γνωρίσει μεγάλη εξέλιξη.

Με την εργασία αυτή μου δόθηκε η δυνατότητα να γνωρίσω καλύτερα τον Νομό και να ανακαλύψω σπουδαίες πτυχές του τουριστικού του τομέα. Προσωπικά πιστεύω ότι το τελευταίο διάστημα έχουν γίνει αξιόλογες προσπάθειες από τους αρμόδιους φορείς για την τουριστική προβολή της περιοχής αλλά και από τους ιδιοκτήτες των ξενοδοχειακών μονάδων και ελπίζω να συνεχίσουν με ακόμα συστηματικότερο τρόπο.

ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΉΠΕΙΡΟΣ 2002
ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ART WINDS
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΩΔΩΝΗΣ 16, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (06510)- 46004,46064
2. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: Κος ΣΠ. ΣΤΑΥΡΟΥ
Κος Γ. ΓΚΙΩΚΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΩΔΩΝΗΣ 39, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (06510) - 41868
3. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΔΩΡΙΚΟΣ
4. ΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ- ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ
ΕΥΡΙΠΙΔΗ Π. ΜΑΚΡΗ
ΤΕΠΕΛΕΝΙΟΥ 9, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Β' ΕΚΔΟΣΗ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2001
5. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΉΠΕΙΡΟ
ΕΚΔΟΣΗ: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ
ΑΡΤΑΣ, ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ, ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ΠΡΕΒΕΖΑΣ- ΕΟΤ.
ΒΑΓΓΕΛΑΚΗΣ ARTWORKS
6. ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ: NEXT MEDIA
ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2000
7. ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Δ.Ε.Τ.Α.Ι
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΩΔΩΝΗΣ 33, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (06510)- 47301- 5
8. BUSINESS & ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ 41 - ΜΑΡΤΙΟΣ 2002
ΣΕΛΙΔΕΣ 22-23
9. ΟΔΗΓΟΣ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΒΑΣ. ΟΛΓΑΣ 82, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ
ΤΗΛ: (0310)-858465, 858206
[www.. THERMALSPRINGS. gr](http://www.THERMALSPRINGS.gr)

10. ΟΔΗΓΟΣ: ΧΕΙΜΕΡΙΝΕΣ ΑΠΟΔΡΑΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ EXPLORER
COPYRIGHT, 2001
11. ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
ΕΝΤΥΠΟ: ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ &
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
Δ. & Γ. ΚΑΛΟΦΩΛΙΑΣ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α. Ε.
12. TREKKING HELLAS
ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Ν. ΖΕΡΒΑ 7-9, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (06510)- 71703
[http: // www. TREKKING HELLAS. gr](http://www.TREKKINGHELLAS.gr)
13. ΟΔΗΓΟΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΉΠΕΙΡΟΣ- ΤΟΠΟΣ ΓΕΦΥΡΙΩΝ
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΑΥΤΟΣ Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΕΝΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΩΝ
ΗΠΕΙΡΟΥ- ΕΟΤ - ΒΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ: NEXT MEDIA, 2000
14. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ EPIRUS PALACE
7^ο ΧΛΜ Ε.Ο. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ - ΑΘΗΝΩΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 45221
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (06510)- 93555, 91072, 91074
[http: // www. Epirus palace. com](http://www.Epiruspalace.com)
15. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ 2000-2001
ΕΚΔΟΣΗ: ARTWINDS
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΩΔΩΝΗΣ 16, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (06510)- 46004, 46064
16. HOTEL DU LAC
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: ΚΥΡ. ΒΟΥΡΔΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΚΤΗ ΜΙΑΟΥΛΗ ΑΝ& ΙΚΚΟΥ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (06510)-59100
17. ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ « ΛΟΓΟΤΥΠΟΣ» Α.Ε.
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ: 179, 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2002
18. ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΤΟΠΙΚΗ ΈΚΔΟΣΗ, ΤΕΥΧΟΣ: 28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2002

19. ΥΠΕΡΑΣΤΙΚΟ ΚΤΕΛ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΝΤΥΠΟ: ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ 2002 - 2003
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΟΔΟΣ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ 5, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΠΡΟΕΔΡΟΥ: (06510)- 26344 & 31080

20. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ 11
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2002

ΔΙΑΔΥΚΤΥΟ:

21. <http://www.ecotour-Epirus.gr>
22. <http://www.Egnatia.gr>
23. <http://www.Ercon Metsovo.gr>
24. <http://www.Konitsa.gr>

ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

**ΜΕΤΣΟΒΙΤΙΣΑ ΤΗΝ ΩΡΑ
ΠΟΥ ΥΦΑΙΝΕΙ**

ΞΥΛΙΝΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΣΟΒΙΤΗ

ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ - ΑΝΤΑΜΩΜΑ « ΒΛΑΧΩΝ »

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

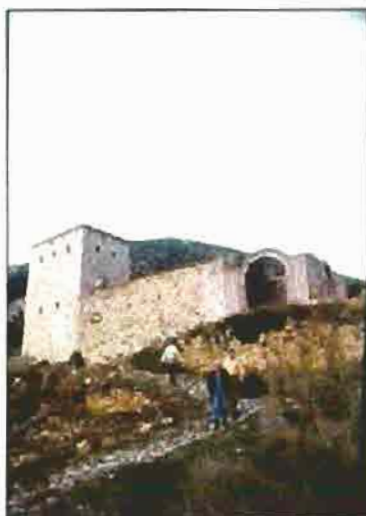
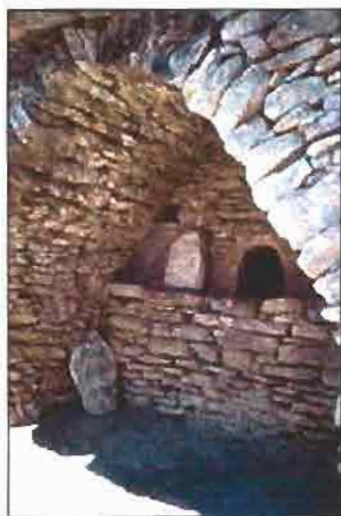

ΚΟΝΙΤΣΑ - ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

«ΒΡΑΔΥΑ ΤΣΙΠΟΥΡΟΥ»

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΒΙΚΟΣ

ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΗ

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

FLYING FOX

RAFTING ΣΤΟΝ ΑΧΕΡΩΝ

